

วัดพระพุทธรบาทห้วยต้ม

เลขที่ ๔๕๕ หมู่ที่ ๘ ตำบลนาทราย อำเภอเถลิง จังหวัดลำพูน ๕๑๑๑๐

NEW หลวงปู่กับวัดพระพุทธรบาทห้วยต้ม | บุญฤทธิ์แห่งเมตตาธรรมหลวงปู่ | ประวัติชีวิตและผลงานโดยสังเขป | อาลัยโพธิญาณแห่งล้านนา
| พระมหาคุญเจดีย์ศรีเวียงชัย | เลขที่บัญชีธนาคารวัด |

หลวงปู่กับวัดพระพุทธรบาทห้วยต้ม

วัดพระพุทธรบาทห้วยต้ม ตั้งอยู่เลขที่ ๔๕๕ หมู่ที่ ๘ ต. นาทราย อ. เถลิง จ. ลำพูน ห่างจากที่ว่าการอำเภอเถลิงไปทางทิศใต้ ประมาณ ๑๐ กิโลเมตร (อยู่บนเส้นทางลี้ไปเถิน)มีความสำคัญคือ เป็นวัดที่มีรอยพระพุทธรบาท ซึ่งเป็นหลักฐานที่สำคัญที่ทำให้ทราบว่า พระพุทธเจ้าองค์ปัจจุบันได้เสด็จมาโปรดเวไนยสัตว์ ณ บริเวณสถานที่แห่งนี้ โดยได้ประทับรอยพระพุทธรบาทไว้บนก้อนหิน

นับตั้งแต่ปี ๒๔๘๕ ที่หลวงปู่ได้เข้ามาเป็นเจ้าอาวาสองค์แรกของวัดพระพุทธรบาทห้วยต้ม จนกระทั่งมรณภาพในปี ๒๕๔๓ เป็นเวลาถึง ๕๘ ปี หลวงปู่ได้ใช้ความพยายามพัฒนาวัดจนสามารถพลิกสภาพความเป็นวัดร้างให้เป็นวัดที่มีความเจริญถึงขีดสุด จนทำให้ผู้คนจากทุกสารทิศทั้งในและต่างประเทศ ทุกระดับชั้นทางสังคมหลั่งไหลเข้ามาสักการะ สมกับที่เป็นปูชนียสถานที่สำคัญแห่งหนึ่งของประเทศไทย

ผลงานของหลวงปู่ครูบาชัยวงศาพัฒนา

ด้านการก่อสร้างถาวรวัตถุในพระพุทธศาสนาและสาธารณประโยชน์ :

๑) วัดที่หลวงปู่สร้างและอุปถัมภ์ ทั้งในจังหวัดลำพูน จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดตาก จังหวัดลำปาง จังหวัดเชียงราย จังหวัดสุโขทัย และจังหวัดกำแพงเพชร เท่าที่รวบรวมได้ มีทั้งหมด ๔๘ วัด

๒) โรงเรียนในความอุปถัมภ์ของหลวงปู่ ในจังหวัดลำพูน และจังหวัดเชียงใหม่ มีจำนวน ๓๖ แห่ง

๓) มูลค่าการก่อสร้างถาวรวัตถุในพระพุทธศาสนาและสาธารณประโยชน์รวมเป็นเงินกว่า ๒๐๐ ล้านบาท (สิ้นสุด วันที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๔๕) ตัวเลขดังกล่าวในความเป็น

จริงแล้วน่าจะสูงกว่านี้แต่เนื่องจากว่าสิ่งก่อสร้างส่วนใหญ่แล้ว หลวงปู่จะเป็นผู้ออกแบบเอง รวมทั้งควบคุมและติดตามผลงานเอง (ยกเว้นโรงพยาบาลสี่แห่งใหม่ อำเภอเถิน จังหวัดลำพูน) และนอกจากนี้ แรงงานที่ใช้ในการก่อสร้างเป็นชาวเขาที่หลวงปู่ให้การดูแลแทบทั้งสิ้น

ด้านพิธีกรรมที่สำคัญของล้านนา :

เอกลักษณ์ที่สำคัญอย่างหนึ่งของวัดพระพุทธบาทห้วยต้มในสมัยที่หลวงปู่ยังมีชีวิตอยู่ คือ [การจัดพิธีदानใช้-दानแทน](#) ที่ยิ่งใหญ่และอลังการที่สุดในล้านนา ซึ่งในอดีตไม่เคยมีใครทำได้ยิ่งใหญ่ขนาดนี้ และต่อไปในกาลข้างหน้าก็คงหาได้ยากที่ใครจะทำได้เหมือนหลวงปู่ครูบาวงศ์

บุญฤทธิ์แห่งเมตตากรุณาของหลวงปู่

ดร. พรนพ พุกกะพันธ์ “ผมรู้สึกว่าเครื่องบินของผมถูกโยนลอยขึ้นเหมือนของเล่น ผู้โดยสารหวีดร้องด้วยความตกใจ

ความตกใจ คุณป้าคนหนึ่งที่นั่งอยู่ใกล้ผมเธอลอยขึ้นไปจรด

หลังคาเครื่องบินเพราะยังไม่ได้คาดเข็มขัด ผมพยายามดึงมือ

เธอไว้จนหล่นมาบนเก้าอี้ ชันเก็บสิ่งของสัมภาระเปิดออกมา

โดยไม่มีใครสนใจต่างพยายามยึดเกาะสิ่งที่ใกล้ตัวเองมากที่สุด

แล้วเครื่องบินก็ถูกเหวี่ยงกลับมาอย่างแรงอีกครั้ง ผู้โดยสารก็

หวีดร้องด้วยความตกใจ ทันใดนั้นเครื่องบินทั้งลำก็ไต่ระดับ

ผมมองเห็นประกายไฟปรากฏขึ้นเหนือช่องเก็บของและช่องหน้าต่างเสียงดังโครมใหญ่ เครื่องบินของเรา คงถูกฟ้าผ่า ไม่มีเสียงเครื่องยนต์ดัง ผมรู้สึกเหมือนหนึ่งผมนั่งรถเหาะที่สวนสนุกดิสนีย์แลนด์ ที่ แอล.เอ. ตอนช่วงขาลงมันเสียวเข้าไปในท้องเหมือนเราตกจากที่สูง วาบหวิวแทบอาเจียน เครื่องบินของเรากำลัง ตก” คุณนิภา ส่วนบุญเจริญ “ดิฉันคิดว่าถ้าเครื่องบินตกจะเป็นครั้งที่ ๓ ไม่รอดแน่...ในช่วงเวลาวิกฤต นั้นมีคนบอกว่า หลวงพ่อไม่ได้นั่งแบบนี้สมารถอย่างที่เราคิด แต่หลวงพ่อนั่งแบบมือทั้งสองข้าง เหมือนจะ รองรับอะไรสักอย่าง” คุณสุจิตรา พานทอง “ชั่วแว็บเดียว จิตก็ไปจับที่หลวงปู่ ทันใดนั้นดิฉันก็เห็นมือ ของหลวงปู่รองรับเครื่องบินเอาไว้ เป็นมือใหญ่เท่าบ้าน เห็นชั่วพริบตาเดียว เครื่องบินที่กำลังตกก็หยุด กระแทกหัน...เมื่อเครื่องบินลงที่ดอนเมือง นักบินและแอร์โฮสเตสต่างก็มาราบหลวงปู่ทั้งคู่” คุณโอภาส สุทธิวิโรตมะกุล “ข้าพเจ้าได้ประคองหลวงพ่อเพื่อมารอขึ้นเครื่อง ขณะที่ประคองหลวงพ่ออยู่ นั้นท่านได้ถามข้าพเจ้าว่า โอภาส กล้าสร้างปรมัตถบารมีไหม ข้าพเจ้าจึงเรียนถามท่านว่า หลวงพ่อพูดเล่น กลับลูกหรือเปล่าครับ?...ในระหว่างที่เครื่องบินจะตกนั้น คนในเครื่องบินร้องกันเสียงดังจนฟังไม่ได้ ศัพท์ ข้าพเจ้าเห็นเหตุการณ์จึงรู้ว่าคนเราเวลาจะตายมีอาการอย่างไร ดังนั้น ท่าน ศีล ภาวนา นี้ควรมีไว้ และปฏิบัติเสมอ” (จาก “อัปมาโน สังโฆ” ในหนังสือพระชัชวาลานุสสติ) ประสพการณ์ดังกล่าว ข้างต้น เป็นประสพการณ์เฉพาะกลุ่มบุคคลจำนวน ๔๐๐ คน ซึ่งเป็นผู้โดยสารของสายการบินแอร์อินเดีย ที่เดินทางจากอินเดียมายังประเทศไทย เมื่อวันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๓๕ ได้ประสบมาด้วยตัวเอง ทั้งนี้ ผู้อ่านในยุคโลกาภิวัตน์ไม่จำเป็นจะต้องเห็นด้วยเสมอไป

ประวัติชีวิตและผลงานโดยสังเขป

หลวงปู่เกิดในครอบครัวชาวไร่ชาวนาที่ยากจน เมื่อวันอังคาร ที่ ๒๒ เมษายน พ.ศ. ๒๔๕๖ ที่ ต. บ้านก่อ อ. ลี้ จ. ลำพูน มีนามเดิมว่า วงศ์ หรือ ชัชวาล เป็นบุตรของพ่อน้อย จันทะ-แม่บ่อแก้ว ต๊ะแหงม เป็น บุตรคนที่ ๓ ในจำนวนพี่น้อง ๕ คน ปัจจุบันยังมีน้องชายของหลวงปู่ที่ ยังมีชีวิตอยู่เพียง ๑ คน นอกนั้นเสียชีวิตไปหมดแล้ว เมื่ออายุ ๑๒ ปี หลวงปู่ได้บรรพชาเป็นสามเณรที่วัดพระธาตุแก่งสร้อย อำเภอสามเงา จังหวัดตาก โดยมีครูบาชัยลังกา เป็นอาจารย์ หลวงปู่ได้มีโอกาส ปรนนิบัติและถวายตัวเป็นศิษย์ครูบาเจ้าศรีวิชัย ตั้งแต่ยังเป็นสามเณร ที่ วัดพระธาตุแก่งสร้อยนี้เองและได้ติดตามรับใช้ครูบาเจ้าศรีวิชัย จนกระทั่ง ครูบาเจ้าศรีวิชัยถึงแก่มรณภาพ

นอกจากนี้หลวงปู่ยังมีครูบาอริยชาว์ปี วัดพระพุทธรบาทผาหนาม ซึ่งมีรณภาพแล้วสรีระไม่เน่า เปื่อยแต่กลับแข็งเป็นหิน เป็นครูบาอาจารย์ที่สำคัญอีกองค์หนึ่งคือ

ครูบาอริยชาว์ปีนับได้ว่าเป็นผู้ที่ปฏิบัติรับใช้ครูบาเจ้าศรีวิชัยในงานสำคัญต่างๆอย่างใกล้ชิด จนเปรียบเสมือนมือข้างขวาของครูบาเจ้าศรีวิชัย ส่วนหลวงปู่ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ก็เปรียบเสมือนมือข้างซ้ายของครูบาเจ้าศรีวิชัยเช่นเดียวกัน

“ขอฝากชาวเขากับหลวงปู่ด้วยนะ”

พระราชเสาวนีย์ของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ที่มีต่อหลวงปู่ในคราวที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เสด็จพระราชดำเนินทรงเยี่ยมวัดพระพุทธรบาทห้วยต้มพร้อมด้วย สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี สมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี เมื่อวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๕, ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๒, ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๓

หลวงปู่จึงให้การดูแลชาวเขาโดยการพัฒนาอาชีพและรายได้แก่เขาเหล่านั้นมาโดยตลอด โดยจะเห็นได้จากสิ่งก่อสร้างทั้งหมด ซึ่งมีมูลค่ากว่า ๒๐๐ ล้านบาท รวมทั้งพระมหาธาตุเจดีย์ศรีเวียงชัยนี้ด้วยส่วนใหญ่เกิดจากแรงงานชาวกะเหรี่ยงแทบทั้งสิ้น

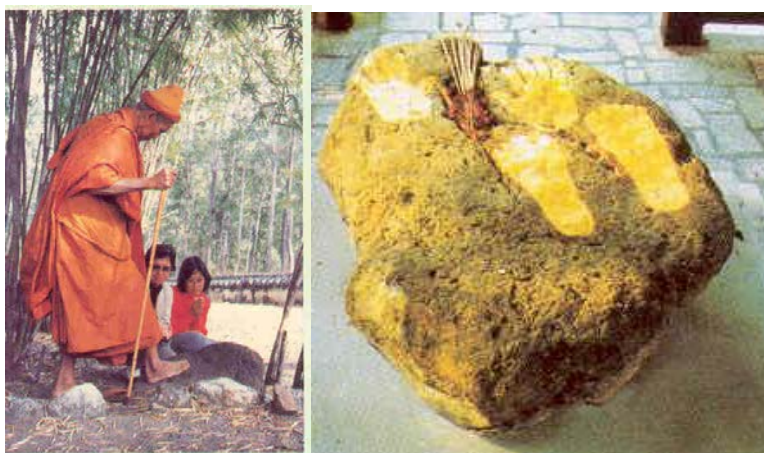

“พระดีแบบครูบาวงศ์ไม่มีอีกแล้ว หาได้ยาก.....พวกลูกมีบุญมากและโชค ดีที่มาพบพระระดับหลวงพ่่องค์ซึ่งเป็นพระปฏิบัติดี มีคุณธรรมสูง หลวงพ่อได้อะไรหลวงพ่่องค์ก็ได้เช่นเดียวกัน ไม่ต้องไปกว่ากันเลย.... อย่าเสียทีที่เกิดมามีบุญ ได้พบพระระดับหลวงพ่่องค์”

หลวงปู่ครูบาพรหมจักร วัดพระพุทธรบาทตากผ้า จ. ลำพูน

ครูบาอาจารย์ที่สำคัญอีกองค์หนึ่งคือ หลวงปู่ครูบาพรหมจักร อดีตเจ้าอาวาสวัดพระพุทธรบาทตากผ้า จังหวัดลำพูน ซึ่งครูบาชัยลังกาได้นำหลวงปู่ไปฝากตัวเป็นศิษย์ จนกระทั่งอายุได้ ๒๐ ปี ก็ได้อุปสมบทกับหลวงปู่ครูบาพรหมจักร และได้เป็นศิษย์ติดตามปฏิบัติครูบาอาจารย์จนกระทั่งหลวงปู่ครูบาพรหมจักรถึงแก่มรณภาพในสมัยที่ครูบาเจ้าศรีวิชัยต้องอธิกรณ์ หลวงปู่ก็ถูกกลั่นแกล้งให้ลาสิกขา หลวงปู่จึงครองผ้าขาวแทน ได้สมญานามใหม่ว่า พระชัยยะวงศาผ้าขาว ต่อมาจึงได้อุปสมบทใหม่อีกครั้ง ได้รับฉายาว่า จันทวโธ (จันทวังโธ)

พระเทวานัมปิยเถระ

ภาพนี้ถ่ายเมื่อวันที่หลวงปู่ไปรับพระราชทานสมณศักดิ์ที่ “พระครูพัฒนกิจจานุรักษ์” ท่านได้แวะพักผ่อนที่วัดบ้านปาง อำเภอเถลิง จังหวัดลำพูนและอาจารย์ปฐม พัวพันธ์สกุล ได้ถ่ายภาพขณะที่ท่านวัดรอยเท้าของท่านเองเมื่อครั้งท่านอายุได้ ๒๒ ปี ที่ท่านได้เคยประทับไว้บนหินก้อนนี้ ในขณะที่ท่านได้ไปทำธุระส่วนตัวในป่าข้างทาง หลังจากทำธุระเสร็จแล้วเทวดาได้ขอให้หลวงปู่ประทับรอยเท้าลงบนหินก้อนใหญ่ได้ต้นไผ่หน้าประตูทางขึ้นวัดบ้านปาง เพื่อพวกเขาจะได้กราบไหว้บูชา ปัจจุบันหินก้อนนี้เจ้าอาวาสวัดบ้านปางได้นำขึ้นไปประดิษฐานไว้บนวัด (ใกล้ประตูทางเข้าเขตอุโบสถ) และได้ให้หลวงปู่ประทับรอยมือไว้บนหินก้อนดังกล่าว พร้อมทั้งสร้างมณฑปครอบไว้อย่างสวยงาม

(จากหนังสือพระชัยวงศานุสสติ)

พระมหาธาตุเจดีย์ศรีเวียงชัย

อารามหนองวัวเฒ่า หมู่ที่ ๕ บ้านหนองปู่ (ห้วยด้อม) ตำบลนาทราย อำเภอเถลิง จังหวัดลำพูน

ความเป็นมาในอดีต ก่อนสร้าง	หลวงปู่ อธิฐาน	แปลพระ มหาธาตุ	คำในพระมหาธาตุ เจดีย์	พระพุทธรูปและ รูปเหมือนพระ อาจารย์	นิมิตตจักร ทองคำ	อนิสงค์การสร้าง เจดีย์
-------------------------------	-------------------	-------------------	--------------------------	---------------------------------------	---------------------	---------------------------

ปู่ชา จะ ปู่ชะนียานัง เอตัมมัง คละมุตตะมัง
การบูชาสิ่งทีควรบูชาเป็นมงคลอันสูงสุด

นับเป็นเกียรติประวัติแก่พระมหาเจดีย์และความภาคภูมิใจของผู้ที่ได้ร่วมสร้าง ในการที่สมเด็จพระสังฆราชฯ ทรงแอนุมโทนาการสร้างพระมหาเจดีย์ในครั้งนี้ และถวายนามว่า "พระมหาธาตุเจดีย์ศรีเวียงชัย" พร้อมทั้งประทานพระบรมสารีริกธาตุมาร่วมบรรจุในองค์พระมหาเจดีย์นี้ด้วย

ทั้งนี้ คณะศิษยานุศิษย์ และคณะศรัทธาของหลวงปู่ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ซึ่งได้ร่วมแรงร่วมใจกันสร้างพระมหาธาตุเจดีย์แห่งนี้ รู้สึกสำนึกในพระกรุณาในครั้งนี้อย่างหาที่สุดมิได้ และจะขอเทิดทูนไว้เหนือเกล้าเหนือกระหม่อมตลอดกาลนาน

วิสุทธิโอวาทพระชัยวงศ์

การทำบุญเหมือนกับการทำประกันชีวิต

"เรื่องโชคต่าง ๆ เรื่องเงินเป็นเรื่องเล็ก โชคบุญเป็นเรื่องใหญ่ ถ้าบุญมีกับตัวแล้วนั้นแหละเงินก็มาเอง หมั่นทำบุญให้มาก การทำบุญไม่ใช่ทำจนหมดตัว มีเงินน้อยทำน้อย มีเงินมากทำมาก แต่ถ้าไม่มีเงิน ก็เอาแรงกาย เข้าไปช่วยงานบุญ ก็จะได้บุญเช่นเดียวกัน การทำบุญเหมือนกับการทำประกันชีวิต บุญนั้นจะเป็นเสมือนเกราะแก้วที่จะคอยคุ้มครองตัวเราได้ บุญจึงไม่หนีหายไปไหน เราทำบุญเดี๋ยวนี้ ไม่ใช่ว่าจะเห็นผลทันตาเสมอไป บุญกุศลที่เราทำจะสะสมไปเรื่อย ๆ เปรียบเสมือนการปลูกข้าว ไม่ใช่ว่าจะได้ข้าวในทันที การสร้างบุญควรจะรีบสร้างเสียแต่ตอนที่เรามีชีวิตอยู่ในปัจจุบันนี้ ควรสร้างเสียแต่เดี๋ยวนี้ หากพ้นจากโลกนี้ไปแล้ว เราจะต้องไปแสวงกรรมอย่างเดียว"

หลวงปู่ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา

วัดพระธาตุห้าดวง

วัดพระธาตุห้าดวง (เวียงเจดีย์ห้าหลัง) ตั้งอยู่ที่ตำบลลี่ สามารถเดินทางไปตามทางหลวงหมายเลข 106 ห่างจากที่ว่าการอำเภอลี่ประมาณ 2 กิโลเมตร สันนิษฐานว่าเป็นบริเวณเวียงเก่าลี่ เพราะมีซากกำแพงและคูเมืองตั้งเป็นแถว วัดนี้เป็นที่ตั้งของหมู่เจดีย์ 5 องค์ ตามตำนานกล่าวว่าพระนางเจ้าจามเทวี กษัตริย์ครองเมืองหริภุญไชย ได้ยืมขบวนจามเทวีมาเมืองลี่ว่ามีดวงแก้ว 5 ดวง ปรากฏเห็นอยู่บ่อยครั้ง จึงได้เสด็จมาดูด้วยพระองค์เอง เวลากลางคืนจึงได้ทอดพระเนตรเห็นแสงสว่างจากดวงแก้วทั้ง 5 ดวง ลอยอยู่บนกองดิน 5 กอง จึงได้สอบถามความเป็นมาที่ทราบว่าเป็นพระเมโศธาตุ (น้ำโคลนมือ) ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่เคยล้างพระหัตถ์ และน้ำก็ไหลผ่านปลายนิ้วทั้ง 5 ลงพื้นดิน พระนางจึงเกิดศรัทธาสร้างพระธาตุเจดีย์ครอบกองดินทั้ง 5 กองไว้ และในวันที่ 20 เมษายน ของทุกปี จะมีประเพณีสงกรานต์พระธาตุห้าดวง

วัดบ้านปาง

ตั้งอยู่ที่: [อำเภอลี่ จ. ลำพูน](#)

เป็นวัดซึ่งครูบาศรีวิชัยบวชเรียนเป็นวัดแรกภายในบริเวณวัดนอกจากจะร่มรื่นด้วยต้นไม้ใหญ่มาก มีโบสถ์วิหารสวยงาม และยังมีพิพิธภัณฑ์อัฐบริวารครูบาเจ้าศรีวิชัย ซึ่งเก็บของใช้ส่วนตัวของท่านไว้อย่างครบถ้วน ได้แก่ สบง จีวร หมอน กระโถน และแจกัน เป็นต้น

การเดินทาง

ตั้งอยู่บนเนินเขาบ้านปาง หมู่ที่ 1 ตำบลศรีวิชัย ห่างจากตัวอำเภอลี่ 38 กิโลเมตร ตามเส้นทางสายลี่-บ้านโฮ่ง-เชียงใหม่ กิโลเมตรที่ 89

ประวัติความเป็นมาตำบลป่าไผ่

ตำบลป่าไผ่อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอสีระประมาณ 3 กิโลเมตร และอยู่ห่างจากตัวเมืองลำพูน 100 กิโลเมตร หมู่บ้านตั้งอยู่เรียงรายริมถนนพหลโยธิน สาย 106 แบ่งการปกครองออกเป็น 12 หมู่บ้าน พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบ มีแม่น้ำลี้ไหลผ่าน ดิน น้ำอุดมสมบูรณ์ พื้นที่จึงเหมาะสำหรับการทำการเกษตร พืชเศรษฐกิจหลักของตำบล ได้แก่ ลำไย มะม่วงมหาชนก ส้มโชกุน ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ หอม กระเทียม กระหล่ำปลี พริก

สภาพทั่วไปของตำบล

ตำบลป่าไผ่ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของตัวเมืองลำพูน มีพื้นที่ทั้งหมด 36,415 ไร่ เป็นพื้นที่การเกษตร 18,715 ไร่ พื้นที่อยู่อาศัย 7,448 ไร่ ที่ป่าชุมชนและที่สาธารณะ มีแม่น้ำลี้ไหลผ่าน 1 สาย มีแหล่งน้ำธรรมชาติคือ อ่างเก็บน้ำห้วยแหวน ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ ตำบลป่าไผ่ มีลักษณะเป็นพื้นที่มีภูเขามาก พื้นที่ส่วนใหญ่จะเพาะปลูกสวนลำไยซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจ ของจังหวัดลำพูน และมีลำน้ำแม่ลี้ไหลผ่าน

อาณาเขตตำบล

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลแม่ตืน อำเภอสี จังหวัดลำพูน

ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลสี อำเภอสี จังหวัดลำพูน

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ อำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่

จำนวนประชากรของตำบล

จำนวนประชากรในเขต อบต. 9,586 คน และจำนวนหลังคาเรือน 2,868 หลังคาเรือน

ข้อมูลอาชีพของตำบล :

อาชีพหลัก เกษตรกรรม ได้แก่ การทำสวนลำไย ทำไร่ข้าวโพด สวนหอม กระเทียม และมีแม่น้ำลี้ไหลผ่าน

ข้อมูลสถานที่สำคัญของตำบล :

1. วัดพระพุทธรบาทผาหนาม
2. วัดพระพุทธรบาทถ้ำป่าไฟ
3. วัดพุทธ 11 แห่ง
4. โบสถ์ คริสต์ 2 แห่ง
5. สถานีอนามัยประจำตำบล 1 แห่ง
6. ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลป่าไผ่
7. ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์ 8 แห่ง
8. โรงเรียนระดับประถมศึกษา 5 แห่ง
9. โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา 1 แห่ง

วัดพระพุทธรบาทผาหนาม

ตั้งอยู่หมู่ที่ 12 บ้านผาหนาม ตำบลป่าไผ่ เป็นวัดที่ครูบาขาวปี (พระอธิชาขาวปี) ซึ่งเป็นศิษย์เอกของครูบาศรีวิชัย ได้สร้างวัดผาหนาม บริเวณเชิงคอยผาหนาม ท่านถึงแก่กรรม เมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2520 ปัจจุบันร่างท่านยังไม่เน่าเปื่อย บรรจุอยู่ในโลงแก้วตั้งอยู่ที่ศาลาวัดพระพุทธรบาทผาหนาม

พระพุทธรบาทถ้ำป่าไฟ

รอยพระพุทธรบาทตั้งอยู่เหนือคอยโตนบริเวณหลังถ้ำป่าไฟ หมู่ที่ 1 บ้านแม่ป่าไฟ ตำบลป่าไผ่ ในปี 2523 พ่อน้อยจุ่ม ขัดสาร ได้เป็นผู้พบรอยพระพุทธรบาทแห่งนี้ พระครูบาชัยยะวงษาพัฒนา แห่งวัดพระพุทธรบาทห้วยต้มได้มาตรวจดูด้วยญาณองค์หลวงปู่ฯ เป็นรอยพระพุทธรบาทข้างซ้าย

ประวัติครูบาขาวปี

ปีพุทธศักราช 2443 ณ หมู่บ้านแม่เทย อ.เถิน จ.ลำพูนในปัจจุบันนี้ สมัยนั้นความเจริญยังงายกรายมาไม่ถึง ทูรกันดารไปเสียทุกอย่างเพราะยังเป็นบ้านป่าห้อมเล็ก ๆ เพียง 9 หลังคาเรือนตั้งอยู่โดยมีความทะมึนของขุนเขาเล่าเนาไพรเป็นรั้วรอบ จากคำบอกเล่า แม่เทยสมัยนั้นตกยามค่ำคื่นเสียงสัตว์น้อยใหญ่ร้องระงมรอบบ้าน ไม่ว่าเสือ, ช้าง, เก้ง, กวาง คละเคล้ากันไปได้ยินถนัด ท้ายหมู่บ้านเป็นครอบครัวเล็ก ๆ ของผัวหนุ่มเมียสาวคู่หนึ่งอาศัยอยู่ แม้จะยากจนแต่ก็มีความสุขตามประสาคนหนุ่มสาวที่มักมองโลกเป็นความน่านับเทิงเรงมยั้งอยู่ในระยะข้าวใหม่ปลามันความฝันนั้นมักบรรเจิดยิ่งนัก ฝ่ายผัวมีเชื้อสายชาวลัวะชื่อ เมา และเมียชื่อ จันตา เขาทั้งสองดำรงชีพ แบบชาวบ้านป่าทั้งหลาย ด้วยการทำไร่ปลูกผักหักฟันไปวัน ๆ โดยหาจุดหมายเพื่อความเป็นปึกแผ่นไม่ค่อยมั่นคงนักเพราะความ

ยากจน สมัยนั้นไม่มีการทำนาเพราะยังไม่มีการบุกเบิก แต่จะพากันปลูกข้าวไรแทน ได้ผลบ้างไม่ได้บ้างแต่ที่แน่นอนไม่พอกินไปตลอดปี ซึ่งถ้าหากข้าวเปลือกที่กักตุนหมด อาหารหลักที่รับช่วงต่อจากข้าวก็คือกลอย กลอยเป็นพืชใช้กินหัวจัดอยู่ในตระกูลเผือกมันมีหัวอยู่ในดิน ชาวบ้านป่าจะเที่ยวขุดมากักตุนไว้ในฤดูของมัน ซึ่งสมัยนั้นชุกชุม โดยเอาหัวกลอยที่ขุดมาได้นั้นปลอกเปลือกฝานเป็นชิ้นบาง ๆ นำมาตากแดดให้แห้ง เก็บไว้ได้นาน ๆ เวลาจะกินก็ใช้วิธีนึ่งจนสุก แล้วแปรเป็นอาหารทั้งรูปข้าวและของหวาน โดยจะเอาคลุกน้ำอ้อยน้ำตาล โดยขูดมะพร้าวผสมก็กินอร่อย หรือจะกินกับประเภทกับ เช่น ผัก เนื้อ ก็ได้ดีเหมือนข้าว หลายท่านในภาคเหนือเราในปัจจุบันที่มีอายุ 40 - 50 ปี เคยกินกลอยและหลายท่านอีกเช่นกันที่เติบโตขึ้นมาด้วยการกินกลอยเป็นอาหารหลัก แม้กระนั้น เจ้ากลอยนี้แม้จะเป็นอาหารแต่จะกินสุ่มสี่สุ่มห้า โดยไม่ใช่ฤดูกาล ไม่ได้เป็นอันขาด ขึ้นกินเข้าไปเป็นเมาเบื่อทันที จากผู้ชำนาญในด้านนี้ ท่านบอกว่าฤดูที่กินได้เริ่มตั้งแต่เดือน 11 เหนือ (เดือน ใต้) ไปจนถึงเดือน 6 (เดือน 3 ใต้) ต่อจากนั้นกลอยก็จะเฉา ขึ้นกินนอกจากฤดู ดังกล่าวก็จะเกิดอาการเบื่อเมา ซึ่งก็รุนแรงพอควร และหากเกิดอาการดังกล่าวนี้ ท่านว่าให้กินน้ำฝั้นน้ำอ้อยหรือน้ำตาลให้มาก ๆ จะทำให้เกิดอาเจียนและหายเบื่อเมาได้ แต่ถ้าท่านไม่อยากจะเสี่ยง หากจะกินกลอยโดยไม่เกิดอาการเบื่อเมาแน่นอน ท่านก็ว่าหากหนึ่งสุกแล้ว ทอกลงให้สุนัขกินก่อนหากสุนัขกินหรือไม่กิน ก็เป็นกลอยที่ท่านจะกินหรือกินไม่ได้เช่นกัน กลอยในฤดูปกติจะไม่มีพิษ และไม่แสดงโรค แต่ถ้าเริ่มกินในระยะ 3 - 4 วันแรก จะมีอาการอ่อนเพลียบ้างแต่หลังจากนั้นร่างกายก็จะปรับตัวแข็งแรงขึ้นเหมือนกินข้าวแต่มีอยู่อย่างหนึ่งที่เหมือนกันคือคนกินกลอยโดยทั่วไปมักใจคอหงุดหงิด โกรธง่าย โกรธผิดหูไม่ค่อยได้ และมักไม่กลัวใครเห็นจะเป็นเพราะอานุภาพของกลอยซึ่งจัดอยู่ในจำพวกวานชนิดหนึ่งด้วยกลอยกินเปลือกกว่าข้าวโดยเทียบอัตรา ข้าวหนึ่งหนึ่งไหครอบครัวหนึ่งกินอ้อมแต่ถ้ากินกลอยจะต้องนั่งถึงสองไหจึงจะอ้อมพอ และลักษณะคนกินกลอยที่เหมือนกันเมื่อกินนาน ๆ คือท้องใหญ่แต่ไม่อ้วน

วันกำเนิด

ในวันจันทร์ เดือน 7 เหนือ ปีกัดเป่า (ปีฉลู) ซึ่งตรงกับวันที่ 17 เดือนเมษายน 2443 อันเป็นวันมหาสงกรานต์ คำเมืองเรียกว่าวันปากปีครอบครัวของ นายเม่านางจันตา ก็มีโอกาสด้อนรับชีวิตเล็ก ๆ ชีวิตหนึ่งซึ่งลือตาขึ้นมาดูโลกในวันนี้ นับเป็นสายเลือดและพยานรักคนแรกและคนเดียวของพ่อเม่าแม่จันตาเพื่อให้เป็นมงคลตามวัน ทั้งสองจึงตั้งชื่อทารกน้อยนั้นว่า "จำปี"

ชีวิตวัยเยาว์

ดังกล่าไปแล้วว่า ครอบครัวท่านเป็นครอบครัวชาวบ้านป่าค่อนข้างยากจน อาหารการกินจึงขาดแคลน มีแต่ผักกับกลอยเป็นอาหารหลัก เด็กชายจำปี จึงมีร่างกายบอบบาง พุงค่อนข้างป่องเพราะโรคขาดอาหาร จึงมักเจ็บปวดแอด แต่ก็ไม่ร้ายแรงนัก "จำปี" มีแววฉลาดแต่ยามเล็ก ๆ วุ่นนอนสอแน และเรียนรู้ประสบการณ์จากป่า ความสงบของธรรมชาติมาตลอดชีวิต แม้จะยากจนแสนเข็ญ ครอบครัวนี้ก็ยังคงมีความสุข ยังมีลูกน้อยเป็นสื่อสายใจ พ่อเม่า แม่จันตา ก็ยังมุ่งมั่นทำงาน เพื่อสร้างอนาคตให้เด็กน้อยจำปีขึ้นอีกเท่าตัว เด็กชายจำปี คงไม่เข้าใจการต่อสู้ของพ่อแม่ แต่ก็ยังมีความร่าเริงสนุกไปตามประสาเด็ก ๆ และความน่ารักอันไร้เดียงสาของเขามันหมายถึงความรักของพ่อแม่ที่ทุ่มเทให้ลูกน้อยจนสุดหัวใจ แม้ทั้งสองร่างกายจะเปื้อนเหงื่อกว่าชีวิตประจำวันจะสิ้นสุด ก็ต่อเมื่อใกล้ค่ำย่ำสนธยา แต่ใบหน้าไม่เคยว่างรอยยิ้มอย่างเป็นสุข เมื่อเห็นลูกน้อยโผล่มาเข้าหาอ้อมกอด นี่คือการรักของพ่อแม่ทุกคนในโลกที่มีต่อลูกน้อย

การพลัดพรากที่ยิ่งใหญ่

พระพุทธองค์ได้ตรัสไว้ว่าโลกนี้เป็นอนิจจัง มีความไม่เที่ยงแท้เป็นเครื่องกักร้อน ชีวิตมนุษย์ที่อุบัติขึ้นมาหาจุดหมายที่แท้จริงไม่ได้ แต่เมื่อเกิดขึ้นมาแล้ว สุขกับโศกมักจะเป็นเครื่องล้อเล่นให้ได้พบเสมอพบกันเพื่อจะจากกันในที่สุด เป็นขอยุ่เช่นนี้เหมือนกันทั้งโลก ครอบครัวของหนุ่มเม่าก็เช่นกันจากกัน จากความกรากกราในงานไร่ และต่อสู้เพื่อเลี้ยงทุกชีวิตที่ตนรับผิดชอบทำให้เขาล้มเจ็บลง มันเป็นไข้ป่าที่ร้ายแรงซึ่งหลายคนเสี่ยงเอา หากว่าเป็นแล้วก็พึงยากกลางบ้านดั้นกันตามที่ผู้เฒ่าผู้แก่ หมอกลางบ้านจะแนะนำให้อยู่หรือตายนั้นแล้วแต่บุญกรรม สำหรับหยูกยาทันสมัยไม่ต้องพูดถึง เพราะไกลความเจริญเหลือเกิน พุงง่าย ๆ ว่าจากไข้ไปเชยใหม่ในสมัยนั้นต้องเดินกันเป็นสิบ ๆ วัน สำหรับพ่อเม่าค่อนข้างโชคร้าย ยากกลางบ้านประเภทสมุนไพรรสคัดโรคร้ายไม่อยู่ อาการมีแต่ทรงกับทรุด แม่จันตาต้องนั่งเฝ้ามียอมห่าง ด้วยความเป็นห่วงกังวล โดยมีลูกน้อยนั่งอยู่ด้วยนัยน์ตาปริบ ๆ ด้วยคำถามที่ว่า "พ่อเป็นอะไร ทำไมจึงไม่ลุกนั่งหอบอัมลูกเหมือนเก่าก่อน" แม้ก็ได้แต่บอกว่าพ่อไม่สบาย พร้อมกับน้ำตาอาบแก้มกับคำถามสุดท้ายอันไร้เดียงสาของลูก พร้อมกับตั้งความหวังว่าพ่อคงไม่เป็นอะไรมากนักแต่อนิจจา ความตายนั้นไม่คำนึงเวลา และความรู้สึกของมนุษย์เลย แล้ววันนั้นวันที่พ่อเม่าต้องจากทุกคนไปอย่างไม่มีวันกลับมาถึง ท่ามกลางความเศร้าโศกของแม่จันตา และความอาลัยรักของเพื่อนบ้าน พ่อเม่าทิ้งซากที่ผอมเหลือแต่หนังหุ้มกระดูกอยู่บนที่นอนเก่า ๆ ให้แม่จันตาได้รำลึกห่อดรดปมว่าจะขาด ใจตามไปด้วย เด็กชายจำปียังไร้เดียงสาเกินไปนักที่จะเข้าใจว่าความตายคืออะไรด้วยวัยเพียง 4 ขวบ ก็ได้แต่พ่ถามว่าแม่ร้องไห้ทำไม? พ่อเกลียดแม่หรือ? ทำไมพ่อจึงไม่พูด? ทุกคนที่เฝ้าดูอยู่จึงได้แต่เบือนหน้าหนีด้วยความสงสาร สะเทือนใจความพลัดพรากจากของรัก คนรักนับว่าเป็นความเจ็บปวดรวดร้าวใจอย่างนี้เอง

แสงทอง - แสงธรรม

นับจากพ่อแม่จากไปแล้ว ก็เหลือแต่สองแม่ ลูกกัดฟันต่อสู้ ชีวิตท่ามกลางบ้านน้อยในห้อมแหวนของดงดิบจึงขาดความอบอุ่นอย่างสิ้นเชิงเมื่อความทะนุของราติมาถึง หลายครั้งที่สองแม่ลูกพวเข้ากอดกันด้วยใจระทึก เมื่อเสียงนกกลางคืนที่กรีดร้อง เหมือนเสียงสาปแช่งของภูตผี นี่หากพ่อแม่ยังอยู่พอก็คงเป็นที่พึ่งปลอบขวัญเหมือนมีกำแพงเพชรคอยกางกั้น เมื่อขาดพ่อโลกนี้เหมือนโลกร้างมีแต่เพียง "จำปี" กับแม่เพียงสองคนและมาถึงขณะนี้ "จำปี" เริ่มโตใหญ่ แม่ร่างจะเล็กแต่เหตุการณ์และสิ่งแวดล้อมก็หล่อหลอมหัวใจเด็กชายจำปีให้แกร่งดังเพชรและนี่เป็นสิ่งที่ทำให้ท่านเป็นผู้ไม่หวั่นไหวต่ออุปสรรคเป็นนักสู้ชีวิตที่เข้มแข็งใจกาลต่อมา เด็กชายจำปีกับแม่ช่วยกันต่อสู้ในการดำรงชีพอย่างทรหด จบจนอายุ 16 ปี แม่จะเป็นวัยรุ่นแต่ความคับแค้นที่พญอยู่แทบทุกวันทำให้ "จำปี" ไม่ร่าเริงเหมือนเด็กทั่วไปกลายเป็นอันสงบเสงี่ยมเจียมตัวชอบอยู่คนเดียวเงียบ ๆ และความคิดเป็นผู้ใหญ่เกินตัว

ฝากตัวเป็นศิษย์ครูบาศรีวิชัย

สมัยนั้นท่านครูบาเจ้าศรีวิชัย ยังอยู่ที่วัดบ้านปาง วันหนึ่ง แม่จึงเรียกเจ้าจำปีเข้ามาถาม "ลูกอยากบวชไหม" จำปีตอบว่าอยากบวช แต่ยังห่วงแม่เมื่อลูกบวชแล้วใครดูแล" แม่จึงตอบว่า "อยู่ได้อย่างห่วงเลยอีกประการหนึ่งการบวชนี้เป็นการช่วยพ่อแม่ที่ดีที่สุด เพราะเป็นการทดแทนบุญคุณพ่อแม่อย่างแท้จริง เมื่อเห็นลูกนุ่งเหลือง ก็นับว่าเป็นความสุขชื่นใจอย่างเหลือเกิน" และจากคำแนะนำนี้ เด็กชายจำปีจึงถูกแม่พาไปฝากตัวเป็นลูกศิษย์ของท่านครูบาเจ้าศรีวิชัย และในทันทีที่นำไปฝากเพียงท่านครูบาเห็นลักษณะเด็กชายจำปีท่านก็รับไว้ทันทีที่เหมือนดังจะมีตาทิพย์มองเห็นว่าเด็กคนนี้นในอนาคตจะต้องยิ่งใหญ่ ในฐานะนักบุญแทนท่านและอีกไม่นานหลังจากสำเร็จเรียนสวดมนต์ อ่านเขียนอักษรทั้งภาษาไทยและพื้นเมืองจบแล้วท่านครูบาศรีวิชัย จึงให้บรรพชาเป็นสามเณร

สามเณร "ศรีวิชัย"

ระหว่างเป็นสามเณรท่านได้ปฏิบัติกิจอันจะพึงมีต่ออาจารย์คือครูบาศรีวิชัยอย่างครบถ้วนท่านจึงเป็นที่รักของอาจารย์อย่างยิ่ง ท่านจึงตั้งชื่อให้เหมือนกับอาจารย์ สามเณรศรีวิชัย สามเณรน้อยได้เฝ้าอุปฐากอาจารย์และร่ำเรียนก็มีภูมิตถฐานและอักษรสมัยจนจบถ้วนด้วยความสนใจพร้อมกับปฏิบัติตามที่พร่ำสอนจนดวงจิตสงบพร้อมกันนั้นการถ่ายทอดในเชิงวิชาช่างก่อสร้างจากอาจารย์ จนเกิดความชำนาญและติดตามอาจารย์ครูบาศรีวิชัยไปก่อสร้างวัดวาอารามทุกหนทุกแห่งมิได้ขาด ในด้านสถาปัตยกรรมท่านจึงนับว่าเป็นหนึ่ง ท่านชำนาญจนถึงขนาดว่าเพียงดินผ่านเสาได้ต้นไทรก็ สามารถรู้ได้ทันทีว่าเสาต้นไหนกลวงหรือตันทั้ง ๆ ที่ไม่ปรากฏว่าเสาต้นนั้นจะมีรอยกลวงให้ปรากฏแก่สายตาครูบาเจ้าศรีวิชัยอุปสมบทให้

ท่านดำเนินชีวิตทั้งในด้านการปฏิบัติธรรมกัมมัฏฐาน และด้านพัฒนาก่อสร้างควบคู่กันไป จบจนอายุได้ 22 ปี เป็นสามเณรได้ 6 ท่านครูบาศรีวิชัยจึงอุปสมบทให้ แต่เพราะเหตุที่ท่านมีชื่อเหมือนกับอาจารย์เมื่อเป็นภิกษุอาจารย์จึงได้เปลี่ยนฉายาให้ใหม่ว่า "อภิชาตวชิร" ท่านอุปสมบทได้เพียง 2 พรรษา ท่านจึงกราบลาพระอาจารย์ เพื่อที่จะแยกไปปฏิบัติงานก่อสร้างต่อไป ซึ่งงานก่อสร้างโดยตัวของท่านนั้นจะได้เรียบเรียงตั้งแต่เบื้องต้นจนถึงงานชิ้นสุดท้ายอีกต่างหากในท้ายเล่ม

ผจญมาร

พระอภิชาต เริ่มงานก่อสร้างในสถานที่ต่าง ๆ ตั้งแต่อายุ 24 จนถึงอายุ 35 ลางร้ายก็เริ่มอุบัติ สมัยนั้นใช้เงินตราปราสาททองตรารูปช้างสามหัว และเริ่มมีธนบัตรใช้ควบคู่กันไป ขณะที่กำลังก่อสร้างกุฏิวัดบ้านปาง อ.ลี้ จ.ลำพูน แต่ยังไม่ทันเสร็จปลัดอำเภอลี้สมัยนั้นก็มาสอบถามถึงใบกองเกินการเกณฑ์ทหารจากท่านแต่ท่านไม่มี ดำรวจจึงคุมตัวไปจังหวัดลำพูนและส่งตัวฟ้องศาล เมื่อถูกศาลไต่สวนถึงใบกองเกินว่าทำไมถึงไม่ได้รับท่านก็ให้การว่าขณะที่เริ่มมีการเกณฑ์ทหารนั้นได้ระบุว่าให้ขึ้นทะเบียนตั้งแต่อายุ 18 ปีบริบูรณ์ แต่ขณะนั้นอายุอาตมาได้ 25 ปี บัดนี้อายุของอาตมาได้ 35 ปีแล้ว จึงนับว่าพ้นการเกณฑ์แล้ว ศาลจึงพักเรื่องนี้ไว้ก่อน

ถูกบังคับให้สึกและครองผ้าขาวครั้งแรก

หลังจากนั้นอีกไม่นาน ท่านก็ต้องขึ้นศาลอีก และให้ท่านรับใบกองแต่ท่านก็ไม่ได้ไปแจ้งแก่ทางการให้มีการยกเว้นหรืออย่างไร ฉะนั้นท่านจึงมีความผิดให้จำคุก 6 เดือน แล้วให้จัดการสึกท่านออกจากการเป็นพระภิกษุก่อนแต่ท่านก็ยังยืนยันว่าท่านบริสุทธิ์ ท่านเป็นพระทั้งกายและใจ ชีวิตนี้อุทิศให้กับศาสนาแล้ว ท่านไม่ยอมเปลื้องผ้ากาสาว่าสตร้อยออกจากกายของท่านด้วยมือของตัวเองเป็นอันขาด เมื่อยืนยันอย่างนี้ ศาลจึงให้ตำรวจคุมตัวท่านไปหาเจ้าคณะจังหวัดให้จัดการสึกตามระเบียบ แม้การระนั้นท่านก็ยังยืนยันอย่างเด็ดเดี่ยว ที่จะไม่ยอมสึกและเมื่ออภิชาตภิกษุไม่ยอมสึก เจ้าคณะจังหวัดจึงต้องบังคับ โดยให้ตำรวจจับเปลื้องผ้าเหลืองออกจากตัวท่าน จากนั้นก็ตามระเบียบเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้มีอำนาจลั่นฆ้องในสมัยนั้น ก็สวมกุญแจมือท่าน แล้วคุมตัวไปโรงพักเสียคืนหนึ่ง วันรุ่งขึ้นเวลาบ่าย 4 โมงเย็น ก็ถูกส่งเข้าจองจำในเรือนจำของจังหวัดลำพูนในสมัยนั้นต่อไปซึ่งในนั้นท่านต้องได้รับทุกข์เวทนาแสนสาหัส ท่านเล่าถึงชีวิตในคุกตอนนั้นว่าคุกในสมัยนั้นสุดแสนสกปรกยังเป็นคุกไม้พื้นปูกระดาน เวลานอนก็นอนทั้ง ๆ ที่ล่ำมโซ่ โดยสอดร้อยกับนักโทษคนอื่น คือข้อเท้าทั้งสองล่ามโซ่ตรวนมีโซ่เส้นใหญ่ สอดร้อยลอดตะขอพ่วงกับนักโทษคนอื่นอีกที เรื่องจะนอนหลับสบายนั้นไม่ต้องพูดถึงเพราะพอล้มตัวนอน ผุงเลือดนับเป็นร้อย ๆ ตัวอ้วนป็นี่เป็นต้องรุมกัดคุดเลือดกิน ให้ยุบยับไปหมดจะถ่ายหนักถ่ายเบาดีกว่ากันตรงช่องกระดานตรงที่ใครที่มัน เรื่องกลืนเหม็นไม่ต้องห่วง คลั่งไปหมดตลอดบอวตทั้งเรือนจำที่เดียว ชีวิตประจำวันในห้องขังก็คือ พอ 7 โมงเช้าเปิดประตูห้องขังทำงานไม่ทันใจถึงเวลา 8 นาฬิกา ผู้คุมเป่านกหวีดเลิกงานท่านข้าว ซึ่งข้าวนี้ก็อย่าหวังว่าจะกินให้อิ่มหมีพื้มัน และเอร็ดอร่อยไม่มีทาง ข้าวกระตักเล็ก ๆ แ่งถ้วยหนึ่ง ต้องกินถึง 4 คนพอหรือไม่พอกินก็มีให้เท่านั้น ซึ่งแต่ละเวลากินก็ใช้ความว่องไว จินมัวทำসাওয়া ค่อยเป็นค่อยกินเป็นต้องอด คนอื่นที่เขาไวกินเรียบหมด และกับข้าวแต่ละวันนั้นเลือกไม่ได้ จะมีจำพวกผักเสี้ยนและเป็นส่วนมาก เช่น ยอดฟักทอง ผักตำลึงเป็นต้น แกลงปลาร้า ค้างปี เหม็นหืน หาคความอร่อยไม่มีเลย ถ้าเทให้หมูกินยังสงสัยอยู่ว่ามันจะกินหรือไม่ ข้าวหนึ่งที่รับประทานก็เป็นข้าวเก่าแข็งเหมือนกินก้อนกรวด เป็นข้าวแดงใช้แรงนักโทษนั่นเองช่วยกันตำ จึงคืออยู่หน้อยที่มีวิตามิน กินแล้วแรงดี

สร้างโรงพยาบาล

ท่านอภิชาตขาวปีทนทุกข์ทรมานอยู่ในคุกไม่นาน ก็ได้ไปเห็นโรงพยาบาลจังหวัดลำพูนในสมัยนั้นชำรุดทรุดโทรมเหลือเกิน ท่านจึงแจ้งให้กับผู้บัญชาการเรือนจำก็ไปหารือกับผู้ว่าราชการจังหวัด ๆ ก็กลัวว่าจะสร้างไม่ทันเสร็จ เพราะท่านอภิชาตขาวปีติดคุกอยู่แค่ 6 เดือนเท่านั้น จึงไม่อนุญาต ท่านจึงถามว่า "ถ้าสร้างเหมายโรงพยาบาลนี้จะใช้งบประมาณเท่าไร หนึ่งถ้าสร้างภายใน 6 เดือนไม่เสร็จ เมื่อถึงคราวทดลองเมื่อไรก็จะร่วม" ทางจังหวัดก็บอกว่าถ้าไม่มีเงินถึง 1,600 ก็สร้างได้ (ในสมัยนั้นมีค่ามาก) ท่านจึงออกเงินส่วนตัวมอบให้ทางจังหวัดเพื่อเป็นทุนสร้างโรงพยาบาล

ต่อไป เป็นจำนวนเงิน 1,600 บาท ซึ่งหลังจากได้รับทุนแล้วก็ดำเนินการก่อสร้างทันทีและผลแห่งความดีนั้นทางจังหวัดก็ส่งให้ทางเรือนจำ ให้ไปพำนักรักษาพยาบาลหลังเก่า เพื่อเป็นกำลังใจในการทำงานสร้างโรงพยาบาลพร้อมกันนั้นก็ให้นักโทษชาย 2 คน มาอยู่ด้วยเพื่อปรนนิบัติ ทั้งอาหารการกินก็ถูกกำชับให้ทำอย่างดีและสะอาดเป็นพิเศษกว่านักโทษทั้งหลาย ท่านก็เลยพ้นจากการทรมานเพราะถูกเลื้อยงัด นับจากนั้นมา การก่อสร้างก็รุดหน้าไปอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้ก็เนื่องมาจากบรรดาประชาชนทั้งหลายที่เลื่อมใสในตัวท่าน เมื่อทราบข่าวว่าท่านมาเป็นประธานในการก่อสร้างโรงพยาบาล ก็พากันมาช่วยและทำบุญด้วยอย่างคับคั่งและเงินที่ได้จากการบริจาคครั้งนั้นยังได้ถึง 2,000 พันกว่าบาท เกินกว่าที่กำหนดไว้ถึงสี่ร้อยบาท

วันพ้นโทษ

ครั้นถึงเดือน 9 เหนือ แรม 2 ค่ำ ก็เป็นวันที่ท่านพ้นโทษตามคำพิพากษาคบ 6 เดือนและโรงพยาบาลก็แล้วเสร็จก่อนถึง 10 วัน ในวันที่จะออกจากคุกนั้น ท่านก็ได้ให้ท่านแก่พวกนักโทษทั้งหลายเป็นขนมสัมหวานทั้งอาหารทั้งหลายอย่างเหลือเฟือ จนพวกเข้อิ่มหมีพินินไปตามๆ กันเพราะเมื่อถึงตอนที่ท่านยังถูกจองจำอยู่ในคุกนั้นระยะหลังพวกนักโทษทั้งหลายก็อยู่กินสบายจากของไทยท่านที่ประชาชนผู้เลื่อมใสมาถวายถึงในคุกเป็นประจำทุกวันอย่างมากมาย รวมความว่าผู้ที่เกี่ยวข้องอยู่ในเรือนจำทั้งหมดล้วนแล้วแต่ได้รับความสบายในด้านอาหารการกินไปตามๆ กัน ดังนั้นเมื่อถึงกำหนดพ้นโทษวันนั้น นักโทษทั้งหลายต่างพากันปริเวทนา บ่นพร่ำว่า เมื่อท่านอภิษยขาวปีพ้นโทษไปแล้วพวกเราทั้งหลายยังจะได้อยู่กินอ่อมอย่างนี้อีกหรือแล้วพากันร่ำไห้ ด้วยความอาลัยรักในตัวท่านเสียงระงมเป็นภาพที่สะเทือนใจยิ่งนัก แม้ตัวท่านเองก็แทบกลืนน้ำตาไว้ไม่อยู่ พวกเขากันมารอที่ประตูคุกเป็นการส่งทางด้วยใบหน้าที่นองไปด้วยน้ำตา และจากปากประตูคุกจนถึงวัดพระธาตุหริภุญชัยมีประมาณระยะทาง 70 วา ก็มีประชาชนมายืนเรียงรายถวายทานกันท่าน ซึ่งก็ได้เป็นเงินถึง 300 บาท พอดีกับเงินที่ซื้อของถวายทานให้แก่โทษ เหมือนกับการยืนยันว่า การทำบุญสุนทานนั้นไม่หายไปไหน เมื่อท่านเดินทางไปถึงประตูวัดพระธาตุหริภุญชัย ก็มีพระสงฆ์ 10 รูป มาสวดมนต์เป็นการลดเคราะห์สะเดาะภัยให้ แล้วให้ศีลให้พรให้อยู่ดีมีสุขสืบไป จากนั้นพอถึงเดือน 9 เหนือ แรม 4 ค่ำก็ร่วมฉลองโรงพยาบาลเป็นเวลา 3 วัน ข้อมูลจาก <http://www.wjd.ac.th/~sarawuth/data/024.kb2.htm>

อุปสมบทครั้งที่ 2

ในวันที่แล้วเสร็จงานฉลองสมโภชท่านก็เดินทางไปนมัสการท่านอาจารย์ครูบาเจ้าศรีวิชัย ที่วัดพระสิงห์ เชียงใหม่ ในคราวนั้นท่านครูบาศรีวิชัยจึงอุปสมบทท่านเป็นภิกษุอีก โดยมีครูบาแห่งวัดนั้นด่าเป็นอุปัชฌาย์หลังจากได้กลับมา สุ่มกาสาวพัสดุแล้ว ท่านอยู่จำพรรษาที่ครูบาศรีวิชัยได้ 1 พรรษา ก็ลาอาจารย์จาริกสร้างสถานที่ต่าง ๆ ต่อไปอีกหลายแห่งทั้งวัดและโรงเรียน และในคราวสร้าง พระเจดีย์ที่บ้านนาหลวง อำเภอบ้านดงจังหวัดตากเสร็จแล้ว ท่านก็มุ่งสู่แม่สอดโดยเดินทางรอนแรมไปตามป่าเขาลำเนาไพรถึง 4 คืน 4 วันจึงถึงแม่ระมาดและเริ่มงานสร้างถาวรวัตถุอีกมากมาย จากอายุ 36 ถึง 42 ปี

ถูกบังคับให้สึกและครองผ้าขาวครั้งที่ 2

ที่แม่ระมาดนี้เอง ก็มีเรื่องน่าเศร้าใจเกิดขึ้นอีกกล่าวคือ เมื่อสร้างโบสถ์แม่ระมาดนั้นเงินไม่พอ ยังขาดอยู่อีก 700 บาท เป็นค่าทองคำเปลว 400 บาท กับค่านายช่างอีก 300 บาท ท่านก็ปรึกษาเรียไรเอาจากชาวบ้านจนครบด้วยความเต็มใจของชาวบ้าน แล้วช่วยกันสร้างต่อ จนแล้วเสร็จทันฉลองงานเรื่องการเรียไรนี้ทราบถึงอำเภอ จึงเรียกท่านไปสอบสวนว่า อภิษยภิกษุ เรียไรจริงหรือไม่ ท่านก็รับว่าจริงแต่ด้วยความเต็มใจของชาวบ้าน เพราะถ้าไม่ทำอย่างนั้น

งานสร้างโบสถ์ก็หยุดชะงักทางอำเภอที่ว่าเต็มใจหรือไม่ก็ผิดเพราะเป็นพระเป็นเจ้าจะทำการอะไรไม่ได้ผิดระเบียบ
คณะสงฆ์ แล้วรายงานเรื่องนี้ไปยังเจ้าคณะจังหวัดต่างๆ จึงตัดสินใจให้สีกพระอภิบาลเสียท่านจึงจำยอมสีกจากภาวะ
ความเป็นภิกษุอีกครั้งท่ามกลางความสลดหดหู่ของผู้คนที่รู้เป็นเป็นอันมากที่ท่านครูบาของพวกเขาคือต้องมารับกรรม
เพราะทำความดี อย่างไม่ยุติธรรม ท่านต้องนุ่งห่มแบบชีปะขาวอีกครั้งหนึ่ง ที่ใต้ต้นประดู่แห่งที่ยืนต้นตายชากมานาน
เป็นแรมปี ณ ที่นี้เองมีเรื่องที่น่าอัศจรรย์สมควรจะบันทึกไว้คือพอท่านเปลี่ยนผ้ากาสาพัสตร์ออกจากกายมาครองผ้า
ขาวเท่านั้น ต้นประดู่ที่แห่งโกธันปราศจากใบก็ผลิดดอกออกใบพุ่มขึ้นมาอีก ท่ามกลางความอัศจรรย์ใจของบรรดา
ประชาชนที่ร่วมชุมนุมอยู่เป็นอันมาก ต่างพากันหลั่งน้ำตา ล้มตัวก้มลงกราบโดยพร้อมเพรียงกันนับเป็นปรากฏการณ์
ที่จะไม่เห็นอีกในชีวิต

มารตามรังควาน

ไม่นานจากนั้น ท่านพร้อมกับผู้ติดตาม ก็มุ่งกลับสู่อำเภอ โดยรอนแรมมาเป็นระยะเวลา 10 วัน 10 คืน ก็
เดินทางมาถึง อ.ลี้ พักอยู่ที่กลางทุ่งนาบ้านป่าหูก ได้ 4 คืน นายอำเภอ ลี้ จึงให้ตำรวจมาจับไล่ไม่ให้อยู่โดยไม่มีเหตุผล
ด้วยความใจดำเป็นอย่างยิ่ง ท่านจึงมาพักอยู่กลางทุ่งนาบ้านแม่ดิน ณ ที่นี้ก็ถูกทางอำเภอกลั่นแกล้งอีก โดยรายงานไป
ทางจังหวัดว่าชีปะขาวปีนป่าปีนเถื่อนมาจากแม่สอดมาถึง 1,000 กระบอก หลังจากได้รับรายงานจึงมีบัญชาให้นายร้อย
ตำรวจ 2 คนกับพระครู 2 รูป ขึ้นมาทำการตรวจค้นได้สวน ท่านว่า "ไม่เป็นความจริงหรอก อาตมาเดินทางผ่านมาตั้ง 2
จังหวัดแล้ว ยังไม่เห็นมีใคร กล่าวหาเช่นนี้เลยถ้าท่านไม่เชื่อก็เชิญคนดูเองเถิด" ตำรวจทั้งสองก็ค้นสัมภาระของคณะ
ติดตามดูก็พบปืนเก่า 1 กระบอก แต่ปรากฏว่าเป็นปืนมีทะเบียนของชาวบ้านผู้ติดตามคนหนึ่งจึงไม่ว่าอะไร จากนั้นก็
ไปค้นจนทั่วลามปามเข้าค้นถึงในวัดแม่ดินจนพระเถระแตกตื่นเป็นโกลาหล แต่ก็ไม่พบ อะไรอีกจึงพากันเดินทางกลับ
ด้วยความผิดหวังก่อนกลับก็ไปต่อว่าต่อขานทางอำเภอ ลี้เสียจนหน้าบ้านหาว่าหลอกให้เดินทางมาเสียเวลาเปล่า เหนื่อย
แทบตาย (เพราะสมัยนั้น ไม่มีรถยนต์แม้แต่คันเดียว) ทางนายอำเภอจึงจำเป็นต้องออกค่าเดินทาง พร้อมเสบียงอาหาร
ให้คณะนายตำรวจ ดังกล่าวเดินทางกลับ เสร็จจากเรื่องดังกล่าวท่านนั้นแล้วท่านพร้อมกับคณะก็เดินทางจากแม่ดินไปหา
ท่านครูบาเจ้าศรีวิชัย ที่วัดพระนอนปูคา บ้านแม่ปูคา อำเภอสันกำแพง เชียงใหม่ ระหว่างทางพักที่วัดห้วยกานคิน
หนึ่ง เมื่อเช้าเขตถึงบ้านโฮ้ง ชาวบ้านก็พาตำรวจมาดักจับอีกด้วยข้อหาอะไรไม่แจ้ง แต่ตำรวจก็จับไม่ไหวเพราะคนตั้ง
มากมาย ก็เลยไม่รู้จะทำอย่างไรจึงล่าถอยไป ท่านจึงไปพักที่วัดคงฤๅษีคินหนึ่ง แล้วมุ่งไปทางบ้านหนองล่อง ณ ที่นี้ก็
ถูกคณะข้าหลวงดักจับอีก แต่ก็จับไม่ไหวอีกเช่นกัน

ผู้ว่าราชการเชียงใหม่มาขอพบ

เมื่อถึงวัดท่าลี่ คณะที่พักอยู่ที่ศาลา ในตอนเย็น ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่จึงเข้าไปสอบถาม

ผู้ว่าฯ "ท่านอยู่บ้านใด เกิดที่ไหน"

ครูบาฯ "เดิมอาตมาอยู่บ้านแม่เตย อ.ลี้ ลำพูนนี่เอง"

ผู้ว่าฯ "อ้อท่านก็เป็นคนเมืองเราเหมือนกัน ก่อนมาถึงที่นี่ท่านไปไหนมา"

ครูบาฯ "อาตมา มาจากพม่า"

ผู้ว่าฯ "ไปอยู่นานไหมๆ"

ครูบาฯ "5ปีแล้ว"

ผู้ว่าฯ "อ้อ มีเรื่องอะไรดังเขาเล่าลือ แต่ก็มีอีกอย่างขอให้ท่านเสียค่าประณตศึกษา 8 บาท

ให้กับทางอำเภอเสีย ตามระเบียบที่ทางการกำหนดไว้ หลังจากนั้นก็ไม่ทำอะไร"

ขณะนั้นกำนันกับชาวบ้านที่ร่วมชุมนุมอยู่ ณ ที่นั้นได้ยินจึงช่วยกันบริจาคให้ท่าน ได้เงิน 15 บาท ท่านจึงมอบให้กับนายตำรวจคนหนึ่งที่มากับผู้ว่าฯ ไป แต่ก็นับว่าเป็นคราวเคราะห์ของตำรวจคนนั้น ซึ่งพอรับเงินไปได้สักครูก็ไปทำหาเสีย จึงต้องควักกระเป๋าตัวเองเอาเงินจ่ายแทนไปตามระเบียบ

หลังจากที่พักที่ท่าลี่คืนหนึ่งแล้ว ท่านพร้อมคณะภรรยาของข้ามน้ำไปขึ้นรถ ไปจนถึงวัดพระนอนปูคาแล้วอยู่ร่วมฉลองวิหารพระนอนปูคา ร่วมกับท่านครูบาศรีวิชัยจนแล้วเสร็จ แล้วก็กลับมาหมายจะมาจำพรรษาที่วัดแม่ตื่น อ. ลี้ อีก แต่นายอำเภอจอมเหี้ยม ก็สั่งกำนันมาไล่ไม่ให้อยู่เป็นอันขาด ท่านจึงสุดแสนที่อัดอั้นตันใจและรู้สึกสลดใจเป็นอย่างยิ่งที่ถูกจองล้างจองผลาญอย่างไม่มีที่สิ้นสุด

สร้างวัดพระบาทตะเมาะ

ก็พอที่ท่านคิดได้ว่ามีญาติทางพ่อของท่านเป็นกำนันอยู่ที่ตำบลดอยเต่า จึงให้คนไปบอกให้มาพบท่าน เมื่อกำนันมาถึงแล้วท่านก็ถามว่า "อาตมาจะไปอยู่ที่พระบาทตะเมาะได้หรือไม่" กำนันดอยเต่าจึงไปปรึกษากับทางอำเภอ แล้วทางอำเภอ จึงบอกว่า ดีแล้ว ให้ไปบอกท่านให้มาอยู่เร็วๆ เถิด ด้วยเหตุนี้ท่านจึงได้ไปอยู่พระบาทตะเมาะ โดยสร้างอารามขึ้นที่นั่นด้วยความร่วมมือทั้งฝ่ายนายอำเภอและป่าไม้อำเภอไปจองที่กว้าง 500 วา ยาว 500 วา และที่พระบาทตะเมาะนี้เองท่านได้สร้างวิหารครอบรอยพระพุทธรูปบาทหนึ่งหลังมีเจดีย์ตั้งอยู่บนวิหารถึง 9 ยอด นับเป็นศิลปะที่งดงามปรากฏอยู่จนถึงปัจจุบันนี้ ซึ่งท่านจะไปเที่ยวชมได้นับเป็นวิเวกสถานที่เหมาะกับผู้ที่เฝ้าหาความสงบที่เหมาะสมมากอีกแห่งหนึ่ง

ช่วยครูบาศรีวิชัยสร้างทางขึ้นดอยสุเทพ

แต่ด้วยวิญญานของนักพัฒนาท่านก็อยู่จำพรรษาที่พระบาทตะเมาะไม่นาน ขณะนั้นครูบาศรีวิชัยกำลังสร้างทางขึ้นดอยสุเทพ เรียงใหม่อยู่ท่านจึงพากระเหรี่ยง 500 คน ขึ้นไปช่วยทำถนนขึ้นดอยสุเทพพร้อมกับอาจารย์จนแล้วเสร็จ จึงกลับลงมาพักกับอาจารย์ที่วัดพระสิงห์

อุปสมบทครั้งที่ 3

ที่วัดพระสิงห์นี้ ท่านครูบาศรีวิชัยก็อุปสมบทให้ท่านเป็นภิกษุอีกครั้งเป็นครั้งที่ 3 แต่กระนั้นก็ตาม ดูเหมือนว่าท่านไม่มีบุญพอที่จะอยู่ในผ้าเหลืองได้นาน ๆ ก็พอท่านครูบาศรีวิชัย ก็ต้องเกิดคดีต่าง ๆ นานา ต้องเดินทางไปกรุงเทพฯ คงให้ท่านอยู่รักษาวัดพระสิงห์แต่เพียงผู้เดียว

ครองผ้าขาวครั้งที่ 3

ด้วยจิตใจที่เป็นห่วงในตัวอาจารย์ของท่านยิ่งนัก แล้วก็มีมารมาผจญอีกจนได้เมื่อ มหาสุตใจ วัดเกตการามกับท่านพระครูวัดพันอันรูปหนึ่งมาหลอกว่าให้ท่านสึกเสีย เพราะมีจะนั้นท่านจะเอาครูบาศรีวิชัยจำคุก ท่านจึงสึกเป็นชีปะขาวอีกครั้งหนึ่ง นับเป็นครั้งสุดท้ายแล้วออกจากวัดพระสิงห์กลับไปพักที่วัดบ้านปางด้วยความเหงาใจ แต่ท่านก็ไม่ละทิ้งงานก่อสร้าง จึงได้สร้างกุฏิที่วัดบ้านปางอีก 1 หลัง แล้วกลับไปอยู่ที่พระบาทตะเมาะตามเดิม

สูญเสียอาจารย์

ชีวิตท่านช่วงนี้ คงมุ่งอยู่กับงานก่อสร้างไม่หยุดหย่อน จากที่นี้ย้ายไปที่นั่นไม่มีที่สิ้นสุด จนกระทั่งครูบาศรีวิชัยพ้นจากมลทินที่ถูกกล่าวหาท่ามกลางความดีใจของสาธุชนทั้งหลาย แต่ความดีใจนั้นคงมีอยู่ได้ไม่นานท่านครูบาเจ้าศรีวิชัยก็ได้อาพาธหนัก แล้วถึงแก่กรรมภาพลงในที่สุด ยังความโศกาอาดูรให้เกิดแก่มหาชนผู้เลื่อมใสโดยทั่วไป

ล้านนาไทยได้สูญเสียบัณฑิตผู้ยิ่งใหญ่ไปแล้วอย่างไม่มีวันกลับ หากจะเอาเสียงร่ำไห้มารวมกันแล้วใช้เสียงแห่งความวิปโยคนี้คงได้ยินไปถึงสวรรค์ท่านเองในฐานะที่เป็นลูกศิษย์ที่ท่านอาจารย์ได้พร่ำสอนตั้งแต่ยังเล็ก ๆ ก็มีความเศร้าโศกเสียใจมิใช่น้อยแต่ก็ปลงได้ด้วยธรรมสังเวชโดยอารมณ์กัมมัฏฐาน แล้วทำทุกอย่างในฐานะศิษย์จะมีต่ออาจารย์ด้วยกตเวทิตาธรรม ท่านจึงสร้างเมรุหลังหนึ่งกับปราสาทหลังหนึ่งพร้อมหีบบรรจุศพ เพื่อเก็บไว้รอการฌาปนกิจต่อไปที่วัดบ้านปางซึ่งได้มีการฌาปนกิจศพท่านครูบาศรีวิชัยอีกไม่กี่ปีต่อมาหลังจากมรณภาพไม่นาน

สร้างวัดผาหนาม ที่พำนักในปัจฉิมวัย

วันคืนยังคงหมุนไป พร้อมกับความเป็นนักก่อสร้างนักพัฒนาของท่านที่ยังลือกระฉ่อนยิ่งขึ้น เมื่อขาดท่านครูบาศรีวิชัยผู้คนก็หลั่งไหลกันมาหาท่านอย่างมิดฟ้ามัวดินในฐานะทายาททางธรรมของครูบาเจ้าศรีวิชัยผลงานระยะต่อมาเมื่อได้รับพลังอย่างท่วมท้นขึ้น จึงยิ่งใหญ่เป็นลำดับ และกว้างขวางหากกำหนดมิได้โดยไม่เคยว่างเว้น จนถึงพุทธศักราช 2470 อายุสังขารของท่านเริ่มชราลงแล้วคือมีอายุ 76 ปี แต่ท่านยังคงแข็งแรง ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ ทั้งนี้อาจจะด้วยอำนาจผลบุญที่ได้บำเพ็ญมาก็ได้ จึงสมควรจะสร้างสถานที่สักแห่งหนึ่ง เพื่อเป็นที่พำนักปฏิบัติธรรมในปัจฉิมวัย ก็พอดีชาวบ้านผาหนามซึ่งอพยพจาก อ.ฮอด หนีภัยน้ำท่วมมาอยู่ที่บ้านผาหนาม อำเภอเถลี จังหวัดลำพูน มีเพื่อนน้อยฝน ตุ่นวงศ์ เป็นประธาน พร้อมกับชาวบ้านได้มานิมนต์ท่านให้ไปสร้างอารามใกล้เชิงคอกผาหนาม เพื่อเป็นที่พึ่งกายใจและประกอบศาสนกิจ ท่านก็รับนิมนต์ พร้อมกับชอบใจสถานที่ดังกล่าวและ ตั้งใจว่าจะเป็นสถานที่สุดท้ายเพื่อเป็นที่พำนักและปฏิบัติธรรมของท่านจึงพร้อมใจกับคณะศรัทธาบ้านผาหนามและศรัทธาจากทั่วทุกสารทิศก่อสร้างเป็นอารามขึ้นจากนั้นจนมีสิ่งก่อสร้างใหญ่โตมากมายและท่านถือที่แห่งนี้เป็นที่พำนักอยู่เสมอ แต่ทั้งนี้มิได้หมายความว่าท่านจะงดมิไปสร้าง หรือพัฒนาที่อื่นอีก แต่ยังคงไปเป็นประธานสร้างสถานที่ต่าง ๆ ควบคู่กับงานสร้างวัดผาหนามอีกตั้งหลาย ๆ แห่ง

วันจากที่ยิ่งใหญ่

แล้วในปี 2514 คณะศรัทธาวัดสันตทุ่งฮ่อม แห่งจังหวัดลำปาง ก็ได้มานิมนต์ท่าน เพื่อไปเป็นประธานในการก่อสร้างอีก ซึ่งท่านก็ไม่ขัดข้องด้วยความเมตตาอันมีอยู่อย่างหาขอบเขตไม่ได้ของท่าน แม้ตอนนั้นท่านจะชราภาพมากแล้ว คือมีอายุถึง 83 ปี ก็ตาม ไม่มีใครรู้ดีเท่ากับตัวของท่านว่าท่านเหนื่อยอ่อนแค่ไหน แต่ด้วยใจที่แกร่งเหมือนเพชร ท่านคงไม่ปริปากบ่นเป็นประธานให้ที่วัดสันตทุ่งฮ่อมไม่นานคณะศรัทธาจากวัดท่าคันธงชัย จ.สุโขทัยก็ได้มานิมนต์ท่านอีก เพื่อเป็นประธานในการสร้างพระวิหาร

วันนั้นเป็นวันที่ 2 มีนาคม 2520 ตอนนั้น ท่านเหนื่อยอ่อนมากแล้วท่านได้บอกผู้ใกล้ชิดว่าท่านอยากกลับบ้านผาหนาม เหมือนดังจะรู้ตัวของท่านว่าไม่มีเวลาในการโปรดที่ไหนอีกต่อไปแล้ว แต่จะมีใครล่วงรู้ถึงข้อนี้ก็ไม่หาไม่ คงพาท่านมุ่งสู่สุโขทัยอีกต่อไป และเมื่อถึงวัดท่าคันธงชัย ได้เพียงวันเดียว ในวันที่ 3 มีนาคม พ.ศ. 2520 ซึ่งตรงกับเดือน 6 เหนือ แรม 14 ค่ำ เวลา 16.00 น. ท่านได้จากไปอย่างสงบ ขวากการจากไปของท่านกระจายไปอย่างรวดเร็วทั่วประเทศทุกคนตกตะลึง ต่างพากันซ็อกไปชั่วขณะมันเหมือนสายฟ้าที่ฟาดเปรี้ยงลงบนกลางใจของทุกคน ที่เลื่อมใสเคารพรักในตัวท่าน แล้วจากนั้น เสียงร่ำไห้ก็ระงมไปทุกมุมเมืองพวกเขาได้สูญเสียร่มโพธิ์แก้วอันร่มเย็นไพศาลไปแล้วอย่างไม่มีวันกลับ ตั้งแต่บัดนี้เจ้าที่ที่มีความเมตตาอันหาของเขมิได้และยิ่งใหญ่ปานนี้ แต่แรกมีหลายคนไม่เชื่อและตะโกนว่าเป็นไปไม่ได้ ท่านยังอยู่และจะต้องอยู่ต่อไป ต่อเมื่อได้รับการยืนยันว่าท่านสิ้นแล้ว สิ้นแล้วจริง ๆ ก็ทุ่มตัวลงเกลือกกลิ้งร่ำไห้พิลาปรัพันอย่างน่าเวทนายิ่งนัก โอ...ท่านผู้เป็นนักบุญผู้ยิ่งใหญ่ ปานนี้ท่านคงเป็นสุขอยู่ ณ สรวง

สวรรค์ที่สระพริ้งพร้อมด้วยทิพย์วิมานอันเพริดแพร้วใหญ่โตสุดพรรณนาด้วยผลบุญแห่งการบำเพ็ญมาอย่างใหญ่หลวง เหลือคณา กงเหลือแต่ผลงานและประวัติชีวิตอันบริสุทธิ์ทั้งไว้แด่อนุชน ได้ชื่นชม และเสวยผลเป็นอมตะชั่วกาลปาวสาน

งานเปลี่ยนผ้าครุขาวปี วัดพระพุทธบาทผาหนาม อ.ลี้ จ.ลำพูน 3 มีนาคม 2551 ข้อมูล

จาก <http://www.pantown.com/board.php?id=3854&area=1&name=board5&topic=4&action=view>

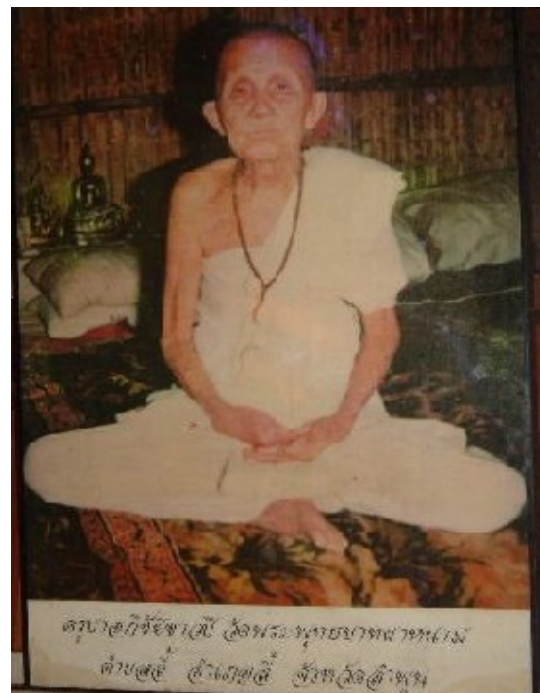
รูปหล่อครูบาขาวปี วัดผาหนาม อ.ลี้ จ.ลำพูน

ภาพและข้อมูลจากเว็บไซต์ ศูนย์ศึกษาชาติพันธุ์และการพัฒนา <http://cesd-thai.info/vpicture.php?picID=41&lang=th>
รูปหล่อครูบาขาวปี อ.ลี้ จ.ลำพูน

ครูบาขาวปี วัดผาหนาม อ.ลี้ จ.ลำพูน ในช่วงที่ท่านยังมีชีวิตอยู่(ช่วงระหว่าง 2443- 2520)เป็นที่เคารพนับถือของชาว
กะเหรี่ยงจังหวัดลำพูนและจังหวัดใกล้เคียงเป็นอย่างมาก และถึงแม้ว่าท่านจะละสังขารไปแล้วชาวกะเหรี่ยงก็ยังให้
ความเคารพนับถือ เห็นได้จากการที่ รูปปั้นเหมือนท่านครูบาขาวปียังมีรูปปั้นชาวกะเหรี่ยงคอยถือร่มกางแดดให้ท่าน
ตลอดเวลา

31 ธันวาคม 2550 ภาพ จักรคำ มาตุทาพูน

เชิงบันไดนาค วัดพระธาตุดอยสุเทพ เชียงใหม่ ครูบาเจ้าศรีวิชัย พร้อมคณะศิษย์

รูปครูบาศรีวิชัย ครูบาขาวปี ครูบาวงศ์ และครูบาอื่น ๆ ถ่ายที่เชิงบันไดนาค ทางขึ้นวัดพระธาตุดอยสุเทพ เชียงใหม่

พระพุทธรูปหินอ่อนๆ

โดย ศิษย์ธรรมลัญจร

พระพุทธรูป เป็นเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์อย่างหนึ่งของพระพุทธศาสนา ที่พวกเราเหล่าชาวพุทธ ถือว่าเป็นวัตถุรูปแทนหรือตัวแทนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งชาวพุทธในสมัยโบราณได้ริเริ่มสร้างขึ้นไว้ เพื่อให้คนทั่วไปได้สักการบูชา

ดังนั้น ชาวพุทธทั่วไปจึงให้ความเคารพนับถือสักการบูชาในพระพุทธรูปมาก ไม่ว่าพระพุทธรูปนั้นจะก่อสร้างหรือทำด้วยอะไรก็ตาม

จะทำด้วยหิน ด้วยดิน ด้วยไม้ ด้วยเพชร พลอย เงิน ทอง หรือทำด้วยอะไรก็สุดแล้วแต่ พระพุทธรูปนั้นก็ยังจัดว่าเป็นสิ่งที่ทรงคุณค่าและสมควรแก่การสักการบูชาอยู่เสมอ

ตัวแทนพุทธองค์

ชาวพุทธในสมัยโบราณนั้น ท่านสร้างพระพุทธรูปขึ้น เพราะมีจุดมุ่งหมายที่จะใช้เป็นเครื่อง

เตือนใจให้เกิดพุทธานุสติ

คือเพื่อที่จะให้ผู้ที่ได้พบเห็นผู้ที่ได้กราบไหว้บูชาจะได้มีสติน้อมระลึกนึกถึงพระคุณขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

เพราะเหตุนี้เองพระพุทธรูปที่จัดสร้างขึ้นแต่ละยุคแต่ละสมัยนั้น ส่วนมากมักจะมีลักษณะที่สวยงามแตกต่างกันไป

ทั้งนี้ก็เพราะนายช่างผู้ก่อสร้างพระพุทธรูป ท่านต้องการที่จะให้ผู้ที่ได้พบเห็นพระพุทธรูปได้เกิดศรัทธาปสาทะ คือความเชื่อ ความเลื่อมใสในพระพุทธรูปนั่นเอง และเพื่อให้ผู้ที่ได้พบเห็นยัง

พระพุทธรูปจะได้เกิดความปีติ อิ่มเอิบใจ พร้อมกับจะได้ระลึกนึกถึงองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าต่อไปด้วย

เมื่อเราได้พบเห็นพระพุทธรูปหรือได้นั่งกราบไหว้พระพุทธรูปก็ให้เรามีความสำรวมกาย วาจา ใจ ดูประหนึ่งว่าเราได้เข้าไปใกล้หรือนั่งใกล้องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าดังนี้

อนึ่ง! ในการนับถือ หรือ

กราบไหว้บูชาพระพุทธรูปนั้น เราไม่ควรที่จะยึดติดหรือหลงใหลอยู่ในความสวยงามของพระพุทธรูป เราควรจะน้อมระลึกนึกถึงองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และคำสั่งสอนของพระองค์ที่ทรงตรัสไว้ให้มาก ๆ

ใคร่ขอแนะนำ...

ปัจจุบันนี้ในประเทศไทยเรามีพระพุทธรูปที่สำคัญอยู่มากมาย เช่น พระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร หรือ พระแก้วมรกต พระพุทธชินราช พระพุทธโสธร พระพุทธสิหิงค์ หลวงพ่อวัดบ้านแหลม เหล่านี้เป็นต้น

พระพุทธรูปเหล่านี้ถ้าเอ่ยนามแล้ว คนไทยทั่วประเทศย่อมจะรู้จักดี เพราะพระพุทธรูปแต่ละองค์นั้น ล้วนแต่เป็นพระพุทธรูปที่สำคัญ ซึ่งมีคนเคารพนับถือทั่วทั้งประเทศก็ว่าได้

พระพุทธรูปดังกล่าวมานี้ ผู้เขียนไม่จำเป็นต้องแนะนำ เพราะท่านผู้อ่านบางท่านอาจจะทราบหรือรู้ดีกว่าผู้เขียนเสียอีก ผู้เขียนจะขอแนะนำให้ท่านผู้อ่านได้รู้จักกับพระพุทธรูปองค์หนึ่ง ซึ่งเป็นพระพุทธรูปที่สวยงามมาก

ปัจจุบันนี้มีประชาชนหลายจังหวัดทั้งทางภาคเหนือและภาคกลาง เช่น จังหวัดลำพูน ลำปาง

แพร่ ตาก เชียงราย เชียงใหม่
แม่ฮ่องสอน ตลอดถึงกรุงเทพฯ
นนทบุรี สมุทรปราการ และอีก
หลาย ๆ จังหวัดไปกราบไหว้บูชา
อยู่เสมอ ๆ

พระพุทธรูปองค์นี้เป็นพระ-
พุทธรูปปางมารวิชัย แกะสลักจาก
หินอ่อนสีขาวบริสุทธิ์ มีหน้าตัก
กว้างประมาณสามศอกครึ่ง เป็น
พระพุทธรูปศิลปะพม่า ที่จัดสร้าง
ขึ้นโดยนายช่างชาวพม่า เมื่อประ-
มาณร้อยกว่าปีล่วงมาแล้ว

มีเพียง ๓

พระพุทธรูปหินอ่อนลักษณะ
ดังกล่าวนี้มีอยู่ในโลกนี้เพียง ๓ องค์
เท่านั้น

คือองค์หนึ่งประดิษฐานอยู่
ที่ประเทศอินเดีย

อีกองค์หนึ่งประดิษฐานอยู่
ที่ประเทศปากีสถาน

และองค์นี้ประดิษฐานอยู่
ในประเทศไทย

คือประดิษฐานเป็นพระ-
ประธานอยู่ที่ในวิหารวัดดอนแก้ว
ตำบลแม่ระมาด อำเภอแม่ระมาด
จังหวัดตาก

ความเดิมแต่ทนต์

แต่เดิมนั้นพระพุทธรูปองค์นี้
ประดิษฐานอยู่ที่เมืองย่างกุ้งประ-
เทศพม่า

ท่านครูบาภิชัยชาวปี นัก

พระพุทธรูปหินอ่อนที่สวยงาม

บุญแห่งลานนาไทยองค์ที่สอง ซึ่ง
ตอนนั้นท่านได้มาจำพรรษาอยู่
ที่วัดดอนแก้ว

และ ขุนระมัดไมตรี กำนัน
คนแรกของตำบลแม่ระมาด พร้อม
ด้วยชาวบ้านอีกหลายสิบคนได้
ไปติดต่อขอเช่ามาในราคา ๘๐๐
รูปี เมื่อประมาณ ๖๕ ปีก่อนนั้น
แล้วอัญเชิญมาจากเมืองย่างกุ้ง
นำมาประดิษฐานไว้ที่ในวิหาร
วัดดอนแก้ว

ในการอัญเชิญพระพุทธรูป
มาจากเมืองย่างกุ้งนั้น ต้องบุก
ป่าฝ่าดงขึ้นเขาลงห้วยหลายต่อ
หลายแห่ง ซึ่งแต่ละแห่งแสนที่จะ
ทุรกันดารลำบากลำบากยิ่งนัก

เมื่อยามเดินขึ้นเขาก็ต้องแบก
ต้องหาม ยามลงน้ำก็ต้องใส่แพ
ถึงจะหนักแสนหนักยากแสนยาก
พวกชาวบ้านก็อดทนไม่ย่อ

ท้อถอย เพราะต้องการที่จะได้
พระพุทธรูปมาไว้ให้ตนเองและ
ญาติพี่น้องได้เคารพบูชา

เนื่องจากตอนนั้นที่อำเภอ
แม่ระมาด ยังไม่มีวัดวาอาราม
และพระพุทธรูปมากมายเหมือน
ปัจจุบันนี้

ประวัติอันอัศจรรย์

ในการอัญเชิญพระพุทธรูป
มาจากเมืองย่างกุ้งนั้น ที่ทำให้
ต้องจารึกไว้ในประวัติตอนหนึ่งของ
ท่านครูบาภิชัยชาวปี

เรื่องมีอยู่ว่า วันหนึ่งพวก
ชาวบ้านได้อัญเชิญพระพุทธรูปนั้น
ลงแพ แล้วล่องลอยมาตามแม่น้ำ
สายหนึ่ง ซึ่งแม่น้ำสายนี้ทั้งลึก
ทั้งเขี้ยว

เนื่องจากพระพุทธรูปหนัก
มาก ประกอบกับน้ำตอนนั้นไหล
แรงจึงทำให้แพพลิกคว่ำ ทำให้
พระพุทธรูปหลุดออกจากแพจม
อยู่ใต้แม่น้ำ

ชาวบ้านที่ไปในครั้งนั้น ต่าง
พยายามใช้เชือกช่วยกันจุดพระ-
พุทธรูปขึ้นมาจากแม่น้ำ แต่ไม่
ว่าจะทำอย่างไร พระพุทธรูปองค์
ดังกล่าวก็ไม่ขยับเขยื้อนเลยแม้แต่น้อย
พวกชาวบ้านจนปัญญา จึงได้
นิมนต์ให้ท่านครูบาหาวิธีนำพระ-
พุทธรูปขึ้นจากน้ำ

ท่านครูบาภิชัยชาวปี จึง
ได้ลงไปยืนอยู่บนแพไม้ไผ่ แล้วเอา

ด้ายเส้นเล็ก ๆ ให้คนดำนํ้าลงไป
คล้อยพระพุทธรูป แล้วท่านก็ตั้งจิต
อธิษฐานอัญเชิญพระพุทธรูปนั้น
ขึ้นมา

พอท่านอธิษฐานจบก็ค่อย ๆ
ดึงเส้นด้ายนั้นขึ้นมา นับว่าเป็น
เหตุการณ์ที่น่าอัศจรรย์มาก เพราะ
พระพุทธรูปลอยขึ้นมาอย่างไม่
น่าเชื่อ ทั้ง ๆ ที่พระพุทธรูปนั้น
หนักมาก ต้องใช้คนหามอย่างน้อย
ถึงสิบคนจึงจะไหว

แต่ท่านครูบาภิชัยชาวปี
สามารถอัญเชิญขึ้นจากนํ้าได้อย่าง
ง่ายดาย เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นใน
ครั้งนั้นเล่าลือโจษขานกันมาจน
กระทั่งทุกวันนี้

การอัญเชิญพระพุทธรูปมา
จากเมืองย่างกุ้ง ประเทศพม่า นั้น
ต้องใช้เวลาเกือบครึ่งเดือนจึงเดิน
ทางมาถึงยังวัดดอนแก้ว ตำบล
แม่ระมาด อำเภอแม่ระมาด จังหวัด
ตาก

พระเจ้าแก้ว

พระพุทธรูปองค์นี้ ชาวบ้าน
ทั่วไป ต่างเรียกกันว่า พระเจ้าแก้ว
เพราะมีองค์สีขาวบริสุทธิ์ดุจดัง
แก้ว

หรืออีกสาเหตุหนึ่งที่ชาว
บ้านเรียกกันว่า พระเจ้าแก้ว นั้น
เพราะหลังจากที่พวกชาวบ้าน
ได้นำเอาพระพุทธรูปนั้นมาประ-
ดิษฐานไว้ที่วัดดอนแก้วแล้ว

ในตอนกลางคืนชาวบ้านและ
พระภิกษุสามเณร มักจะเห็นลูก-
แก้วหรือดวงแก้วดวงหนึ่ง มองดู
ไกล ๆ มีลักษณะเป็นเหมือนดวงไฟ
สีแดงโตขนาดเท่าผลส้ม ส่องแสง
สว่างจ้าล่องลอยออกมาจากใน
วิหาร แล้วลอยไปมากลางอากาศ
ในเขตบริเวณวัดเสมอ ๆ

ชาวบ้านต่างเชื่อกันว่า ดวง-
แก้ว หรือดวงไฟนั้น ลอยออกมา
จากพระพุทธรูป จึงพากันเรียก
ท่านว่า “พระเจ้าแก้ว”

พระเจ้าแก้ว จัดว่าเป็นพระ-
พุทธรูปคู่บ้านคู่เมืองของอำเภอ
แม่ระมาด หรือของจังหวัดตาก
โดยแท้

สำหรับความศักดิ์สิทธิ์หรือ
อภินิหารของพระเจ้าแก้วนั้นมีอยู่
มากมาย แต่ผู้เขียนจะไม่ขอนำ
มาเล่าในที่นี้ เพราะผู้ที่เคยได้พบ
ประสบการณ์กับอภินิหารหรือปาฏิหาริย์
ที่เกี่ยวกับพระเจ้าแก้วนั้นมีอยู่
หลายท่าน ซึ่งบางเรื่องถ้านำมา
เล่าให้ผู้อ่านฟัง ผู้อ่านอาจจะเข้าใจ
ว่า ผู้เขียนเอาเรื่องไร้สาระมาเล่าสู่
กันฟังก็ได้

ผู้เขียนจึงอยากให้ท่านผู้อ่าน
ได้พบหรือเห็นพระเจ้าแก้วนี้ด้วย
ตนเอง เมื่อท่านได้พบเห็นได้กราบ
ไหว้บูชาแล้ว ท่านอาจจะพูดว่า
“เหมือนดั่งกับเป็นสิ่งที่มีชีวิต”
หรือพูดว่า “สวยงามเหมือนดั่งกับ
เทวดาเนรมิตขึ้น”

พันอุปสรรค

วันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓
ชายผู้หนึ่งได้ถือกำเนิดขึ้นมาใน
ครอบครัวของชาวนาในชนบทแห่ง
หนึ่ง นับเป็นบุตรคนที่ ๖ ของครอบครัวนี้

เขามีร่างกายแข็งแรงเหมือน
เด็กชนบททั่วไป ไม่มีบกพร่องใน
อาการ ๓๒ นับว่าเขาเป็นผู้สร้าง
กุศลในอดีตชาติไว้มาก จึงได้เกิด
มาเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย
และจิตใจ

ดูเขาจะพอใจที่ได้เกิดมาท่ามกลาง
กลิ่นโคลนสาบควาย เพราะ
เท่ากับได้เรียนรู้ชีวิตของตนได้ดี
เขาเป็นผู้มีความประพฤติเรียบร้อย
ไม่เพเลิดเพลินกับสิ่งที่ไร้
ประโยชน์ มีจิตเชื่อมั่นในตนเอง

พึ่งตนเอง

เขาได้รับการเลี้ยงดูจาก
พ่อแม่และพี่สาวด้วยดีมาตลอด
แต่เมื่ออายุประมาณ ๑๐ ขวบ
เขาเกิดมีความคิดไม่เหมือนเด็ก
ทั่วไป คือคิดพึ่งตนเอง

โดยหาวัตถุติดจากท้องถื่น

ครูบาเจ้าศรีวิชัย สิริวิชิโย

วัดบ้านปาง

อ.ลี้ จ.ลำพูน

ครูบาศรีวิชัย

นักบุญแห่งล้านนาไทย

พระมหาเถระผู้ยิ่งใหญ่ด้วยทานะ ทิละ ตัจจะ ชันติ

ชาตะ ๑๑ มิถุนายน ๒๔๒๑

มรณะ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๔๘๑

ข้อมูลจาก บทความเรื่อง ครูบาศรีวิชัย เรียบเรียงโดย อุดม รุ่งเรืองศรี ในเว็บ

<http://www.lannaworld.com/person/svchai.htm> และ

ข้อมูลจาก เว็บ <http://user.school.net.th/~yongyut/main.htm>

"ต้นข้าพระศรีวิชัยภิกขุ เกิดมาปีเป็กยี จุลศักราช ๑๒๔๐ ตั้วพุทธศักราช ๒๔๒๐ ประรณนาขอหื้อข้าฯ ได้ตรัสรู้
ปัญญาสัพพัญญูโพธิญาณเจ้าจิมเตอะ"

ครูบาศรีวิชัย ซึ่งเป็นที่รู้จักกันทั่วไปโดยเฉพาะในเขตล้านนาว่าเป็น "ตนบุญ" หรือ "นักบุญ" อันมีความหมายเชิง
ยกย่องว่าเป็นนักบวชที่มีคุณสมบัติพิเศษ อาจพบว่าการเรียกอีกว่า ครูบาเจ้าศรีวิชัย พระครูบาศรีวิชัย ครูบาศีลธรรม
หรือ ทูเจ้าสิริ (อ่าน "ตุ้เจ้าสิริ") แต่พบว่าท่านมักเรียกตนเองเป็น พระชัยยาภิกขุ หรือ พระศรีวิชัยชนะภิกขุ เดิมชื่อเพื่อน
หรืออินท์เพื่อน บ้างก็ว่าอ้ายฟ้าร้อง เนื่องจากในขณะที่ท่านถือกำเนิดนั้นปรากฏฝนฟ้าคะนองอย่างหนัก ส่วนอินท์
เพื่อนนั้น หมายถึง การเกิดกัมปนาทหวั่นไหวถึงสวรรค์หรือเมืองของพระอินทร์ ท่านเกิดในปีขาล เดือน ๕ เหนือ
(เดือน ๘ ของภาคกลาง) ขึ้น ๑๑ ค่ำ จ.ศ.๑๒๔๐ เวลาพลบค่ำ ตรงกับวันอังคารที่ ๑๑ เดือนมิถุนายน พ.ศ.๒๔๒๑ ที่
หมู่บ้านชื่อ "บ้านปาง" ตำบลแม่ตื่น อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน ท่านเป็นบุตรของนายควาย นางอุสา มีพี่น้องทั้งหมด ๕ คน
มีชื่อตามลำดับ คือ

๑. นายไผ่

๒. นางอวน

๓. นายอินท์เพื่อน (ครูบาศรีวิชัย)

๔. นางแว่น

๕. นายทา

ทั้งนี้ นายควายบิดาของท่านได้ติดตามผู้เป็นตาคือ หมั่นปราบ (ผาบ) ซึ่งมีอาชีพเป็นหมอคล้องช้างของเจ้าหลวงคาราคีเรฤทธิ์ไพโรจน์ (เจ้าผู้ครองนครลำพูนองค์ที่ ๗ ช่วง พ.ศ. ๒๔๑๔-๒๔๓๑) ไปตั้งครอบครัวบุกเบิกที่ทำกินอยู่ที่บ้านปาง บ้านเดิมของนายควายอยู่ที่บ้านสันป่ายางหลวง ทางด้านเหนือของตัวเมืองลำพูน

ในสมัยที่ครูบาศรีวิชัยหรือนายอินท์เพื่อนยังเป็นเด็กอยู่นั้น หมู่บ้านดังกล่าวยังกันดารมากมีชนกลุ่มน้อยอาศัยอยู่มากโดยเฉพาะชาว ปกาเกอญอ (กะเหรี่ยง) ในช่วงนั้นบ้านปางยังไม่มีวัดประจำหมู่บ้าน จนกระทั่งเมื่อนายอินท์เพื่อนมีอายุได้ ๑๗ ปีได้มีพระภิกษุรูปหนึ่งชื่อ ครูบาขัตติยะ (ชาวบ้านเรียกว่า ครูบาแ่งแะ เพราะท่านเดินขาเกแปลก) เดินทางจากบ้านป่าซางผ่านมาถึงหมู่บ้านนั้น ชาวบ้านจึงนิมนต์ท่านให้อยู่ประจำที่บ้านปาง แล้วชาวบ้านก็ช่วยกันสร้างกุฏิชั่วคราวให้ท่านจำพรรษา

ในช่วงนั้น เด็กชายอินท์เพื่อนได้ฝากตัวเป็นศิษย์ และเมื่ออายุได้ ๑๘ ปีก็ได้บรรพชาเป็นสามเณรที่ อารามแห่งนี้ โดยมีครูบาขัตติยะเป็นพระอุปัชฌาย์ ๓ ปีต่อมา (พ.ศ. ๒๔๔๒) เมื่อสามเณรอินท์เพื่อนมีอายุย่างเข้า ๒๑ ปี ก็ได้เข้าอุปสมบทในอุโบสถวัดบ้านโง้งหลวง อำเภอบ้านโง้ง จังหวัดลำพูน โดยมีครูบาสมณะ วัดบ้านโง้งหลวง เป็นพระอุปัชฌาย์ ได้รับนามฉายาในการอุปสมบทว่า สิริวิชโยภิกขุ มีนามบัญญัติว่า พระศรีวิชัย ซึ่งบางครั้งก็พบว่าเขียนเป็น สรีวิไชย สิวิไซ หรือ สรีวิชัย

เมื่ออุปสมบทแล้ว สิริวิชโยภิกขุก็กลับมาจำพรรษาที่อารามบ้านปางอีก ๑ พรรษา จากนั้นได้ไปศึกษากัมมัฏฐานและวิชาอาคมกับครูบาอุปละ วัดดอยเต่า อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน ต่อมาได้ไปฝากตัวเป็นศิษย์ของครูบาวัดดอยคำอีกด้วย และอีกท่านหนึ่งก็คือว่าเป็นครูของครูบาศรีวิชัยคือ ครูบาสมณะ วัดบ้านโง้งหลวง ซึ่งเป็นพระอุปัชฌาย์ของท่าน

ครูบาศรีวิชัยรับการศึกษาจากครูบาอุปละ วัดดอยเต่าเป็นเวลา ๑ พรรษาก็กลับมาอยู่ที่อารามบ้านปางจนถึง พ.ศ. ๒๔๔๔ (อายุได้ ๒๔ ปี พรรษาที่ ๔) ครูบาขัตติยะได้จาริกออกจากบ้านปางไป (บางท่านว่ามรณภาพ) ครูบาศรีวิชัยจึงรักษาการแทนในตำแหน่งเจ้าอาวาส และเมื่อครบพรรษาที่ ๕ ก็ได้เป็นเจ้าอาวาสวัดบ้านปาง จากนั้นก็ได้ย้ายวัดไปยังสถานที่ที่เห็นว่าเหมาะสม คือบริเวณเนินเขาซึ่งเป็นที่ตั้งวัดบ้านปางในปัจจุบัน เพราะเป็นที่วิเวกและสามารถปฏิบัติธรรมได้เป็นอย่างดี โดยได้ให้ชื่อวัดใหม่นี้ว่า วัดจอมศรีทราชมูลบุญเรือง แต่ชาวบ้านทั่วไปยังนิยมเรียกว่า วัดบ้านปาง ตามชื่อของหมู่บ้าน

ครูบาศรีวิชัยเป็นผู้มีศีลาจารวัตรทั้งงดงามและเคร่งครัด โดยที่ท่านงดการเสพ หมากร เมือง บุหรี่ โดยสิ้นเชิง ท่านงดฉันเนื้อสัตว์ตั้งแต่เมื่ออายุได้ ๒๖ ปี และฉันอาหารเพียงมือเดียว ซึ่งมักเป็นผักต้มใส่เกลือกับพริกไทยเล็กน้อย บางทีก็ไม่ฉันข้าวทั้ง ๕ เดือน คงฉันเฉพาะลูกไม้หว่าม้นเท่านั้น นอกจากนี้ท่านยังฉันผักตามวันทั้ง ๗ คือ

วันอาทิตย์ ไม่ฉันฝึกแพง,
วันจันทร์ ไม่ฉันแดงโมและแดงกาว,
วันอังคาร ไม่ฉันมะเขือ,
วันพุธ ไม่ฉันใบแมงลัก,
วันพฤหัสบดี ไม่ฉันกล้วย,
วันศุกร์ ไม่ฉันเทา (อ่าน "เตา"-สาหร่ายน้ำจืดคล้ายเส้นผมสีเขียวชนิดหนึ่ง),
วันเสาร์ ไม่ฉันบอน

นอกจากนี้ผักที่ท่านจะไม่ฉันเลยคือ ผักบั้ง ผักปลอด ผักปลาว ผักหมากจึก้า ผักจิก และผักเหือด-ผักอี (ใบไม้เลียบอ่อน) โดยท่านให้เหตุผลว่า ถ้าพระภิกษุสามเณรรูปใดคงได้ การบำเพ็ญกัมมัฏฐานจะเจริญก้าวหน้า ผิวพรรณจะเปล่งปลั่ง ชาติทั้ง ๔ จะเป็นปกติ ถ้าชาวบ้านงแวนแล้วจะทำให้การถือศีลอาคมคืน

ครูบาศรีวิชัยมีความปรารถนาที่จะบรรลุธรรมะอันสูงสุดดังปรากฏจากคำอธิษฐานบารมีที่ท่านอธิษฐานไว้ว่า
"...ตั้งปรารถนาขอหื้อได้ถึงธรรมะ ยึดเหนี่ยวเอาพระนิพพานสิ่งเดียว..."

และมักจะปรากฏความปรารถนาดังกล่าว ในตอนท้ายของคัมภีร์ใบลานที่ท่านสร้างไว้ทุกเรื่อง

อีกประการหนึ่งที่ทำให้ครูบาศรีวิชัยเป็นที่รู้จักและอยู่ในความทรงจำของชาวล้านนา คือการที่ท่านเป็นผู้นำในการสร้างทางขึ้นสู่วัดพระธาตุคอกสุเทพโดยพลังศรัทธาประชาชนเป็นจำนวนมาก ทั้งกำลังกายและกำลังทรัพย์ ซึ่งใช้เวลาสร้างเพียง ๕ เดือนเศษ โดยไม่ใช้งบประมาณของรัฐ

แต่เรื่องที่ทำให้ครูบาศรีวิชัยเป็นที่รู้จักกันในระยะแรกนั้น เกิดเนื่องจากการที่ท่านต้องอธิษณ์ ซึ่งระเบียบการปกครองสงฆ์ตามจารีตเดิมของล้านนานั้นให้ความสำคัญแก่ระบบหมวดอุโบสถ หรือ ระบบหัวหมวดวัด มากกว่า และการปกครองก็เข้าไปในระบบพระอุปัชฌาย์อาจารย์กับศิษย์ ซึ่งพระอุปัชฌาย์รูปหนึ่งจะมีวัดขึ้นอยู่ในการดูแลจำนวนหนึ่งเรียกว่าเจ้าหมวดอุโบสถ โดยคัดเลือกจากพระที่มีผู้เคารพนับถือและได้รับการยกย่องว่าเป็น ครูบา ซึ่งหมายถึงพระภิกษุที่ได้รับความยกย่องอย่างสูง

ดังนั้นครูบาศรีวิชัยซึ่งมีชื่อเสียงอยู่ในขณะนั้นจึงอยู่ในตำแหน่งหัวหมวดพระอุปัชฌาย์ โดยฐานะเช่นนี้ ครูบาศรีวิชัยจึงมีสิทธิ์ตามจารีตท้องถิ่นที่จะบวชกุลบุตรได้ ทำให้ครูบาศรีวิชัยจึงมีลูกศิษย์จำนวนมาก และลูกศิษย์เหล่านี้ก็ได้เป็นฐานกำลังที่สำคัญของครูบาศรีวิชัยในการดำเนินกิจกรรมทางศาสนาและกิจกรรมสาธารณประโยชน์ อีกทั้งยังเป็นแนวร่วมในการต่อต้านอำนาจจากกรุงเทพฯ เมื่อเกิดกรณีขัดแย้งขึ้นในเวลาต่อมา

ส่วนสงฆ์ในล้านนาเองก็มีแนวปฏิบัติที่หลากหลาย เนื่องจากการจำแนกพระสงฆ์ตามจารีตท้องถิ่นออกเป็นถึง ๑๘ นิกาย และในแต่ละนิกายนี้ก็มักจะหมายถึงกลุ่มพระที่เป็นสายพระอุปัชฌาย์สืบต่อกันมาในแต่ละท้องถิ่นซึ่งมีอำนาจปกครองในสายของตนโดยผ่านความคิดระบบครูกับศิษย์ และนอกจากนี้นิกายต่าง ๆ นั้นยังเกี่ยวข้องกับชื่อของเชื้อชาติอีกด้วย เช่น นิกายเชียงใหม่ นิกายจีน (เผ่าไทจีน/จีน) นิกายยอง (จากเมืองยอง) เป็นต้น

สำหรับครุบาศรีวิชัยนั้นยึดถือปฏิบัติในแนวของนิกายเชิงใหม่ผสมกับนิกายของซึ่งมีแนวปฏิบัติบางอย่างต่างจากนิกายอื่น ๆ มีธรรมเนียมที่ยึดถือคือ การนุ่งห่มที่เรียกว่า กุมผ้าแบบรัดอก สวมหมวก แขนงลูกประคำ ถือไม้เท้า และพัด ซึ่งยึดธรรมเนียมมาจากวัดคอยเตา โดยอ้างว่า สืบวิธีการนี้มาจากลังกา

การที่ครุบาศรีวิชัยถือว่าท่านมีสิทธิ์ที่จะบวชกุลบุตรได้ตามจารีตการถือปฏิบัติมาแต่เดิมนั้น ทำให้ขัดกับพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ.๑๒๑ (พ.ศ.๒๔๔๖) เพราะในพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวกำหนดว่า "พระอุปัชฌาย์ที่จะบวชกุลบุตรได้ ต้องได้รับการแต่งตั้งตามระเบียบการปกครองของสงฆ์จากส่วนกลางเท่านั้น" โดยถือเป็นหน้าที่ของเจ้าคณะแขวงนั้น ๆ เป็นผู้คัดเลือกผู้ที่ควรจะเป็นอุปัชฌาย์ได้ และเมื่อคัดเลือกได้แล้วจึงจะนำชื่อเสนอเจ้าคณะผู้ใหญ่ในกรุงเทพฯ เพื่อดำเนินการแต่งตั้งต่อไป

การจัดระเบียบการปกครองใหม่ของกรุงเทพฯ นี้ถือเป็นวิธีการสลายจารีตเดิมของสงฆ์ในล้านนาอย่างได้ผลองค์กรสงฆ์ล้านนาก็เริ่มสลายตัวลงทีละน้อยเพราะอย่างน้อยความขัดแย้งต่าง ๆ ก็เกิดขึ้นระหว่างสงฆ์ในล้านนาด้วยกันเอง ดังกรณี ความขัดแย้งระหว่างครุบาศรีวิชัยกับพระครูมหารัตนากรเจ้าคณะแขวงลี อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน เป็นต้น

การต้องอธิกรณ์ระยะแรกของครุบาศรีวิชัยนั้นเกิดขึ้นเพราะครุบาศรีวิชัยถือธรรมเนียมปฏิบัติตามจารีตเดิมของล้านนา ส่วนเจ้าคณะแขวงลีซึ่งใช้ระเบียบวิธีปฏิบัติของกรุงเทพฯ ซึ่งเห็นว่าครุบาศรีวิชัยทำหน้าที่พระอุปัชฌาย์โดยไม่ได้รับการอนุญาตจากเจ้าคณะแขวงลี จึงถือว่าเป็นความผิด เพราะตั้งตนเป็นพระอุปัชฌาย์เองและเป็นพระอุปัชฌาย์เถื่อน ครุบาหมารัตนากรเจ้าคณะแขวงลีกับหนานบุญเตง นายอำเภอลี้ได้เรียกครุบาศรีวิชัยไปสอบสวนเกี่ยวกับปัญหาที่ครุบาศรีวิชัยเป็นพระอุปัชฌาย์บวชกุลบุตรโดยมิได้รับแต่งตั้งตามพระราชบัญญัติ การจับกุมครุบาศรีวิชัยสามารถแบ่งช่วงเวลาออกเป็น ๓ ช่วงเนื่องจากเป็นระยะเวลาที่ยาวนานเกือบ ๓๐ ปีและแต่ละช่วงจะมีรายละเอียดของสภาพสังคมที่แตกต่างกัน

อ่าน [ประวัติครุบาเจ้าศรีวิชัย กับข้อหาต้องอธิกรณ์](#)

จากบทความ “ศูนย์รวมการถ่ายทอดจิตวิญญาณล้านนา”

ในหนังสือ สืบสานล้านนา สืบต่อลมหายใจของแผ่นดิน พ.ศ.2542

วิลักษณ์ ศรีป่าซาง สถาบันเทคโนโลยีราชมงคลวิทยาเขตภาคพายัพ

ผลงานชิ้นสำคัญ

การสร้างถนนขึ้นวัดพระธาตุดอยสุเทพ แน่นอนที่เดียว การมีถนนขึ้นดอยสุเทพนั้น ย่อมมีคุณประโยชน์อย่างยิ่ง เพราะผู้คนที่ศรัทธาจะได้ขึ้นไปไหว้พระธาตุนั้นสำคัญนี้ ได้ทั่วถึงกัน ครุบาศรีวิชัยนักบุญแห่งล้านนาไทยนี้เองคือผู้สร้างถนนขึ้นสู่ดอยสุเทพ เมื่อปี พ.ศ. 2477 ซึ่งนับเป็นผลงานอันยิ่งใหญ่ที่สุด ในชีวิตของท่านอีกงานหนึ่ง

ไม่มีใครเชื่อเลยว่าจะสามารถสร้างถนนผ่านป่าเขาอันทุรกันดาร และสูงชันจนไปถึงที่เชิงบันไดนาคของวัดพระบรมธาตุคดยุสเทพได้ แต่ครูบาศรีวิชัยท่านทำได้ด้วยมือเปล่าๆ เพียงสองข้างอีกเช่นเคย แถมใช้เวลาเพียง 5 เดือน 22 วันเท่านั้น

ระยะเวลาแค่นี้กับการสร้างถนนขึ้นเขา ระยะทางยาว 11 กม. ในสมัยนั้นที่ยังไม่มีเครื่องจักรเครื่องยนต์ทุ่นแรง ทันสมัย เหมือนทุกวันนี้ ครูบาศรีวิชัยท่านทำได้อย่างไร ทั้งๆ ที่ก่อนหน้านี้ ทางฝ่ายบ้านเมืองได้พยายามที่จะสร้างถนนขึ้นคดยุสเทพมาหลาย ครั้งหลายหนแต่ต้องประสบความผิดหวังทุกครั้ง เพราะไม่สามารถจะสร้างได้ ทั้งปัญหาจากงบประมาณ และความทุรกันดารของป่าเขาที่จะต้องตัดถนนผ่าน

ครูบาศรีวิชัยได้พิสูจน์คำเล่าลือของชาวบ้านและสาธุศิษย์ที่นับถือท่าน ว่าเป็น " ต้นบุญ " หรือ " ผู้วิเศษ " อย่างแท้จริง เพราะการสร้างถนนขึ้นสู่คดยุสเทพนี้เอง อันนับว่าเป็นช่วงที่ชีวิตประวัติดของนักบุญแห่งลานนาไทยมีอิทธิพลให้ศรัทธาน่าฟัง น่าติดตามกันต่อไปอย่างยิ่ง

ไฟฝันมานาน

การสร้างถนนขึ้นคดยุสเทพเป็นความใฝ่ฝันของชาวนครเชียงใหม่มานานปี ด้วยจะทำให้การขึ้นไปนมัสการพระบรมธาตุคดยุสเทพสะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น โดยปกตินั้นการจะขึ้นไปไหว้พระธาตุจะต้องตื่นแต่เช้าตรู่ นั่งรถจากเวียงไป ที่วัดสวนดอกจนถึงเชิงคดยุสเทพตามแนวถนนเชิงคดยุสเทพสายปัจจุบันแล้ว จากนั้นก็เดินขึ้นสู่เทพ ซึ่งจะต้องใช้เวลาาน 5 ชั่วโมงเต็ม ในการเดินเท้าขึ้นเขา ส่วนคนมั่งมีก็อาจจะจ้างคนแบกหามขึ้นไปแบบผู้ที่ไม่เที่ยวภูกระดึง หรือคดยุสเขตรดในทุกวันนี้นั้น อันนับว่าการขึ้นไปไหว้พระธาตุคดยุสเทพนั้นไม่ใช่สิ่งที่กระทำกันได้ง่ายๆ เลย ความคิดที่จะสร้างถนนขึ้นสู่คดยุสเทพนั้นเริ่มมาแต่ปี พ.ศ.2460 นั้นเอง

นิมิตเทวดา

ท่านครูบาศรีวิชัยยืนยันกับหลวงศรีประกาศว่า "ต้องทำถนนขึ้นคดยุสเทพสำเร็จแน่ๆ ขอให้เชื่อเถิด" คุณหลวงไม่มั่นใจเลยจึงขอร้องให้ครูบาศรีวิชัยอธิษฐาน ทบทวนอีกครั้งหนึ่ง ครูบาศรีวิชัยก็รับคำ ครั้นเวลาล่วงเลยไปอีกประมาณ 10 วัน หลวงศรีประกาศก็ไปพบครูบาศรีวิชัยที่วัดพระสิงห์เป็นครั้งที่สาม ครูบาศรีวิชัยก็ยังยืนยันว่า ต้องสร้างถนนขึ้นคดยุสเทพจึงจะสำเร็จพร้อมกับเล่านิมิตประหลาดที่เกิดขึ้น ให้หลวงศรีประกาศฟังว่า ในขณะที่กำลังทำการอธิษฐานเรื่องสร้างถนนขึ้นคดยุสเทพว่าจะสำเร็จหรือไม่นั้น ท่านได้เคลิ้มไปว่าได้แลเห็นชีปะขาวองค์หนึ่งนำท่านเดินทางจากเชิงคดยุสไปจนถึงบันไดนาควัดพระบรมธาตุคดยุสเทพ แล้วท่านก็ตกใจตื่น ท่านเชื่อว่าเป็นนิมิตที่เทวดาบอกกล่าว ให้รู้ว่าจะสามารถสร้างถนนขึ้นสู่คดยุสเทพได้อย่างแน่นอน

ขอ 6 เดือน

ครูบาศรีวิชัยได้รับปากว่าจะเป็นประธานในการสร้างถนนสายนี้ให้แล้วเสร็จภายในเวลาเพียง 6 เดือน นั้นทำให้หลวงศรีประกาศผู้แทนราษฎร จังหวัดเชียงใหม่หนักใจยิ่งขึ้น เนื่องจากบริเวณเชิงเขาขึ้นคดยุสเทพ จนถึงบันไดนาควัดพระธาตุนั้น เป็นป่าใหญ่และหุบเหวลึกหลายต่อหลายแห่ง การที่จะสร้างถนนได้นั้นต้องสำรวจทางแผนที่ จัดทำรายละเอียด เส้นทางที่จะสร้างและอื่นๆ อีกมากหลวงศรีประกาศได้รับเป็นธุระเรื่องนี้ การสำรวจเส้นทางถนนสายนี้ใช้

เวลาเป็นเดือนเลยทีเดียว ในที่สุดก็สำเร็จ หลวงศรีประกาศได้นำเอาแผนที่เสนอให้พระครูบาศรีวิชัย ดูแนวการสร้างถนนซึ่งครูบาก็เห็นด้วย รวมระยะทางจากเชิงดอยสุเทพถึงบันไดนาควัดพระธาตุดอยสุเทพทั้งหมด 11 กิโลเมตร 530 เมตร

ใบปลิวเจ็กโหว

ข่าวเรื่องครูบาศรีวิชัยจะสร้างถนนได้แพร่ออกไปเรื่อยๆ เป็นที่กล่าวขวัญกันทั่วไป ส่วนใหญ่แล้วเห็นว่า การสร้างถนนสายนี้ทำได้ยาก แต่บรรดาสาธุศิษย์และผู้ใกล้ชิดพระครูทั้งหลายต่างเชื่อว่า ท่านสามารถทำได้อย่างแน่นอน ในจำนวนนั้นก็มีเจ็กโหวรวมอยู่ด้วย ทันทิที่เจ็กโหวรู้ว่าข่าวกีรับไปหาครูบาศรีวิชัยอย่างเคย ถึงแม้จะถูกกลอนยิงปางตายมาแล้วก็ตาม ความช่วยเหลือสิ่งแรกของเจ็กโหวก็คือการพิมพ์ใบปลิวบอกข่าวเรื่องพระครูจะสร้างถนนโดยใช้เงินส่วนตัวพิมพ์ขึ้น 5 พันแผ่น แจกจ่ายทั่วไป ต่อมาเจ้าแก้ว นวรัฐเจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ก็มีศรัทธาช่วยพิมพ์อีก 5 พันแผ่นเช่นเดียวกัน ทำให้ข่าวแพร่ไปอย่างรวดเร็ว

จอบแรก

พิธีลงจอบปฐมฤกษ์สร้าง
ถนนขึ้นดอยสุเทพ เมื่อ 9
พฤศจิกายน 2477 โดยเจ้าแก้ว
นวรัฐ เป็นผู้ลงจอบปฐมฤกษ์

ครองนครเชียงใหม่ทรงเป็นผู้ขุดจอบแรกเป็นปฐมฤกษ์
เริ่มต้นงานอันยิ่งใหญ่ครั้งนี้ ท่ามกลางเสียงสวดชยันโตชัย
มงคลคาถา จากภิกษุสาธุศิษย์ของท่านพระครูบาศรีวิชัย
หลังจากวันนั้นก็ให้มีประชาชน จากทั่วสารทิศมาช่วยกัน
สร้างถนนร่วมเป็นอันสงฆ์พร้อมกับบมัสการ ท่านพระครู

ครูบาศรีวิชัยได้กำหนดฤกษ์ที่จะลงมือขุดจอบแรกสำหรับการ สร้างถนน
ขึ้นดอยสุเทพ ในวันที่ 9 พฤศจิกายน พ.ศ.2477 และพิธีทางประวัติศาสตร์อัน
จารึกไว้คู่นครเชียงใหม่ก็เริ่มขึ้น ท่ามกลางประชาชนชาวเชียงใหม่และลำพูนเป็น
จำนวนมาก

เวลา 01.00น.
ของวันที่ 9 พระครูบา
เดิมประกอบพิธีขมนุม
เทวดา บวงสรวงอันเชิญ
เทวดาทั้ง 4 ทิศ เวลา
10.00น.จึงเริ่มลงจอบ
แรก เจ้าแก้วนวรัฐ เจ้าผู้

เริ่มสร้างทางขึ้นดอยสุเทพ เมื่อ ๙ พฤศจิกายน

๒๔๗๗

บาศรีวิชัยเป็นจำนวนมาก จนถึงกับต้องแบ่งพื้นที่การสร้างเป็นระยะๆ ในตอนเช้าก็ได้มีประชาชนนำเอาข้าวสารอาหารพืชผักและอาหารคาวหวาน มาทำบุญกันอย่างล้นหลาม ยิ่งนานวันคนยิ่งทวีมากขึ้น ผลงานรุดหน้าในแต่ละวัน เป็นที่น่าอัศจรรย์ ต่างก็อยากทำบุญกุศลและชมบุญญาธิการบารมีของพระครูบาศรีวิชัย ในที่สุดถนนที่ทุกคนช่วยกันสร้างขึ้นก็สำเร็จลง ภายในระยะเวลา 5 เดือน 22 วัน ซึ่งเป็นระยะเวลาที่รวดเร็วมากโดยไม่ต้องใช้งบประมาณ แผ่นดินเลยแม้แต่บาทเดียว นี่คือการบารมีของครูบาศรีวิชัยโดยแท้

รถยนต์คันแรก

30 เมษายน 2478 คือวันประวัติศาสตร์วันหนึ่งของนครเชียงใหม่ เพราะเป็นวันเปิดถนนให้รถขึ้นดอยสุเทพเป็นครั้งแรก ในประวัติศาสตร์ ครูบาศรีวิชัย ครูบาแจ้ง หลวงศรีประกาศ เจ้าแก้วโหวง และบุคคลอื่นๆ ซึ่งมีส่วนร่วมในการสร้างถนนขึ้นดอยสุเทพ มาชุมนุมอยู่กันอย่างพร้อมพร้อมเพื่อรอเวลาที่เจ้าแก้วนารัฐ เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่จะมาทำพิธีเปิดถนนขึ้นดอยสุเทพ และประทับรถยนต์ขึ้นดอยสุเทพเป็นคันแรก ครั้นได้เวลา รถยนต์ของเจ้าแก้วนารัฐก็แล่นมาถึง ประรำพิธีที่เชิงดอยสุเทพ ทรงจุฑาธุชไปเทียบ บุษบาพระรัตนตรัย และประทับรถยนต์เร่ขึ้นไปตามถนนที่เพิ่งสร้างเสร็จ จนกระทั่งถึงเชิงบันไดนาควัดพระบรมธาตุวัดดอยสุเทพ ใช้เวลาประมาณ ชั่วโมงเศษ ตามสภาพถนนที่เป็นเพียงดินในครั้งนั้น

รถยนต์คันแรกขึ้นได้เมื่อ ๓๐ เมษายน 2478

พิธีเปิดใช้ถนน เมื่อ 30 เมษายน 2478 ซึ่ง
ครูบาศรีวิชัยและเจ้าแก้วนารัฐนั่งรถขึ้นดอย
เป็นครั้งแรก

เจ้าแก้วนารัฐเสด็จขึ้นไปทรงนมัสการพระบรมธาตุดอยสุเทพ แล้วประทับรถยนต์เสด็จสู่นครเชียงใหม่ ดอยสุเทพก็มีถนนสำหรับรถยนต์ขึ้นไป นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ถนนสายนั้นเมื่อสร้างเสร็จใหม่ ๆ มีชื่อว่า ถนนดอยสุเทพ ครั้นต่อมาก็ได้เปลี่ยนเป็นถนนศรีวิชัย เพื่อเป็นเกียรติแก่ครูบาศรีวิชัย นักบุญแห่งล้านนาไทย ซึ่งเป็นประธานในการสร้างถนนสายนี้....

การปฏิสังขรณ์วัดและปูชนียวัตถุทางพุทธศาสนากับการสร้างสิ่ง สาธารณประโยชน์

ครูบาศรีวิชัยได้ชื่อว่าเป็นผู้ถือปฏิบัติเคร่งมาตั้งแต่เป็นสามเณร
ตั้งเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มักน้อย ถือส้นโดย และเว้นอาหารที่มีเนื้อสัตว์
เจือปน ตลอดจนงดกระทั้งหมาก เมียง และบุหรี ทำให้คนทั่วไปเห็น
ว่าครูบาเป็นผู้บริสุทธิตี่มีลักษณะเป็น "คนบุญ" คนทั้งปวงต่างก็ประสงค์จะทำบุญกับครูบาเพราะเชื่อว่าการถวายทาน
กับภิกษุผู้บริสุทธิ์เช่นนั้นจะทำให้ผู้ถวายทานได้รับอานิสงส์มาก เงินที่ประชาชนนำมาทำบุญก็นำไปใช้ในการก่อสร้าง
สาธารณประโยชน์และบูรณะศาสนสถานและศาสนวัตถุ

ครูบาศรีวิชัย เจ้าแก้วนารัฐและพระภิกษุ
สงฆ์ ประชาชน ถ่ายรูปเป็นที่ระลึกที่บันได
นาค เมื่อ 30 เมษายน 2478

งานก่อสร้างดังกล่าวเริ่มขึ้นเมื่อปี จ.ล. พ.ศ.๒๔๔๒ เดือน ๓ แรม ๑ ค่ำ ครูบาได้แจ้งข่าวสารไปยังศรัทธาทั้งหลาย
รวมทั้งชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ว่าจะวัดบ้านปางขึ้นใหม่ ซึ่งก็สร้างเสร็จภายในเวลาไม่นานนัก ให้ชื่อวัดใหม่นั้นว่า "วัดศรีดอย
ไชยทรายมูล" ซึ่งคนทั่วไปนิยมเรียกว่า "วัดบ้านปาง"

ขั้นตอนปฏิบัติในการไปบูรณะปฏิสังขรณ์วัดมีว่า เมื่อครูบาได้รับนิมนต์ให้ไปบูรณะปฏิสังขรณ์วัดใดแล้ว ทาง
วัดเจ้าภาพก็จะสร้างที่พักของครูบาภิกษุและปลูกปะรำสำหรับเป็นที่พักของผู้ที่มาทำบุญกับครูบา คั้นแรกที่ครูบาไป
ถึงก็จะอธิษฐานจิตดูว่าการก่อสร้างครั้งนั้นจะสำเร็จหรือไม่ ซึ่งมีน้อยครั้งที่จะไม่สำเร็จเช่นการสร้างสะพานศรีวิชัยซึ่ง
เชื่อมระหว่าง อำเภอหางดง เชียงใหม่ กับอำเภอเมือง ลำพูน จากนั้นครูบา ก็จะ "นั่งหนัก" คือเป็นประธานอยู่ประจำใน
งานนั้น คอยให้พรแก่ศรัทธาที่มาทำบุญโดยไม่สนใจเรื่องเงิน แต่มีคณะกรรมการช่วยกันรวบรวมเงินไปเป็นค่าใช้จ่าย
ในการก่อสร้าง ครูบาไป "นั่งหนัก" ที่ไหน ประชาชนจะหลั่งไหลกันไปทำบุญที่นั่นถึงวันละ ๒๐๐-๓๐๐ ราย คับคั่งจน
ที่นั่นกลายเป็นตลาดเป็นชุมชนขึ้น เมื่อก่อสร้างเสร็จแล้วก็จะมียาน "พอยหลวง-พอยหลวง" คืองานฉลอง บางแห่งมี
งานฉลองถึงสิบห้าวัน และในช่วงเวลาดังกล่าวก็มักจะมีคนมาทำบุญกับครูบา มากกว่าปกติ

เมื่อเสร็จงาน "พอยหลวง-พอยหลวง" ในที่หนึ่งแล้ว ครูบาและศิษย์ก็จะย้ายไปก่อสร้างที่อื่นตามที่มีผู้มานิมนต์
ไว้ โดยที่ท่านจะไม่นำทรัพย์สินอื่นใดจากแหล่งก่อนไปด้วยเลย ช่วงที่ครูบาศรีวิชัยต้องอธิษณ์ครั้งที่สองและถูก
ควบคุมไว้ที่วัดศรีดอนชัย เชียงใหม่ เป็นเวลา ๓ เดือนกับ ๘ วันนั้น ผู้คนหลั่งไหลไปทำบุญกับครูบาไม่ต่ำกว่าวันละ
๒๐๐ ราย เมื่อครูบาได้ผ่านการพิจารณาอธิษณ์ที่กรุงเทพฯ ซึ่งใช้เวลาอีก ๒ เดือนกับ ๔ วันแล้วครูบา ก็เดินทางกลับ
ลำพูนเมื่อวันที่ ๒๑ กรกฎาคม พ.ศ.๒๔๖๓ หลังจากนั้นผู้คนก็มีความศรัทธาในตัวครูบา มากขึ้น

ครูบาศรีวิชัยเริ่มต้นการบูรณะวัดขณะที่ท่านอายุ ๔๒ ปี โดยเริ่มจากการบูรณะพระเจดีย์บ่อนไก่เจ้า จังหวัด
ลำปาง ถัดจากนั้นได้บูรณะเจดีย์และวิหารวัดพระธาตุหริภุญชัย ต่อมาได้ไปบูรณะเจดีย์ดอยเก็ง ในเขตอำเภอฮอด
เชียงใหม่ จากนั้นไปบูรณะวัดศรีโคมคำ จังหวัดพะเยา กล่าวกันมาว่าในวันที่ท่านถึงพะเยานั้น มีประชาชนนำเงินมา

บริจาคร่วมทำบุญได้ปีได้ถึง ๒ ปีบ หลังจากนั้นมาบูรณะวัดพระสิงห์ เชียงใหม่ เป็นอาทิ รวมแล้วพบว่างานบูรณะปฏิสังขรณ์วัดวาอารามของครูบาศรีวิชัยมีประมาณ ๒๐๐ แห่ง

ในขณะที่ครูบาศรีวิชัยกำลังบูรณะวัดสวนดอกเชียงใหม่ใน พ.ศ.๒๔๗๕ อยู่ นั้น หลวงศรีประกาศได้หารือกับครูบาศรีวิชัยว่าอยากจะนำไฟฟ้าขึ้นไปใช้บนดอยสุเทพ แต่ครูบาศรีวิชัยว่าหากทำถนนขึ้นไปจะง่ายกว่าและจะได้ไฟฟ้าในภายหลัง ทั้งนี้ทางการเคยคำนวณไว้ในช่วง พ.ศ.๒๔๖๐ ว่าหากสร้างทางขึ้นดอยสุเทพนั้นจะต้องใช้งบประมาณ ๒๐๐,๐๐๐ บาท แต่ครูบาศรีวิชัยได้เริ่มสร้างทางเมื่อวันที่ ๙ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๔๗๗ และเปิดให้รถยนต์แล่นได้ในวันที่ ๓๐ เมษายน พ.ศ.๒๔๘๘ โดยไม่ต้องใช้งบประมาณเลย (ตามรายละเอียดที่กล่าวไว้แล้วในตอนต้น) ครั้นเสร็จงานสร้างถนนแล้ว ครูบาศรีวิชัยก็ถูกนำตัวไปสอบอธิกรณ์ที่กรุงเทพฯ อีกเป็นครั้งที่สอง และงานชิ้นสุดท้ายของท่านที่ไม่เสร็จในสมัยที่ท่านยังมีชีวิตอยู่ก็คือสะพานศรีวิชัยอนุสรณ์ ทอดข้ามน้ำแม่ปิงเชื่อมอำเภอหางดง เชียงใหม่ กับอำเภอเมืองจังหวัดลำพูน

ในการก่อสร้างต่าง ๆ นับแต่ พ.ศ.๒๔๖๓ ถึง ๒๔๗๑ มีผู้ได้บริจาคเงินทำบุญกับท่าน ประมาณ ๓๐๐,๐๐๐ รูปี คิดเป็นเงินไม่น้อยกว่าสามหมื่นห้าพันบาท รวมค่าก่อสร้างชั่วชีวิตของท่านประมาณสองล้านบาท นอกจากนั้นท่านยังได้สร้างคัมภีร์ต่าง ๆ อีกไม่น้อยกว่า ๓,๐๐๐ ผูก คิดค่าจารเป็นเงิน ๔,๓๒๑ รูปี (รูปีละ ๘๐ สตางค์) ทั้งนี้ แม้ครูบาศรีวิชัยจะมีงานก่อสร้างที่ยิ่งใหญ่และมากมาย แต่บิดามารดาคือนายควายและนางอุสาก็ยังคงอยู่ในกระท่อมอย่างเดิมสืบมาตราบจนสิ้นอายุ

วัตถุมงคลของครูบาเจ้าศรีวิชัย

ในยุคที่ครูบาศรีวิชัยยังไม่ถึงแก่มรณภาพนั้น ผู้ที่ทำบุญกับครูบาศรีวิชัยจะได้รับความอิมใจที่ได้ทำบุญกับท่านเท่านั้น ส่วนการสร้างวัตถุมงคลนั้น ระยะแรก พวกลูกศิษย์ที่นับถือครูบาศรีวิชัยได้จัดทำพระเครื่องคล้ายพระรอดหรือพระคงของลำพูน โดยเมื่อครูบาปลงผมในวันโกน ก็จะเก็บเอาเส้นผมนั้นมาผสมกับมุกมีส่วนผสมกับน้ำรักกดลงในแบบพิมพ์ดินเผาแล้วแจกกันไปโดยไม่ต้องเช่าในระหว่างศิษย์ กล่าวกันว่าเพื่อป้องกันภัยอันตรายต่าง ๆ ซึ่งก็ถือกันว่ามีอิทธิฤทธิ์เป็นที่น่าสนใจ

ส่วนเหรียญโลหะรูปครูบาศรีวิชัยนั้น พระครูวิมลญาณประยุต (สุคใจ วิกสิตฺโต) ชาวจังหวัดอ่างทองได้ร่วมกับคณะสงฆ์จังหวัดลำพูนสร้างขึ้นให้เช่าเพื่อนำเงินมาช่วยในการปลงศพครูบาศรีวิชัย โดยให้เช่าในราคาเหรียญละ ๕ สตางค์ ทั้งนี้ สิ่งชะ วรรณสัย ยืนยันจากประสบการณ์ที่ท่านรู้จักครูบาดีและได้คลุกคลีกับเรื่องพระเครื่องมาตั้งแต่ครูบายังไม่มรณภาพนั้นระบุว่าไม่มีเหรียญรุ่นดอยสุเทพ ไม่มีเหรียญที่ครูบาศรีวิชัยสร้าง หรือวัตถุมงคลอื่นใดที่ครูบาจะสร้างขึ้น นอกจากการให้พรและความอิมใจในการทำบุญกับท่านเท่านั้น แต่ในระยะหลังก็พบว่าการสร้างวัตถุมงคลของครูบาอยู่เป็นจำนวนมาก ในรูปแบบต่างๆ โดยผู้ที่ครอบครองวัตถุมงคลเหล่านั้นมีความศรัทธาในความดีของ "ตนบุญ" เป็นสำคัญ

ผลงานรวมพระไตรปิฎกฉบับลานนาไทย

หลังจากการทำบุญฉลองวัดพระสิงห์แล้ว ท่านพระครูบาเจ้าศรีวิชัย สิริวิชิโย ท่านก็ยังมองเห็นความสำคัญของพระไตรปิฎกฉบับลานนาไทยอันเป็นพระธรรม คำสั่งสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่บรรดาจิตเมธีท่านได้สังคายนา จารลงในใบลานในครั้งอดีต ซึ่งกระจัดกระจายอยู่ตามวัดต่างๆ ในภาคเหนือ ท่านเกรงว่าพระธรรมคำสอนต่างๆ จะถูกทำลายไปตามกาลเวลา ดังนั้นนับตั้งแต่ ปีพุทธศักราช 2469-2471 ท่านพระครูบาเจ้าศรีวิชัย พร้อมด้วยบรรดาสาธุศิษย์ได้รวบรวมพระไตรปิฎกที่ถูกทอดทิ้งอยู่ตามวัดต่างๆ จากคำบล อำเภอก และจังหวัดอื่นๆ แล้วรวมกันจัดให้เป็นหมวดหมู่เป็นชั้นมณัฑ์ ทำการสังคายนาจารลงใบลานขึ้นมาใหม่ เพื่อไว้เป็น หลักฐานการศึกษา ค้นคว้าหาแนวทางประพฤติพระธรรมวินัย สืบอายุขัยพระพุทธศาสนาต่อไป ตามจำนวนดังนี้

1. พระวินัยทั้ง 5 จำนวน 10 มัด รวม 170 ผูก
2. นิกาย 5 จำนวน 5 มัด รวม 69 ผูก
3. อภิธรรม 7 คัมภีร์ จำนวน 7 มัด รวม 145 ผูก
4. ธรรมบท จำนวน 21 มัด รวม 145 ผูก
5. สุตตสังคหะ จำนวน 7 มัด รวม 76 ผูก
6. สมันตปาสาทิกา จำนวน 4 มัด รวม 45 ผูก
7. วิสุทธีมรรค 3 มัด รวม 76 ผูก
8. ธรรมสวนะชาดก จำนวน 126 มัด รวม 1232 ผูก
9. ธรรมโศกนาที่คัดไว้เป็นกัปปีและผูก รวม 142 ผูก
10. สัททาทั้ง 5 จำนวน 8 มัด รวม 38 ผูก
11. กัมมวาจา จำนวน 6 มัด รวม 104 ผูก
12. กัมมวาจา จำนวน 1 มัด รวม 108 ผูก
13. มหาวรรค จำนวน 135 มัด รวม 2726 ผูก
14. ธรรมค่านานและชาดก จำนวน 1 มัด รวม 172 ผูก
15. ธรรมบารมี จำนวน 10 มัด รวม 122 ผูก

รวมทั้งหมดมี 344 มัด รวมผูกทั้งหมดมี 5408 ผูก

รวมค่าใช้จ่ายการสร้างพระไตรปิฎก ค่าจ้างเขียนลงใบลาน ค่าทองคำเปลวติดขอบใบลานและค่าใช้จ่ายตอนทำพิธีถวายพระไตรปิฎก รวมทั้งหมด 4232 รูเปี๊ยะ

ผลงานจดทำสังคายนาพระไตรปิฎกฉบับลานนาไทยของท่านพระครูบาเจ้าศรีวิชัยในครั้งนี้ นับว่าเป็นหลักฐานประกาศถึงความเป็นผู้ทรงความรู้ทางด้านพระไตรปิฎก ทั้งสามารถรวบรวมจัดเป็นหมวดหมู่ขึ้นมาใหม่ได้นี้ มิใช่เป็น

เรื่องธรรมดา นึกว่าท่านคือบัณฑิตผู้ทรงความรู้อีกท่านหนึ่ง อีกทั้งท่านยังมีปฏิภาณในข้อวัตรปฏิบัติ เป็นสงฆ์องค์
อริยะอันเป็นแบบอย่างที่ดียิ่ง

บางคนไม่รู้ซึ่งหรือรู้เพียงผิวเผินก็เข้าใจว่าท่านพระครูบาเจ้าท่าน ไม่ค่อยรู้หลักธรรมวินัยเป็นพระบ้านนอก
บ้านป่า แต่หากลองนึกพิจารณาด้วยจิตอันสุขุม จะเห็นได้ว่าท่าน พระครูบาเจ้าเป็นคนซื่อสัตย์มีแต่ความบริสุทธิ์ ท่าน
ไม่ยอมค้อมหัวให้กิเลส ใครจะบังคับหรือขู่เข็ญอย่างไร ในการที่จะรับเอาวิงที่ไม่ใช่ธรรม วินัยอย่าฟังหวัง...

คำสั่งสอนของท่านพระครูบาศรีวิชัย

เครื่องประดับขัตติยนารีทั้งหลาย มีแก้วแหวนเงินทอง เป็นต้นหากามคุณ เหมือนดั่งน้ำผึ้งแซ่ยาพิษ สำหรับนำ
ความทุกข์มาใส่ตัวโดยมีประโยชน์สิ่งใดเลย แม่น้ำคงคา ยมนา อีรวดี มหิ มหาสรพู ซึ่งเป็นแม่น้ำใหญ่ทั้ง 5 แม่น้ำนี้
แม่น้ำจักเอามาอาบให้หมดทั้ง 5 แม่น้ำ ก็บ่ อาจะล้างบาป คือความเดือดร้อนภายในให้หายได้ ลมฝนลูกเห็บ แม่น้ำจะตก
ลงมาหลายท่า เย็นและหนาวสักปานใด ก็บ่อาจเย็นเข้าไปถึงภายในให้หายจากความทุกข์เวทนาได้ ศีล 5 เป็นอริยทรัพย์
เป็นต้นเหตุแห่งความบริสุทธิ์ เป็นน้ำทิพย์สำหรับล้างบาป คือความเดือดร้อนภายในให้หายได้ เมื่อศีลบริสุทธิ์แล้ว
สมาธิ ความตั้งมั่นก็จะมามี แล้วให้ปลุกปัญญา ปัญญาจักเกิดมีขึ้นได้ คือ ให้หมั่นรำลึกถึงตัวตนอยู่เสมอ ว่า บ่ใช่ตัว บ่
ใช่ตน จนเห็นแจ้งด้วย ปัญญาของตน จึงเป็นสมุทเทปประทานกิเลส หมดแล้ว จิตเป็นวิมุตติ หลุดพ้นจากความทุกข์ทั้ง
มวลได้.

ครูบาศรีวิชัยซึ่งเป็นคนร่างเล็กผอมบางผิวขาว ไม่ใช่คนแข็งแรง แม้ท่านจะไม่ต้องทำงานประเภทใช้แรงงาน แต่
การที่ต้องนั่งคอยต้อนรับและให้พรแก่ผู้มาทำบุญกับท่านนั้น ท่านจะต้อง "นั่งหนัก" อยู่ตลอดทั้งวัน ด้วยเหตุนี้ท่านจึง
อาพาธด้วยโรคกรดสีกวางทวารซึ่งสะสมมาแต่ครั้งการตระเวนก่อสร้างบูรณะวัดในเขตล้านนา และการอาพาธได้กำเริบ
ขณะที่สร้างสะพานข้ามแม่น้ำปิง

ครูบาศรีวิชัยถึงแก่กรรมภาพเมื่อวันที่ ๒๒ มีนาคม พ.ศ.๒๔๘๑ ที่วัดบ้านปาง ขณะมีอายุได้ ๖๐ ปี ๕ เดือน ๑๑
วัน และตั้งศพไว้ที่วัดบ้านปางเป็นเวลา ๑ ปี บางท่านก็ว่า ๓ ปี จากนั้นได้เคลื่อนศพมาตั้งไว้ที่วัดจามเทวี ลำพูน จนถึง
วันที่ ๒๑ มีนาคม พ.ศ.๒๔๘๕ จึงได้รับพระราชทานเพลิงศพ เมื่องานพระราชทานเพลิงศพเสร็จสิ้นจึงได้มีการแบ่งอัฐิ
ของท่านไปบรรจุไว้ตามที่ต่าง ๆ เช่น ที่วัดจามเทวีจังหวัดลำพูน วัดสวนดอก จังหวัดเชียงใหม่ วัดพระแก้วดอนเต้า
จังหวัดลำปาง วัดศรีโคมคำ จังหวัดพะเยา วัดพระธาตุช่อแฮ จังหวัดแพร่ และที่วัดบ้านปาง จังหวัดลำพูนอันเป็นวัด
ดั้งเดิมของท่าน เป็นต้น

ข้อมูล อ้างอิงโดย...

หนังสือ ประวัติของพระครูบาเจ้าศรีวิชัย นักบุญแห่งล้านนาไทย ที่ระลึกในงานฉลองพิพิธภัณฑ์พระครูบาเจ้าศรีวิชัย
วัดบ้านปาง ต.ศรีวิชัย อ.ลี้ จ.ลำพูน วันที่ 21 เดือนกุมภาพันธ์ พุทธศักราช 2537

นิตยสาร อภินิหารและพระเครื่อง ฉบับที่ 48 ประจำเดือนกรกฎาคม

นิตยสาร โลกทิพย์ ธรรมสมาธิ ฉบับที่ 10 ปีที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์ 2526

ประวัติครูบาศรีวิชัยร่วมกับหลวงศรีประกาศ ตอนสร้างทางขึ้นดอยสุเทพ ของ ส.สุภาภา ๑๐ พ.ค.๒๕๑๘

สารประวัติครูบาศรีวิชัย นักบุญแห่งล้านนาไทย ของสิงฆะ วรรณสัย ศูนย์หนังสือเชียงใหม่ พฤศจิกายน ๒๕๒๒

ตำนานครูบาศรีวิชัยแบบพิศดารและตำนานวัดสวน-ดอก สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ๒๕๓๗

อ่าน [ประวัติครูบาเจ้าศรีวิชัย กับข้อหาต้องอธิกรณ์](#)

จากบทความ “ศูนย์รวมการถ่ายทอดจิตวิญญาณล้านนา”

ในหนังสือ สืบสานล้านนา สืบต่อลมหายใจของแผ่นดิน พ.ศ.2542

วิลักษณ์ ศรีป่าซาง สถาบันเทคโนโลยีราชมงคลวิทยาเขตภาคพายัพ

การเปลี่ยนแปลงการปกครองคณะสงฆ์ในล้านนา

ในช่วงนั้น เชียงใหม่ถูกลดบทบาทลงเป็นเพียงศูนย์กลางของมณฑลพายัพ ถึงแม้ทางส่วนกลางจะพยายามรวมทุก
แคว้นเข้าเป็นไทยเดียวกัน แต่ล้านนายังคงเอกลักษณ์ทางด้านชีวิตความเป็นอยู่ไว้อย่างเหนียวแน่น ต่างจากภาคอื่น
ๆ ที่ถูกกลืนเข้าอยู่ภายใต้นโยบายการปกครองของส่วนกลาง

ส่วนกลางพยายามจะลดบทบาทของล้านนาลงในทุกวิถีทาง เช่น ทางด้านการปกครอง ก็ส่งข้าหลวงจากส่วนกลาง
มาประจำมณฑลพายัพ ส่วนทางด้านศาสนา สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส สมเด็จพระสังฆราช โดย
ผ่านความคิดระบบครูกับอาจารย์ นอกจากนี้ก็ต่าง ๆ นั้น ยังเกี่ยวข้องกับเชื้อชาติอีกด้วย เช่น นิภายหลังเชียงใหม่ นิภายหลัง
จีน นิภายหลังของ อีกด้วย เป็นต้น

สำหรับครูบาเจ้าศรีวิชัยนั้นยึดถือปฏิบัติในแนวของนิกายเชียงใหม่ผสมกับนิกายของ ซึ่งแพร่หลายในเขตบ้านโฮ่ง
อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน มีธรรมเนียมที่ยึดถือคือ การนุ่งห่มที่เรียกว่า “กุ่มผ้าแบบรดดอก” สวมหมวกเขานลูกปัดคำ
ถือไม้เท้าและพัด ซึ่งยึดธรรมเนียมมาแต่วัดดอยเต่า โดยอ้างว่าสืบวิธีการนี้มาจากลังกา

ระบบการปกครองสงฆ์ในล้านนาที่เน้น “หัวหมวดอุโบสถ” หรือ “หัวหมวดวัด” เป็นระบบการปกครองของสงฆ์
ล้านนาแต่เดิม พระอุปัชฌาย์รูปหนึ่งจะมีวัดขึ้นอยู่ในการดูแลจำนวนหนึ่ง เรียกว่า “เจ้าหมวดอุโบสถ” คัดเลือกพระที่มี
ผู้เคารพนับถือและได้รับการยกย่องว่าเป็นครูบา ดังนั้นครูบาเจ้าศรีวิชัย ซึ่งมีชื่อเสียงอยู่ในขณะนั้น และอยู่ในตำแหน่ง
หัวหมวดพระอุปัชฌาย์ ครูบาเจ้าศรีวิชัยจึงมีสิทธิที่จะบวชกุลบุตรได้ตามจารีตของสงฆ์ล้านนา

การที่ครุบาเจ้าศรีวิชัยมีสิทธิที่จะบวชกุลบุตรได้ตามจารีตการถือปฏิบัติมาแต่เดิมนั้นขัดกับพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ.121 (พ.ศ.2446) ในพระราชบัญญัตินี้ กำหนดว่า พระอุปัชฌาย์ที่จะบวชกุลบุตรได้ ต้องได้รับการแต่งตั้งตามระเบียบการปกครองของสงฆ์จากส่วนกลางเท่านั้น โดยถือเป็นหน้าที่ของเจ้าคณะแขวงนั้น ๆ เป็นผู้คัดเลือก และเมื่อคัดเลือกได้แล้ว จะนำชื่อเสนอเจ้าคณะผู้ใหญ่ในกรุงเทพฯ เพื่อดำเนินการแต่งตั้งต่อไป

พระราชบัญญัติการปกครองสงฆ์ ร.ศ.121 เป็นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ใหม่ ในดินแดนล้านนานั้น สงฆ์ทั้งหลายไม่ว่าจะสายในก็ตาม ต่างมีความคิดต่อเรื่องนี้แตกต่างกันออกไป โดยแบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่มคือ

สงฆ์ที่ยอมรับอำนาจของสงฆ์กรุงเทพฯ อย่างเต็มรูป เป็นสงฆ์ที่ได้รับการแต่งตั้ง มีตำแหน่งและสมณศักดิ์ ให้อยู่ในฐานะผู้ปกครองสงฆ์ในท้องถิ่น ดูแลสอดส่องพฤติกรรมของสงฆ์ท้องถิ่นให้ปฏิบัติตามระเบียบที่ตราไว้

สงฆ์ที่มีลักษณะประนีประนอมกับกรุงเทพฯ เป็นฝ่ายที่มีได้แสดงปฏิริยาคัดค้านหรือสนับสนุน อาจไม่พอใจแต่ก็ไม่ต่อต้าน สงฆ์กลุ่มต่อต้านกรุงเทพฯ พระสงฆ์กลุ่มนี้ ไม่ยอมปฏิบัติตามระเบียบกฎหมายของกรุงเทพฯ

ความขัดแย้งของคณะสงฆ์ในล้านนา

เริ่มจากครุบาทหารัตนานคร เจ้าคณะแขวงลี้ กับหนานบุญเดิม นายอำเภอลี้ ได้เรียกครุบาเจ้าศรีวิชัยไปสอบสวนเกี่ยวกับกรณีที่ท่านเป็นพระอุปัชฌาย์บวชกุลบุตร โดยไม่ได้รับแต่งตั้งตามพระราชบัญญัติ ในขณะที่พระครูญาณมงคล(ปัญญา) เป็นเจ้าคณะเมืองนครลำพูน

กรณีนี้ได้สร้างปมยุ่งยากให้ครุบาเจ้าศรีวิชัยในเวลาต่อมา เพราะท่านไม่ยอมขึ้นกับส่วนกลาง ยังยึดถือขนบปฏิบัติแบบล้านนาอยู่ ทำให้ถูกเพ่งเล็งจากส่วนกลาง เนื่องจากเป็นพระที่มีอิทธิพลต่อความเชื่อความศรัทธาของชาวบ้านสูงนำไปสู่การจับกุมครุบาเจ้าศรีวิชัย ซึ่งสามารถแบ่งช่วงเวลาออกเป็น 3 ช่วง เป็นระยะเวลายาวนานกว่า 30 ปี

การจับกุมในช่วงแรก พ.ศ.2451-2453

ครุบาเจ้าศรีวิชัยถูกจับกุมด้วยข้อหาต้องอธิกรณ์ สืบเนื่องจากที่ชาวบ้านและชาวเขามีความศรัทธาเลื่อมใสในตัวท่าน มักนำบุตรหลานไปฝากฝังให้บวชเณรและอุปสมบท เมื่อความทราบถึงเจ้าคณะแขวงและนายอำเภอลี้ ก็กล่าวหาครุบาเจ้าศรีวิชัยว่าล่วงเกินอำนาจของตน เจ้าคณะแขวง และนายอำเภอลี้ ได้นำกำลังตำรวจเข้าจับกุม โดยนำไปกักขังไว้ที่วัดเจ้าคณะแขวงลี้ได้ 4 คืน จากนั้นจึงส่งท่านให้พระครูบ้านอยู่ เจ้าคณะจังหวัดลำพูน เพื่อรับการไต่สวน ซึ่งผลก็ไม่ปรากฏความผิดอันใด

หลังจากการไต่สวนครั้งแรกไม่นาน ครุบาเจ้าศรีวิชัยก็ถูกเรียกตัวสอบอีกครั้ง โดยพระครูมหาอินทร์ เจ้าคณะแขวงลี้ เนื่องจากมีหมายเรียกให้ครุบาเจ้าศรีวิชัยนำลูกวัดไปประชุมเพื่อรับทราบระเบียบกฎหมายใหม่จากนายอำเภอ และเจ้าคณะแขวงลี้ แต่ครุบาเจ้าศรีวิชัยไม่ได้ไปตามหมายเรียก และส่งผลให้เจ้าอธิการหัววัดที่อยู่ในหมวดอุโบสถ

ของครูบาเจ้าศรีวิชัย ไม่ได้ไปประชุมเช่นกัน เพราะเห็นว่าเจ้าหัวหมวดไม่ไปประชุมลูกวัดก็ไม่ควรไป ดังนั้น พระครูเจ้าคณะแขวง จึงสั่งให้นายสิบตำรวจเมืองลำพูนเข้าไปจับกุมครูบาเจ้าศรีวิชัย นำส่งให้พระครูญาณมงคลเจ้าคณะจังหวัดลำพูนไต่สวน และกักขังไว้ที่วัดพระธาตุหริภุญไชย เมืองลำพูน เป็นเวลา 23 วัน

ส่วนในครั้งที่สามเกิดขึ้นในปีพุทธศักราชเดียวกัน พระครูเจ้าคณะแขวงได้สั่งให้ครูบาเจ้าศรีวิชัย นำลูกวัด เจ้าอธิการหัววัด ตำบลบ้านปาง ซึ่งอยู่ในหมวด ไปประชุมที่วัดเจ้าคณะแขวง ตามพระราชบัญญัติที่จะเพิ่มขึ้น ปรากฏว่าครูบาเจ้าศรีวิชัย ก็ไม่ได้เข้าร่วมประชุมอีก มีผลให้บรรดาหัววัดไม่ไปอีกเช่นกัน เจ้าคณะแขวงและนายอำเภอเถลิงจึงมีหนังสือฟ้องถึงพระครูญาณมงคล เจ้าคณะจังหวัดลำพูน ครูบาเจ้าศรีวิชัยจึงถูกจับขังไว้ที่วัดพระธาตุหริภุญไชยเป็นเวลา 1 ปี หลังจากนั้น พระครูญาณมงคล จึงได้เรียกประชุมพระครูผู้ใหญ่ในจังหวัด เพื่อพิจารณาเรื่องนี้ และในที่สุด ก็ได้ปลดครูบาเจ้าศรีวิชัยให้พ้นจากตำแหน่งหัวหมวดวัด มิให้เป็นพระอุปัชฌาย์อีกต่อไป และถูกจับขังต่อไปอีก 1 ปี

จะเห็นได้ว่า การที่ครูบาศรีวิชัยถูกจับกุมเนื่องจากความกระด้างกระเดื่อง ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าคณะแขวง ตลอดจนไม่สนใจพระราชบัญญัติปกครองคณะสงฆ์ฉบับใหม่ อาจเนื่องด้วยครูบาเจ้าศรีวิชัยมุ่งเน้นการปฏิบัติธรรมมากกว่าที่จะสนใจในระเบียบแบบแผนใหม่ อีกทั้งท่านยังยึดมั่นกับจารีตแบบแผนแบบดั้งเดิม โดยปฏิบัติตามวินัยสงฆ์ที่อาจารย์พระอุปัชฌาย์สั่งสอนมา

ความสัมพันธ์แบบหัวหมวดวัด ได้สร้างความผูกพันระหว่างพระในชุมชนด้วยกันที่ให้ความเชื่อถือในอาจารย์หรือพระอุปัชฌาย์ที่ถูกแต่งตั้งจากส่วนกลาง เป็นจุดเริ่มต้นของการยืนหยัดที่จะสืบสานจารีตแห่งความเป็นล้านนา

การถูกจับกุมในระยะที่สอง พ.ศ.2454-2464

ในการด้องอิทธิกรครั้งที่สอง มีความเข้มข้นและรุนแรงมากยิ่งขึ้น อันเนื่องมาจากการด้องอิทธิกรในช่วงแรกถึงสามครั้งสามครา และยังส่งผลเพิ่มความเลื่อมใสศรัทธาของชาวบ้านที่มีต่อครูบาเจ้าศรีวิชัยมากยิ่งขึ้น มีการเล่าถึงอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ต่าง ๆ นานาต่อกันไป ทำให้ความนับถือเลื่อมใสในตัวของครูบาเจ้าศรีวิชัยแพร่ขยายออกไปอย่างไม่หยุดยั้ง เมื่อคำเล่าลือทราบถึงเจ้าคณะแขวงและนายอำเภอแขวงแล้ว จึงได้เข้าแจ้งต่อพระครูญาณมงคล เจ้าคณะจังหวัดลำพูน โดยตั้งข้อกล่าวหาว่า ท่านช่อกสูมคนคลุหัดถ์ นักบวช เป็นก๊กเหล่า และใช้เวทย์มนต์โหงพราษ ดังนั้นในวันที่ 12 มกราคม พ.ศ.2462 พระครูญาณมงคลได้ออกหนังสือฉบับหนึ่งถึงครูบาเจ้าศรีวิชัย เพื่อแจ้งให้ท่านออกจากพื้นที่จังหวัดลำพูนภายใน 15 วัน นับตั้งแต่วันประกาศ

ครูบาเจ้าศรีวิชัยได้กล่าวอ้างถึงพระวินัยแห่งพุทธบัญญัติขึ้นมาว่า ท่านได้กระทำผิดพุทธบัญญัติข้อใดไปบ้าง เจ้าคณะแขวงไม่สามารถเอาผิดได้ จึงเลิกกันไปพักหนึ่ง แต่ในเวลาต่อมา เจ้าจักรคำขจรศักดิ์ เรียกครูบาเจ้าศรีวิชัยพร้อม

ลูกวัดเข้าเมืองลำพูน เหตุการณ์ครั้งนี้ ชี้ให้เห็นสถานะตนบุญของท่านครูบาเจ้าศรีวิชัยชัดเจนมากขึ้น เพราะมีการจัดขบวนแห่แห่นำท่านเข้าสู่เมืองลำพูนของบรรดากิษุสามเณรและภุคส์อย่างใหญ่โต

เมื่อทางบ้านเมืองได้เห็นว่ามิผู้ติดตามท่านมากนัก คงตกใจมิใช่น้อย อุปราชมณฑลพายัพได้ส่งย้ายท่านไปยังเชียงใหม่ โดยให้พักอยู่ที่วัดเชตุวัน แล้วจึงมอบให้พระครูสุคันธศีล รองเจ้าคณะเชียงใหม่ที่วัดปลากกกล้วย (ศรีดอนไชย)

ในช่วงที่ถูกจับกุมที่วัดนี้ ได้มีพ่อค้าใหญ่เข้ามาเป็นอุปฐาก ตลอดจนผู้คนในจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดใกล้เคียงก็เดินทางมานมัสการเป็นจำนวนมาก ทางฝ่ายที่ทำการดูแลเกรงว่าเรื่องลูกกลามใหญ่โต เนื่องจากศรัทธาของชาวบ้านชาวเมือง เจ้าคณะเชียงใหม่และเจ้าคณะมณฑลพายัพได้ดำเนินการส่งท่านไปรับการไต่สวนพิจารณาคดีที่กรุงเทพฯ โดยตั้งข้อหาไว้ 8 ข้อ เนื้อหาของข้อกล่าวหา อาทิ ตั้งตัวเป็นพระอุปัชฌาย์ทั้งที่ไม่มีใบอนุญาต กระด้างกระเดื่องต่อพระราชบัญญัติสงฆ์ และใช้คำกล่าวอ้างของชาวบ้านที่ว่า ท่านมีอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ ทำให้ฝ่ายส่วนกลางหวาดระแวงว่าท่านจะประพฤติดัวเป็น ผีนุญ

โดยรวมแล้วท่านหลุดพ้นจากข้อกล่าวหาทุกกระทง และได้มีโอกาสเข้าเฝ้าสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส เป็นการส่วนตัวครั้งหนึ่ง จากการเข้าเฝ้าครั้งนี้ สมเด็จพระมหาสมณเจ้าฯ ได้ส่งสาส์นไปยังกรมหมื่นชินวรสิริวัฒน์ สมเด็จพระเจ้าคณะใหญ่หนกลาง มีใจความว่า “...วันนี้ฉันได้พบตัวพระศรีวิชัย (14 ก.ค. 2463) ได้ไต่สวนเห็นว่า เป็นพระที่อ่อนโยน ไม่ใช่ผู้ถือกระด้าง ไม่ใช่เจ้าเล่ห์เจ้ากล ไม่ค่อยธรรมวินัย แต่มีสมณสัญญา พอจะประพฤติดูอยู่ได้อย่างพระที่ห่างเหินจากสมาคม การตั้งตัวเป็นพระอุปัชฌาย์เองนั้น ด้วยไม่รู้ความหมาย ไม่รู้ประกาศ ทำตามธรรมเนียมคืออุปัชฌายะของเธอ ชื่อสุมนะ เมื่อจะถึงมรณภาพ ได้ตั้งเธอให้ปกครองวัดและบริษัทแทน จนถึงว่าได้ตั้งมาจากอุปัชฌายะ เพราะการที่ไม่รู้จักระเบียบแบบแผน ถูกเอาตัวมาลงโทษก็ไว้ เกือบไม่รู้ว่าจะเพราะความผิดอะไร พระอย่างนี้ต้องการอธิบายให้รู้จักผิดชอบ ดีกว่าจะลงโทษ...” การที่ปล่อยครูบาเจ้าศรีวิชัยกลับภูมิลำเนาเดิม และจะสามารถอาศัยอยู่ในวัดใดก็ได้ นับเป็นการลดความไม่พอใจของประชาชนที่นับถือท่านเป็นอย่างมาก

อิทธิพลในช่วงระยะที่สองนี้ เหมือนเป็นการทำให้ครูบาเจ้าศรีวิชัยเป็นที่รู้จักในสังคมเมืองมากขึ้น ช่วยส่งให้บทบาทของท่านโดดเด่นและชัดเจนยิ่งขึ้น เพราะในสายตาชาวเมือง มองเห็นว่ากลุ่มพระและชาวบ้านที่ติดตามครูบาเจ้าศรีวิชัยมีจำนวนมาก และมีความหลากหลายทางชนชาติด้วยกัน จากการที่คณะสงฆ์ยอมปล่อยให้กลับภูมิลำเนา ในสายตาของคนท้องถิ่นล้านนาแล้ว กลับเห็นว่า ไม่มีใครสามารถทำอันตรายต่อท่าน ซึ่งเปรียบเสมือนตนบุญแห่งล้านนาได้ จากการกลับภูมิลำเนา สถานะและบารมีของครูบาเจ้าศรีวิชัย เป็นที่ศรัทธาสูงสุดในทุกกลุ่มชนของสังคมล้านนา ต่างก็ให้ความเคารพยกย่อง และให้การช่วยเหลือสนับสนุนในด้านการบูรณะปฏิสังขรณ์วัดวาอารามต่าง ๆ เป็นอย่างดี เป็นที่น่าสังเกต ครูบาเจ้าศรีวิชัยยังตั้งอยู่ในปณิธานเดิม คือมุ่งที่จะดำรงรักษาเอกลักษณ์ความเป็นล้านนาแบบดั้งเดิมอยู่ แม้จะเป็นในเฉพาะด้านธรรมวินัยของพุทธศาสนาเท่านั้น แม้ท่านจะต้องอิทธิพลหลายครั้งจากการตีความตามวินัยสงฆ์ของภาคกลาง และถึงแม้ว่าอิทธิพลของส่วนกลางจะเข้ามามีอำนาจควบคุมสงฆ์ในล้านนา จนเกิดการแบ่งกักแบ่งเหล่าในหมู่สงฆ์ล้านนา ก็ไม่ทำให้ท่านสะทกสะท้านต่ออำนาจรัฐจากส่วนกลาง

การต้องอธิกรณ์ในช่วงแรกจนถึงช่วงที่สอง แทนที่ปวงชนจะเลื่อมความศรัทธาในตัวครูบาเจ้าศรีวิชัย กลับเป็นว่าความศรัทธาเพิ่มขึ้นกว่าเดิมตามแรงบีบคั้นจากส่วนกลาง สาเหตุน่าจะเป็นเพราะว่าท่านมุ่งมั่น กอปรกับท่านมีจริยวัตรที่น่าเลื่อมใส กระทั่งพระมหาสมณเจ้า กรมพระวชิรญาณวโรรส ยังทรงชื่นชม ทั้งที่ตนเองเป็นประมุขส่วนกลาง มีอำนาจที่จะตัดสินหรือจัดการอย่างใดอย่างหนึ่งต่อการยึดมั่นในแนวทางของท่านครูบาศรีวิชัย

เพราะฉะนั้น จึงไม่แปลกอะไรที่รากฐานแห่งความศรัทธาของท่านจะมีพลังมากขึ้น และที่น่าสังเกตอีกประการหนึ่ง ชาวล้านนามองว่าท่านเป็นพระอรียสงฆ์ มิได้ประพฤติดิในธรรมข้อใด แต่ทางส่วนกลางถือว่าท่านต้องอธิกรณ์ ถือได้ว่าเป็นการตีความที่ต่างกันระหว่างชาวล้านนากับผู้ปกครองและคณะสงฆ์จากส่วนกลาง

การจับกุมในช่วงที่สาม พ.ศ.2478-2479

เกิดขึ้นในช่วงที่ครูบาศรีวิชัยได้สร้างถนนขึ้นสู่พระธาตุคอกยสุเทพ ขณะก่อสร้างทางอยู่นั้นเอง ปรากฏว่า มีพระสงฆ์ในจังหวัดเชียงใหม่รวม 10 แขวง 50 วัด ขอลาออกจากการปกครองคณะสงฆ์ ไปขึ้นอยู่ในปกครองของครูบาศรีวิชัยแทน เหตุการณ์ครั้งนี้ได้ลุกลามไปทั่วทุกหัวเมือง รวมวัดต่าง ๆ ที่แยกตัวออกไปถึง 90 วัด พระสงฆ์ในจังหวัดต่าง ๆ ก็เริ่มที่จะเคลื่อนไหวที่จะขอแยกตัว ทำให้ครูบาเจ้าศรีวิชัยถูกส่งตัวไปยังกรุงเทพฯ เพื่อระงับเหตุที่จะบานปลาย ขณะเดียวกันนั้น กลุ่มพระสงฆ์วัดที่ขอแยกตัว ถูกสั่งให้มอบตัวและพระที่ถูกบวชโดยครูบาเจ้าศรีวิชัยก็โดยคำสั่งให้สึก

เมื่อครูบาเจ้าศรีวิชัยถูกควบคุมตัวอยู่ที่กรุงเทพฯ ก่อให้เกิดความไม่พอใจเป็นอย่างยิ่งในหมู่พระสงฆ์และฆราวาสในหัวเมืองที่รักและเคารพในตัวท่าน ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับครูบาเจ้าศรีวิชัย จึงถูกโยงเข้าไปสู่ปัญหาการเมืองในขณะนั้นไปด้วย

ในการจับกุมช่วงที่สามนั้น ได้ดำเนินเรื่อยมาจนถึงพุทธศักราช 2479 เมื่อหลวงศรีประกาศได้พูดคุยกับครูบาเจ้าศรีวิชัยในวันที่ 21 เมษายน ครูบาเจ้าศรีวิชัยจึงได้ให้คำรับรองต่อคณะสงฆ์ว่าจะปฏิบัติตามพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองคณะสงฆ์ทุกประการ และได้เดินทางกลับลำพูนเมื่อวันที่ 13 พฤษภาคม ปีเดียวกัน

สืบเนื่องจากรากฐานแห่งความศรัทธาจากฆราวาสและคฤหัสถ์ที่แข็งแกร่งอยู่แล้ว เมื่อเกิดเหตุการณ์การจับกุม ครูบาเจ้าศรีวิชัยมีภาพลักษณ์เป็นตนบุญ นักบุญ แห่งล้านนา ย่อมเป็นธรรมดาที่ศรัทธาฆราวาสหรือคฤหัสถ์จะยอมรับไม่ได้ ที่ใครหรือกลุ่มคนใดจะมาลบหลู่บุคคลอันเป็นศูนย์รวมจิตใจ การจับกุมท่านหรือส่งตัวท่านไปสอบสวนที่กรุงเทพฯ ไม่ต่างจากการกระทำที่ขี้ความศรัทธาและสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ และอาจนำไปสู่ความโกรธแค้น ก่อให้เกิดความวุ่นวาย การใช้กำลังในการยุติปัญหา

จากที่กล่าวมาโดยสังเขป พอจะวิเคราะห์ให้เห็นได้ว่า ในขณะนั้น ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้น ได้แปรสภาพจากปัญหาเล็ก ๆ ระหว่างสงฆ์ล้านนารูปหนึ่งกับคณะสงฆ์ในส่วนกลาง มาเป็นปัญหาระหว่างชาวล้านนากับอำนาจจาก

ส่วนกลาง เมื่อขอบเขตของปัญหาเปลี่ยนจากเล็กเป็นใหญ่ อาจเป็นไปได้ว่า ท่านมองว่าประเด็นปัญหาส่วนตัวของท่านที่มีกับระเบียบของคณะสงฆ์ส่วนกลาง กลายเป็นเรื่องเล็กไปแล้ว กอปรกับความที่ครูบาเจ้าศรีวิชัย เป็นสงฆ์สาย อรัญวาสี เครื่องครัดสูงในเรื่องธรรมวินัย เพราะฉะนั้นการจะยอมตาม จึงเป็นเรื่องไม่เหนือวิสัยสำหรับสงฆ์ในสาย อรัญวาสี และความที่ท่านเป็นที่นับถือของพระสงฆ์ในล้านนาด้วยตนเอง การจะเปลี่ยนมาถือตามระเบียบสงฆ์ของทาง ส่วนกลาง ท่านย่อมสามารถอธิบายและโน้มน้าวให้เห็นตามได้ไม่ยาก จากการที่ครูบาเจ้าศรีวิชัย ยังคงปฏิบัติตามจารีต ของล้านนาโดยไม่โอนอ่อนผ่อนตามนโยบายของส่วนกลาง เป็นเหมือนการปลุกจิตสำนึกของชาวล้านนา สะท้อนให้ เห็นว่า ถึงแม้ว่าท่านจะยอมรับระเบียบธรรมเนียมสงฆ์ของส่วนกลางในตอนท้ายที่สุด ก็ไม่ได้หมายความว่าจิตวิญญาณ ของล้านนานั้นได้ถูกทำลายไปด้วย กลับทว่าจิตวิญญาณของล้านนาได้แสดงให้เห็นปรากฏชัดต่อชาวล้านนาและคน ทั่วไป จากที่มีอยู่แล้วยิ่งชัดเจนเพิ่มมากขึ้น

จากความขัดแย้งของท่านครูบาเจ้าศรีวิชัย กับรัฐ ในขณะนั้นการตั้งอยู่บนพื้นฐานความพยายามที่จะสลายจิต วิญญาณล้านนา เพื่อที่จะรวมแคว้นต่าง ๆ ให้เป็นปึกแผ่นเป็นเอกภาพกับส่วนกลาง เพื่อที่จะต่อสู้กับลัทธิล่าอาณานิคม แต่ในปัจจุบัน รัฐให้การสนับสนุนทุกวิถีทางที่จะปลุกกระแสความเป็นล้านนา เพื่อใช้เป็นแหล่งอุตสาหกรรม ท่องเที่ยวแหล่งหนึ่ง เมื่อเทียบกับครั้งที่ครูบาเจ้าศรีวิชัยปลุกกระแสการสืบสานจิตวิญญาณล้านนา ไม่อาจนำมาเทียบ ได้เลย อีกทั้งจิตวิญญาณของพระสังฆราช ทรงร่างพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ไทยทางมณฑลพายัพ ทรงมี พระบัญชา ให้พระธรรมโรดม พระศรีสมโพธิ เป็นที่ปรึกษา รับพระราชกระแสราชดำรัสโองการขึ้นมาเชียงใหม่เมื่อปี พ.ศ.2450 เข้าทำการปรึกษากับเจ้าอินทรวโรรส เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ พร้อมเจ้าพระยาศรีวิชัยจุลศักดิ์ ข้าหลวงมณฑล พายัพ จัดการคัดหาตัวพระมหาเถระ ผู้แตกฉานธรรมวินัย เพื่อแต่งตั้งเป็นเจ้าคณะเมือง เจ้าคณะรอง เจ้าคณะจังหวัด และเจ้าคณะแขวง มีหน้าที่บังคับบัญชาคณะสงฆ์ให้ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติปกครองคณะสงฆ์ การเข้ามามีบทบาท ของส่วนกลาง ส่งผลกระทบต่อวงการสงฆ์ล้านนาอย่างมาก ล้านนามีจารีตการปกครองสงฆ์ค่อนข้างเป็นอิสระในทาง ปฏิบัติ แม้ว่าในแต่ละเมือง จะมีตำแหน่งสังฆราชา และมีครูบาอีก 7 รูป คอยปกครองดูแล แต่ระเบียบการปกครอง สงฆ์ตามจารีตเดิมของล้านนา ให้ความสำคัญแก่ “ระบบหมวดอุโบสถ” หรือ “ระบบหัวหมวดวัด” มากกว่า และการ ปกครองก็เป็นไปในระบบพระอุปัชฌาย์ อาจารย์กับศิษย์ ซึ่งมีอิทธิพลค่อนข้างมาก และล้านนาเองก็มีแนวปฏิบัติที่ หลากหลาย เนื่องจากมีการจำแนกถึง 18 นิคม และในแต่ละนิคม ก็น่าจะหมายถึงกลุ่มพระที่เป็นสายพระอุปัชฌาย์ใน แต่ละท้องถิ่น ซึ่งมีอำนาจปกครองในล้านนายังคงอยู่ และมีการสืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง โดยคนล้านนา เอง เพราะล้านนามีจิตวิญญาณดั้งเดิมอันแท้จริงที่สืบสานต่อกันมา ไม่มีทางที่คนกลุ่มใดจะสร้างขึ้นใหม่หรือทำให้แปร เปลี่ยนเป็นอื่นได้ เว้นแต่ชาวล้านนาเองจะพร้อมใจที่จะปรับเปลี่ยนจิตวิญญาณล้านนาเพื่อให้ทันต่อกระแสความ เปลี่ยนแปลงของสังคม

ครูบาเจ้าศรีวิชัยมรณภาพเมื่อวันที่ 22 มีนาคม พ.ศ.2481 ที่วัดบ้านปางขณะมี อายุได้ 60 ปี ตั้งศพไว้ที่วัดบ้านปาง นั้นเวลา 1 ปี จึงได้เคลื่อนศพมาตั้งไว้ ณ วัดจามเทวี จนถึงวันที่ 21 มีนาคม พ.ศ.2489 จึงได้รับพระราชทานเพลิงศพ

เมื่องานพระราชทานเพลิงศพเสร็จสิ้น มีการแบ่งอัฐิของท่านไปบรรจุไว้ในที่ต่าง ๆ เช่น วัดจามเทวีในจังหวัดลำพูน วัดสวนดอกในจังหวัดเชียงใหม่

ประวัติเล่าขานการกำเนิดตำบลนาทราย

ตำบลนาทราย เมื่อประมาณปี 2305 มี ปู่ส่าง ย่าถ้ง ซึ่งเป็นชาวละว้า(ลัวะ)อพยพมาจากเมืองเชียงใหม่(ดอยอินทนนท์)ได้พาชาวละว้า จำนวน 15 ครอบครัวเดินทางข้ามแม่น้ำระมิง(แม่ปิง)มาพักค้างแรมที่สัศผาเวียง(ปัจจุบันบึงกองวะในตำบลแม่ลาน)1 คืน พอรุ่งเช้าก็พากันออกเดินทางจนมาพบที่ดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยป่าไม้อจึงพากันมาตั้งบ้านเรือน ต่อมาจึงได้สร้างวัดขึ้นหนึ่งแห่งชื่อว่า วัดทุ่งน้ำบ่อ และได้นิมนต์พระวัดผาเวียงมาเป็นพระอุปนายัก ปู่ส่าง ย่าถ้ง เป็นหัวหน้าหมู่บ้าน ได้มีการสร้างบ้านที่อยู่อาศัยและทำการเพาะปลูกโดยได้มีการขุดสระน้ำเพื่อใช้ในการเกษตรและใช้อุปโภค บริโภค มีน้ำตลอดปีมิได้แห้ง ในหมู่บ้านแห่งนี้มีความเจริญรุ่งเรือง และอุดมสมบูรณ์ไปด้วยข้าว ในปัจจุบันสระน้ำแห่งนี้ชาวบ้านเรียกว่าทุ่งน้ำบ่อย่าถ้ง ปัจจุบันเป็นที่ทำกินของชาวบ้านนาทราย หมู่ที่ 4 สระน้ำแห่งนี้มีหลักฐานให้เห็นเป็นจุดเริ่มต้นของหมู่บ้านในตำบลนาทราย ประชากรพลเมืองได้ย้ายถิ่นฐานมาอาศัยเพิ่มมากขึ้นในระยะแรก เป็นคนที่มาจากอำเภอเถินและอำเภอแม่พริก จังหวัดลำปางเป็นส่วนใหญ่มาอาศัยอยู่ตามแม่น้ำแม่แต๊ะ และต่อมาชาวกระเหรี่ยงเหล่านี้ได้อพยพมาตั้งถิ่นฐานรอบวัดและได้ขยายชุมชนเป็นชุมชนบ้านห้วยดัมจนถึงปัจจุบันนี้

ประวัติความเป็นมาตำบลก้อ

ในปี 2494 รัฐบาลได้สร้างเขื่อนภูมิพล เพื่อเก็บกักน้ำไว้ใช้ผลิตกระแสไฟฟ้าที่บริเวณเขาแก้ว ทางตอนใต้ของตำบลบ้านนา อำเภอสามเงา จังหวัดตาก ในปี 2503 การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยได้ให้ราษฎรที่อาศัยอยู่ทางตอนเหนือเขื่อนภูมิพลอพยพไปอยู่ที่ที่จัดสรร ตำบลก้อ อำเภอเถิน จังหวัดลำพูน เป็นตำบลที่ตั้งอยู่เหนือเขื่อนภูมิพล จึงต้องมีการอพยพบ้านเรือนไปอยู่ที่จัดสรร จึงแบ่งหมู่บ้านออกเป็น 3 กลุ่ม คือ ชุมชนบ้านก้อทุ่ง ชุมชนบ้านก้อจัดสรร ชุมชนเรือนแพ **ข้อมูลติดต่อ:สงมาใหม่ (26/7/2548) e-mail : jeera_wat@hotmail.com** ตำบลก้อเดิมเป็นถิ่นที่อยู่ของพวกละว้าซึ่งมีหลักฐานให้พบเห็นในปัจจุบันคือ วัดหลวง วัดบ่อตอง วัดห้วยและวัดยี่น(ซึ่งในปัจจุบันเป็นที่ตั้งวัดพระยี่น) ตำบลก้อตั้งอยู่บริเวณที่ราบเชิงเขา ล้อมรอบด้วยภูเขาและป่าไม้ มีลักษณะคล้ายแอ่งกระทะ ตำบลก้อมีอาณาเขตติดต่อกับตำบลแม่ลานซึ่งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือส่วนทางด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือติดกับลำน้ำปิง ตำบลก้อมีประชากร 4,512 คน หรือ 708 ครัวเรือน ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมรองลงมาเป็นการค้าประมงและรับจ้างทั่วไป ในตำบลก้อมีที่สำคัญวัดพระยี่น น้ำตกก้อและแก่งก้อ ลฯ ในตำบลก้อมี ปลาแห้ง ปลาเสียบ ปลาร้า ปลาสาม และถ่านจากซังข้าวโพด เป็นสินค้า OTOP

สภาพทั่วไปอุทยานแห่งชาติแม่ปิง

สภาพทั่วไปของตำบลตำบลก้อ อยู่ห่างจากตัวเมืองลำพูนไปทางทิศใต้ระยะทาง 144 กม. และห่างจากที่ว่าการอำเภอฝาง 39 กม. เป็นตำบลที่ตั้งอยู่ห่างไกลที่สุดของจังหวัดลำพูน ตั้งอยู่กลางอุทยานแห่งชาติแม่ปิง เป็นอุทยานลำดับที่ 32 ของประเทศไทย ตำบลก้อมีพื้นที่ทั้งหมด 8,279 ไร่ สภาพพื้นที่เป็นที่ราบเชิงเขา ลักษณะคล้ายกันกะทะ ล้อมรอบด้วยภูเขาและป่าไม้ แบ่งการปกครองออกเป็น 4 หมู่บ้าน อยู่ในเขตการปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลก้อ

อาณาเขตตำบล

:ทิศเหนือ ติดต่อกับ แม่น้ำปิง

ทิศใต้ ติดต่อกับ อำเภอสามเงา จังหวัดตาก

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ เขตอนุรักษ์แม่น้ำปิง

จำนวนประชากรของตำบล

จำนวนประชากรในเขต อบต. 2,412 คน และจำนวนหลังคาเรือน 708 หลังคาเรือน

ข้อมูลอาชีพของตำบล

อาชีพหลักคือ ทำไร่ข้าวโพด ทำประมงน้ำจืด ทำหน่อไม้อัดปิ้ง อาชีพเสริมคือ หาของป่าเพื่อเลี้ยงชีพ ได้แก่ หาหน่อไม้หาเห็ดป่า

ข้อมูลสถานที่สำคัญของตำบล

อุทยานแห่งชาติแม่ปิง แหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ น้ำตกก้อหลวง แก่งก้อ ถ้ำยางวี ทุ่งกิ๊ก ชุมชนเรือนแพ วัด

ประวัติความเป็นมาแม่ถาน

เดิมตำบลแม่ลาน เป็นหมู่บ้านหนึ่งของตำบลลิ้ม เมื่อประมาณเดือนมีนาคม 2525 บ้านแม่ลานได้ยกฐานะขึ้นเป็น "ตำบลแม่ลาน" ประกอบด้วย 7 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านแม่ลาน บ้านแม่กองวะ บ้านเด่นหม้า บ้านหนองมะลือ บ้านผาด้าย บ้านผาด้านเหนือ บ้านห้วยทรายขาว

สภาพทั่วไปของตำบล

ตำบลแม่ลานอยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอลิ้มประมาณ 25 กิโลเมตร สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขา พื้นที่ในการเกษตรมีน้อย เนื่องจากอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ พื้นที่อยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ลานทั้งหมด

อาณาเขตตำบล

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลปอทุ่ง อำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลนาทราย อำเภอลิ้ม จังหวัดลำพูนทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลลิ้ม อำเภอลิ้ม จังหวัดลำพูนทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลก้อ อำเภอลิ้ม จังหวัดลำพูน

จำนวนประชากรของตำบล

จำนวนประชากรในเขต อบต. 2,952 คน และจำนวนหลังคาเรือน 829 หลังคาเรือน

ข้อมูลอาชีพของตำบล

อาชีพหลักคือ ทำนา ทำสวน ทำไร่

อาชีพเสริมคือ รับจ้าง หาของป่า

ข้อมูลสถานที่สำคัญของตำบล

วัดพระพุทธรบาทผาผึ้ง วัดพระพุทธรบาทดอยถ้ำ อุทยานแห่งชาติแม่ปิง องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ลาน สถานีอนามัยตำบลแม่ลาน

ประวัติความเป็นมาตำบลแม่ดิน

ตำบลแม่ดินเดิมเป็นถิ่นที่อยู่ของพวกลัวะ (ละว้า) ต่อมาภายหลังได้มีผู้คนจากพื้นที่ราบลุ่มน้ำปิง อพยพหนีภัยสงครามมาจากจังหวัดเชียงใหม่ ระหว่างปี พ.ศ. 2317-2327 เข้ามาตั้งถิ่นฐานในเขตตำบลแม่ดิน โดยตั้งบ้านเรือนแถบลำน้ำลิ้ม มีบ้านแม่ป้อก บ้านแม่เทย บ้านห้วยศาลา ในปี 2480-2482 มีราษฎรจากทุ่งหัวช้างบ้านโฮ้ง ดอยเต่า ป่าซาง ได้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในบริเวณนี้มากขึ้น ได้ร่วมมือกันทำฝายกั้นน้ำลิ้ม ขุดเหมืองส่งน้ำและบุกเบิกที่นาเป็นที่ทำกิน แล้วรวมตัวจัดตั้งชุมชนขึ้นมาใหม่ มี "บ้านวังมน บ้านสันป่าสัก บ้านแม่เนต บ้านสันวิไล" ในปี 2506 มีผู้คนอพยพมาจาก อำเภอสามเงา จังหวัดตาก ซึ่งอพยพหนีน้ำท่วม มาตั้งเป็นหมู่บ้าน เรียกว่า "บ้านหนองบัวคำ และบ้านไร่" หลังจากนั้น ได้ขยายหมู่บ้าน รวม 16 หมู่บ้าน อยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ดิน 14 หมู่บ้าน และอยู่ในเขตเทศบาลตำบลแม่ดิน 3 หมู่บ้าน

สภาพทั่วไปตำบลแม่ตืน

สภาพทั่วไปของตำบล

ตำบลแม่ตืน อยู่ทางตอนใต้ของตัวเมืองลำพูน ระยะทาง 80 กม. และห่างจากที่ว่าการอำเภอ 19 กิโลเมตร สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขามีสวนน้ำไหลผ่านจากทิศใต้ไปหาทิศเหนือ ระยะทางยาว 20 กม. พื้นที่ทั้งหมด 80,000 ไร่

อาณาเขตตำบล

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลศรีวิชัย อำเภอเถลิง จังหวัดลำพูน

ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลป่าไผ่ อำเภอเถลิง จังหวัดลำพูน

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลทุ่งหัวช้าง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ บ้านแม่ตืน ตำบลโป่งทุ่ง อำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่

จำนวนประชากรของตำบล

จำนวนประชากรในเขต อบต. 8,590 คน และจำนวนหลังคาเรือน 2,763 หลังคาเรือน

ข้อมูลอาชีพของตำบล

อาชีพหลักคือ ทำนา ทำสวนลำไย ทำไร่ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

อาชีพเสริมคือ รับจ้างทั่วไป

ข้อมูลสถานที่สำคัญของตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ตืน เทศบาลตำบลแม่ตืน สวนป่าแม่ตืน อ่างเก็บน้ำห้วยมะเหลบ ถ้ำหลวงคอยผา เวียง ถ้ำอิฐ ถ้ำปูน โรงเรียนแม่ตืนพิทยาคม

ประวัติความเป็นมาตำบลศรีวิชัย

ตำบลศรีวิชัยเป็นถิ่นกำเนิดของครูบาศรีวิชัย ซึ่งบ้านเดิมหรือสถานที่เกิดของท่านคือ บ้านปาง ซึ่งเป็นหมู่บ้านหนึ่งของตำบลศรีวิชัย

สภาพทั่วไปของตำบล

ตำบลศรีวิชัย อยู่ทางตอนใต้ของตัวเมืองลำพูน ระยะทางห่างจากตัวเมือง 62 กม. และห่างจากที่ว่าการอำเภอ 51 กม. แบ่งการปกครองออกเป็น 11 หมู่บ้าน อยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลศรีวิชัย สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาและที่ราบเชิงเขา ซึ่งเหมาะสำหรับการเกษตรและปศุสัตว์ พื้นที่ทั้งหมด 115,205 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่การเกษตร 2,032 ไร่ และพื้นที่ป่าชุมชน 4,000 ไร่

อาณาเขตตำบล

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ต.ป่าปูลู อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน

ทิศใต้ ติดต่อกับ กับตำบลแม่ตืน อำเภอฝาง จังหวัดลำพูน

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลทุ่งหัวช้าง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลแม่ตาล อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่

จำนวนประชากรของตำบล

จำนวนประชากรในเขต อบต. 7,849 คน และจำนวนหลังคาเรือน 2,000 หลังคาเรือน

ข้อมูลอาชีพของตำบล

อาชีพหลักคือ ทำนา ทำสวนลำไย ทำไร่ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ อาชีพเสริม รับจ้างทั่วไป

ข้อมูลสถานที่สำคัญของตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบลศรีวิชัย วัดบ้านปาง วัดแม่ป๋อก วัดห้วยบง หมู่บ้านกะเหรี่ยงแม่ป๋อกใน สถานีอนามัยตำบลศรีวิชัย

ประวัติความเป็นมาตำบลดงคำ

เมื่อปี 2540 เดิมตำบลดงคำมีชื่อว่า "บ้านป่าดิงงาม" เพราะในบริเวณที่ตั้งหมู่บ้านมีต้นเต็ง ต้นรังหนาแน่น สมัยนายอำเภอ "เจ้าหนานบุญเถิง" ได้แต่งตั้งนายก เป็นกำนันคนแรก แล้วตั้งชื่อตำบลว่า "ตำบลดงคำ" ซึ่งมาจากต้นไม้ที่ขึ้นหนาแน่น พื้นเพเดิมของชาวบ้านที่อพยพมาจากบ้านน้ำโห้ อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง และอีกส่วนหนึ่งมาจากตำบลนาทราย ในด้านภาษาที่ใช้ติดต่อสื่อสารเป็นภาษา "พื้นเมืองเหนือ" นอกจากนี้บางหมู่บ้านใช้ "ภาษากระเหรี่ยง"

สภาพทั่วไปของตำบล

ตำบลดงคำตั้งอยู่ทางทิศใต้ของตัวเมืองลำพูน ไปตามถนนพหลโยธินหมายเลข 106 ห่างจากจังหวัด 120 กิโลเมตร ตำบลดงคำมีพื้นที่ทั้งหมด 87.5 ตร.กม. หรือ 54,687 ไร่ ลักษณะพื้นที่เป็นที่ราบสูง มีภูเขาเป็นส่วนมาก สูงจากระดับน้ำทะเล 700-900 เมตร ก่อให้เกิดต้นน้ำสำคัญ 7 สาย ได้แก่ ห้วยอ้อ ห้วยแม่ลอง ห้วยแม่แวนน้อย ห้วยแม่แวนใหญ่ ห้วยโต้ม ห้วยหินจาง และห้วยแม่จันอาว

อาณาเขตตำบล

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลลี อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน

ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลนาโป่ง อำเภอกะเม็ง จังหวัดลำปาง

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลบ้านปวง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลนาทราย อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน

จำนวนประชากรของตำบล

จำนวนประชากรในเขต อบต. 3,172 คน และจำนวนหลังคาเรือน 896 หลังคาเรือน

ข้อมูลอาชีพของตำบล

ทำสวนลำไย ทำไร่ข้าวโพด

ข้อมูลสถานที่สำคัญของตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบลดงคำ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สถานีอนามัยตำบลดงคำ โรงเรียนบ้านปางสาม ป่าคา บ้านห้วยหญ้าไซ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านบวก วัดพระธาตุจอมสวรรค์ เขื่อนถ่านหินลิกไนต์ อนุสาวรีย์ครูบาศรีวิชัย

ประวัติเมืองลี้

เมื่อก่อน พ.ศ. ๑๘๐๐ คนไทยที่อยู่อาศัยอยู่ในอาณาจักรน่านเจ้าถูกศัตรูรุกราน จึงได้พากันอพยพหนีจากที่อยู่เดิมลงมาทางทิศใต้ ในครั้งนั้นได้มีคนไทยกลุ่มหนึ่งอพยพหนีภัยศึกมาจากทางแคว้นหลวงพระบาง ลงมาสู่แคว้นลานนา ในกลุ่มดังกล่าวมีพระนางจามะรีเป็นหัวหน้า มีท้าวพวงมหาด หรือปวงมหาด ซึ่งเป็น ผู้สนิทใกล้ชิดเป็นผู้นำทาง โดยมีช้างเป็นพาหนะพาไพร่พลเมืองหนีภัยล่องลงมาเรื่อยๆ ตามแนวเมืองฝางปัจจุบัน เลียบเลาะมาตามแม่ระมิงค์ (แม่ปิง) ถึงคอยแห่งหนึ่งในเขตจอมทอง ช้างทรงของพระนางจามะรี ได้ออกวิ่งจากคอยลงสู่แม่น้ำ เพื่อจะข้ามไปสู่ฟากข้างหน้า คอยแห่งนั้นจึงได้ชื่อว่า "คอยหล่อ" อยู่ในเขตอำเภोजอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ในปัจจุบันนี้ ช้างทรงได้นำขบวนอพยพเข้าสู่เขตเมืองหริภุญไชยตอนใต้ เลียบไปตามป่าดงพงไพรไปทางทิศตะวันออก ช้างพาเดินลัดตัดตรงไปที่คอยแห่งหนึ่งและพาเลาะรอบใกล้เชิงคอยนั้น ต่อมาคอยนั้นเรียกชื่อว่า คอย "แม่รอบ" หรือ "แม่ลอบ" แล้วพาเดินมุ่งหน้าไปทางทิศใต้สู่ขุนลำน้าลี่ (ซึ่งสมัยนั้นยังไม่ได้มีชื่อน้ำลี่) ซึ่งเทือกเขาหวาดติดต่อกันสลับซับซ้อนผู้คนพลเมืองที่เดินติดตามมาต่างก็เหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้า จนต้องหาใจออกจากทางปากและปล่องเสียง "หุย หุย" "ฮุย ฮุย" ตลอดทาง ต่อมาภายหลังที่นั่นได้ชื่อเรียกว่า "คอยฮุยฮุย" ขบวนได้เดินทางต่อมาอีกระยะหนึ่งก็ได้มีการหยุดพักไพร่พล และได้ทำการซ่อมแซมเครื่องทรงที่ชำรุดเสียหายจากการเดินทางมาไกล ณ ที่หยุดพักซ่อมแซมเครื่องทรงนี้ต่อมาได้เรียกชื่อว่า "แม่แซม" หรือ "แม่แสม" หลังจากที่ได้หยุดพักและทำการซ่อมแซมเครื่องทรงช้างแล้ว ก็เดินทางต่อมาอีกครั้งวันก็ได้หยุดพักช้าง และพักพล ท้าวปวงมหาดได้พยายามบังคับช้างให้หมอบลง เพื่อจะได้ปลง (ปลด) เครื่องช้าง แต่ช้างไม่ยอม

หมอบ ท้าวปวงมหาดไฉ้ให้ถวายช้างบังคับช้าง โดยใช้ขอเหล็กกระทง (ตัง) หัวช้างเพื่อให้ช้างหมอบได้พยายามอยู่เป็นเวลานาน ช้างจึงยอมหมอบลง และก็ได้มีการพักไพร่พล ณ ที่แห่งนั้นต่อมาได้ชื่อว่า "ตังหัวช้าง" คือทุ่งหัวช้างหรืออำเภอทุ่งหัวช้าง ในปัจจุบัน หลังจากพักไพร่พลแล้ว ก็ได้เดินทางต่อมาทางทิศใต้ พอมาถึงใกล้ลำห้วยแห่งหนึ่ง ช้างทรงได้ตกใจออกวิ่งจนกระเด็น (กระดิง) ที่ผูกคอช้างหลุดออกจากคอช้าง ภายหลัง ณ ที่นั้นได้ชื่อว่า "แม่ปันแดง" เมื่อเดินทางต่อมาอีกระยะหนึ่ง จึงหยุดพักแรมอีกขณะที่ยอดพักแรมอยู่นั้น ท้าวปวงมหาดไฉ้ได้ออกเฝ้าล่าสัตว์ แล้วถูกอสรพิษกัดถึงแก่ความตายพระนางจามะรีจึงให้ปลงศพท้าวปวงมหาด ณ ที่นั้น ซึ่งภายหลังต่อมาที่นั้น ได้ชื่อว่า "บ้านปวง" และ ที่ปลงศพก็คือที่ตั้งวัดแอ่ว หรือ "วัดแอ่ว" ในปัจจุบัน

เมื่อมีเหตุร้ายเกิดขึ้นกับหัวหน้าผู้นำทางเช่นนั้น พระนางจามะรีก็ไม่สามารถจะตัดสินใจทำประการใด จึงได้ทำการบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์เทพอารักษ์ ขอให้ช้างทรงไปสู่สถานที่ที่สมควรแก่ลูกหนึ่ง ช้างทรงได้หันกลับคืนหลัง แต่แล้วช้างก็หันกลับเดินทางต่อมาอีก คอยลูกนั้นได้ชื่อว่า "คอยคิน" การเดินทางขึ้นคอยลงห้วย ด้วยความเหน็ดเหนื่อยช้างได้หยุดเดินแล้วตะแคงสี่ข้างหยุดอยู่กับฝั่งลำห้วยแห่งหนึ่ง ณ ที่นั้นต่อมาได้ชื่อว่า "ตาแดง" หรือ "นาแดง" ในปัจจุบัน เมื่อเห็นความเหน็ดเหนื่อยของช้างและไพร่พลพระนางจามะรีจึงให้หยุดพักและให้ไพร่พลนำเอาก้อนหินมาวางซ้อนกันข้างก้อนหินก้อนใหญ่ที่ตั้งอยู่ เพื่อทำเป็นแท่นบูชาได้จัดเครื่องบวงสรวงอธิษฐานอีกครั้งที่สอง ณ ที่นั้นยังปรากฏก้อนหินตั้งอยู่และได้ชื่อว่า "ผาของ" (อยู่ห่างจากบ้านนากลางไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ) เสร็จแล้วก็ได้ออกเดินทางต่อ ช้างได้นำเดินทางมาอีกระยะหนึ่งถึงลำน้ำแม่ลี ได้เกิดอาเพศโพงป่าหลอก (คือ ภูต หรือ ผีป่า) ทำให้ช้างสะดุ้งตกใจ ที่แห่งนั้นจึงได้ชื่อว่า "โพงหลอก" หรือ "โป่งหลอก" ในปัจจุบัน เมื่อช้างตกใจได้พาห (วิ่ง) ข้อนไปทางทิศใต้อีก ณ ที่นั้นต่อมาภายหลังได้ชื่อว่า "ป่าห" หรือ "ป่าห" ขณะที่วิ่งช้างวิ่งไปเรื่อยๆ นั้นทำให้เครื่องประดับช้างบางส่วนที่ทำด้วยทองคำเป็นพวงหลุดหล่นตกลงมาต่อมาที่นั้นได้เรียกว่า "พวงคำ" หรือ "ปวงคำ" ช้างได้ไปหยุดยืนอยู่ที่สบน้ำลำห้วยแห่งหนึ่ง ไพร่พลได้ตามไปทัน ช้างก็ได้หันกลับไปทางทิศเหนืออีก แล้วเดินลัดเลาะไปตามป่าและเชิงคอย ช้างเดินไปตามลำห้วยแคบๆ ไพร่พลก็เดินตามกันไปเป็นสาย ห้วยนั้นจึงได้ชื่อว่า "ห้วยสาย" ช้างได้เดินล่องไปตามลำห้วยจนถึงสบห้วยที่ต่อกับลำน้ำลี้ที่ตรงนั้นได้ชื่อว่า "ส่อมต่อ" หรือ "ส่อมด้อ" ช้างได้หยุดอยู่ ไพร่พลทั้งหลายก็ได้หยุดพักรวมกันอีกครั้งหนึ่งพระนางจามะรีจึงได้ทำพิธีบวงสรวงอธิษฐานอีกครั้งที่สาม โดยขอให้เทพอารักษ์และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ได้ช่วยเหลือให้ได้สร้างบ้านแปงเมือง โดยมีคำอธิษฐานว่า "กันว่าได้สร้างบ้านแปงเมืองด้วยเถิด" ได้หลีกหนีภัยใดๆ ขอเทพอารักษ์ได้โปรดนำช้างไปสู่ ณ ที่ที่จะสร้างบ้านแปงเมืองด้วยเถิด เสร็จพิธีแล้วช้างก็ออกเดินต้อนาขบวนที่ติดตามเลียบเลาะลำน้ำลี้ขึ้นไปทางทิศใต้ แล้วแยกขึ้นไปตามลำน้ำอีกสายหนึ่ง ณ ที่ลำน้ำมาบรรจบกันสามสายนั้นต่อมามีชื่อเรียกว่า "แม่ลี" "แม่เต๊ะ" และ "แม่ไป" ช้างได้นำเดินขึ้นไปตามลำน้ำแม่เต๊ะ ได้อีกระยะหนึ่งก็เดินตัดขึ้นฝั่งน้ำแม่เต๊ะทางด้านตะวันตกขึ้นไปบนเนินสูง จนถึงบริเวณแห่งหนึ่ง ช้างก็ได้หยุดเดินและทำพิธีหาประการ ดังนี้

๑. กู้เข้า หรือหมอบลง

๒. ชูวงขึ้น ทำลักษณะคล้ายประนมไหว้และโปรยดอกไม้ธูปเทียนทั้งพื้นดินและแผ่นฟ้า

๓. ส่งเสียงโกญจนาทดังลั่น

๔. ใช้ช้างทั้งคู่ปกกลดินเป็นนิมิตหมาย

๕. ลูกขึ้นทำท่าคลุกคั่งซัง เดินรอบปริณทลลักษณะทักษิณาวรรตสามรอบ พอสิ้นสุดกิริยาทั้งห้าแล้ว ช้างได้หยุด เดินหมอบลงนอนหันหัวไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ชูวงษ์ไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้พร้อมกับสิ้นใจ (ตาย) ลงในบันดล

ด้วยเหตุเกิดดังนี้ พระนางจามะรีก็ได้ให้ปลดเครื่องช้างออก ให้ไพร่พลหยุดพักอาศัยเป็นการถาวร เมื่อได้หยุดพักอาศัยเป็นเวลาสมควรแล้ว พระนางจามะรีจึงได้พิจารณาบริเวณสถานที่นั้น ปรากฏว่าเป็นพื้นที่อยู่บนที่สูง มีลำน้ำไหลผ่านทางด้านทิศตะวันออกสายหนึ่ง (คือ ลำน้ำแม่แต้) ทางด้านทิศตะวันตกก็มีลำน้ำไหลผ่านอีกสายหนึ่งอ้อมไปทางทิศเหนือไปบรรจบกับลำน้ำแม่แต้ ส่วนทางทิศใต้เป็นแนวป่าไกลออกไปกว้างใหญ่ เมื่อได้พิจารณาทำเลเป็นที่รอบคอบแล้ว พระนางจามะรีได้สั่งให้ไพร่พลทำการแผ้วถางพื้นที่ทั้งในและนอกบริเวณที่ช้างได้เดินเป็นทักษิณาวรรต พร้อมกับป่าวประกาศให้ไพร่พลทราบทั่วกันว่า ได้กำหนดการสร้างบ้านแปงเมืองขึ้น ณ ที่นี้ เมื่อไพร่พลได้ทำการแผ้วถางและทำที่อยู่อาศัยเป็นการถาวรขึ้นแล้วต่อจากนั้นก็ได้ร่วมกันปรับพื้นที่บริเวณที่จะสร้างเมืองขึ้น โดยทำการขุดคูคลองทางเดินทิศใต้ตั้งแต่แนวฝั่งลำน้ำแม่แต้ ตัดไปทางทิศตะวันตกจดลำห้วยเวียง ส่วนทางทิศตะวันออก ด้านทิศเหนือ และด้านทิศตะวันตกมีลำน้ำห้วยเวียงและลำน้ำแม่แต้เป็นลักษณะคูธรรมชาติอยู่แล้ว พระนางจามะรีได้ให้ทำฝายกั้นลำน้ำลำน้ำห้วยเวียงและลำน้ำแม่แต้เป็นลักษณะคูธรรมชาติอยู่แล้ว พระนางจามะรีได้ให้ทำฝายกั้นน้ำลำน้ำห้วยเวียงและลำน้ำแม่แต้ เพื่อให้เกิดน้ำขังเป็นลักษณะคูล้อมรอบเมืองที่สร้างขึ้น ทั้งยังเป็นการกักเก็บน้ำไว้ให้ไพร่พลเมืองได้ใช้อีกด้วย ต่อจากนั้นได้มีการสร้างที่ประทับและสร้างบ้านเรือนสำหรับข้าราชการบริพารผู้ใกล้ชิดในตัวคูเมือง พร้อมกับสร้างวัดขึ้นวัดหนึ่งมีทั้งวิหารและเจดีย์ในเมือง ส่วนไพร่พลนอกนั้นก็ให้สร้างบ้านเรือนอยู่นอกเมืองทั้งสี่ด้าน บนคันคูเมืองด้านในได้ก่อกำแพงด้วยอิฐดินเผา มีป้อมปราการ และประตูเมืองตามแบบของการสร้างเมืองสมัยโบราณ นอกจากนี้ได้มีการปลูกกอไผ่เป็นแนวตามกำแพงเมืองอีกด้วย ประตูเมืองสร้างขึ้นมี ๓ ประตู คือ ประตูด้านทิศเหนือมีป้อมยามรักษาที่ใกล้กับป้อมยามนั้นมีหนองน้ำขนาดใหญ่อยู่ ซึ่งต่อมาได้เรียกชื่อหนองน้ำนั้นว่า "หนองป้อม" ประตูที่สองอยู่ทางทิศใต้ ประตูที่สามอยู่ทางทิศตะวันออก ซึ่งทางด้านตะวันออกนั้นพื้นที่จะลาดต่ำลงไปถึงลำน้ำแม่แต้ ทางปากตะวันออกของลำน้ำแม่แต้ จะเป็นพื้นที่ราบต่ำ มีพื้นที่กว้างขวาง ให้เป็นที่ตั้งบ้านเรือนที่อยู่อาศัยของไพร่พลผู้คนติดตามมา ทั้งยังได้มีการกำหนด และสร้างที่ที่ประชาชนพลเมืองจะได้มาใช้เป็นที่แลกเปลี่ยนซื้อขายเป็นลักษณะตลาดขึ้นอีกด้วย ต่อมาภายหลังพื้นที่ดังกล่าวถูกใช้เป็นที่ทำนา จึงได้ชื่อว่า "ทุ่งกาด" ในการสร้างบ้านเมืองขึ้นมานั้น พระนางจามะรีได้ก่อสร้างอาคารซึ่งมีทั้งปราสาทราชวัง ที่อยู่อาศัยสำหรับไพร่พลที่สำคัญดังกล่าวแล้ว นอกจากนี้ยังได้สร้างวัดไว้ที่นอกเวียงอีกคือ

๑. วัดพระเจดีย์ห้าองค์ ได้สร้างวิหารและเจดีย์มีลักษณะเป็นห้ายอดตามกิริยาทั้งห้าของช้างที่ได้แสดงให้เห็นประจักษ์ (ปัจจุบันคือ วัดพระธาตุห้าดวง)

๒. วัดแท่นคำ สร้างขึ้นไว้ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของตัวเมือง (ปัจจุบันปรากฏซากฐานรากสิ่งก่อสร้างวัดที่ถูกถนนพหล-โยธินตัดผ่าน)

๓. สร้างวัดลีหลวง (ปัจจุบันอยู่หมู่ที่ ๖ ตำบลลี อำเภอลี้)

๔. สร้างวัดโปงกาง หรือวัดโปงก้าง ทางทิศใต้ของวัดพระธาตุห้าดวง (ปัจจุบันเป็นวัดร้าง ยังไม่ได้รับการบูรณะหรือสร้างขึ้นมาใหม่)

นอกจากนี้ได้มีการขุดสร้างหนองน้ำขนาดใหญ่ที่กลางทุ่งนา ณ ที่หนองน้ำนี้มีชื่อเรียกภายหลังว่า "หนองเจนเมือง" เมืองและที่อยู่อาศัยที่พระนางจามะรีสร้างขึ้นนี้ มิได้สร้างเสร็จภายในเร็ววัน คงต้องใช้เวลานานพอสมควร เมื่อสร้างเสร็จแล้วได้ชื่อว่า "เมืองลี" (ภาษาถิ่นว่า "เมืองลิ") คือตั้งนามเมืองตามเหตุและลักษณะที่ผู้หลบหนีภัยมา สร้างขึ้นเป็นที่อยู่อาศัยหลบหนีภัยศัตรู

เมืองลีได้เจริญรุ่งเรืองตลอดสมัยพระนางจามะรี สิ่งก่อสร้างต่างๆ แม้เมื่อเมืองลีร้างไปนานแล้ว ก็ยังปรากฏหลักฐานอันเป็นซากสิ่งก่อสร้างอยู่ ทั้งซากแนวกำแพงเมือง แนวคูเมืองซากวัดวาอารามซึ่งซากสิ่งก่อสร้างเหล่านี้จะมีอิฐดินเผาก้อนขนาดใหญ่พระแม่จามะรี ยังมีนามอีกนามหนึ่งที่ไพร่ฟ้าประชาชนเรียกว่า "เจ้าเจนเมือง" เมื่อสิ้นสมัยพระนางจามะรีแล้วก็ได้มีผู้เป็นเจ้าเมืองปกครองเมืองลีต่อมาอีกคือ

๑. เจ้าอุ้มเมือง (เป็นองค์ที่ ๒)

๒. เจ้าจองสูง (เป็นองค์ที่ ๓)

๓. เจ้าข้อมือเหล็ก (เป็นองค์ที่ ๔)

๔. เจ้าปู่เหลือง (เป็นองค์ที่ ๕)

๕. เจ้านิ้วมืองาม (เป็นองค์ที่ ๖)

ในสมัยที่เจ้านิ้วมืองามเป็นเจ้าเมืองปกครองเมืองลีอยู่นี้ ได้มีกองทัพสุโขทัยยกมาตระเวนคุกคามไล่ไพร่พลและที่ตั้งของเมืองลี เพื่อจะโจมตีเอาเป็นเมืองอยู่ในเขตการปกครองของสุโขทัย ปรากฏว่าเห็นที่ตั้งเมืองเป็นที่แน่นหนา ไม่อาจสามารถโจมตีด้วยกำลังคนที่มาดูแลได้ เนื่องจากเมืองลีมีป้อมปราการกำแพงเมือง คูเมือง ที่ล้อมรอบแน่นหนา นอกจากนี้ยังมีกอไผ่ที่ปลูกขึ้นโดยรอบเป็นแนวรอบเมืองอย่างหนาแน่นอีกด้วย หน่วยตระเวนสุโขทัยจึงได้ยกไพร่พลกลับสุโขทัย เพื่อวางแผนการโจมตีเมืองลีในโอกาสต่อมา แล้วอีกไม่นานกองทัพสุโขทัยก็ได้ยกมาตั้งอยู่นอกเมืองทำที่เหมือนจะยกพลเข้าโจมตีเมือง และได้ใช้ปืนยิงเข้าไปในตัวเมือง ลูกกระสุนปืนที่ใช้อย่างเข้าไปในเมืองและในกอไผ่ทั่วไปนั้น ส่วนหนึ่งทำด้วยเงินก้อน ฝ่ายสุโขทัยได้ระดมยิงลูกกระสุนเงินเข้าไปในเมืองและกอไผ่ทั่วทุกด้านแล้ว จึงได้ยกทัพกลับไปภายหลังจากที่กองทัพสุโขทัยกลับไปแล้ว ชาวเมืองเก็บได้ก้อนเงินที่ฝ่ายสุโขทัยทำเป็นลูกกระสุนยิงตกอยู่ทั่วไป ต่างพากันตื่นตื่นเที่ยวเก็บก้อนเงินเป็นการใหญ่ จนถึงกับตัดฟันต้นไม้ไผ่ เพื่อแผ้วถางเก็บเอากระสุนก้อนเงินทั้งที่ตกอยู่ในกอไผ่และฝังดินอยู่ตามลำไม้ไผ่ จนไม้ไผ่ถูกตัดฟันลงไปหมดโดยหาเหลือใจไม่ว่า ความอยากได้เช่นนั้นจะเป็นภัยร้ายแรงแก่บ้านเมืองและตัวเองอย่างไร เมื่อกองลาดตระเวนสุโขทัยยกมาอีกครั้งหนึ่ง หลังฤดูแล้งผ่านไป ฝ่ายสุโขทัยจึงได้ลอบเข้าเผาไม้ไผ่ที่ถูกตัดฟันทิ้งแห่งอยู่ ไฟก็ได้ลุกไหม้ทั้งไม้ไผ่และเผาบ้านเมืองจนวอดวาย นอกจากนี้ฝ่ายกำลังสุโขทัยยังใช้ปืนยิงเข้าไปสู่คนพลเมืองที่แตกกระสานซ่านเซ็นอีกด้วย เจ้านิ้วมืองามถูกกระสุนตามร่างกาย และถูกนิ้วมือขาดถึงแก่พิราลัย เมื่อทัพสุโขทัยตีเมืองได้สำเร็จก็ได้กวาดต้อนผู้คนและขนทรัพย์สินไปยังสุโขทัยเมืองลีจึงได้กลายเป็นเมืองร้าง ไปตั้งแต่นั้นมา ส่วนผู้คนพลเมืองที่หลบหนีไม่ถูกกวาดต้อนไปก็ต้องไปหาที่อยู่อาศัยตามที่ต่างๆ กระจัดกระจายจนไม่อาจที่จะรวมตัวกันทำการใดๆ ได้

"ลีสบทิน - เมืองโบราณที่ลี"

ลีเป็นอำเภอที่อยู่ห่างจากตัวเมืองลำพูนถึง ๑๐๕ กิโลเมตร อักษรานุกรมภูมิศาสตร์ไทยฉบับราชบัณฑิตยสถานอธิบายว่า อำเภอลี เดิมเป็นแคว้นหนึ่งขึ้นตรงต่อ จังหวัดลำพูน มีหัวหน้าปกครองเรียกว่า "พญาลี" มีผู้ช่วย ๒ คน

เรียกว่า พ่อเมืองขวา และพ่อเมืองซ้าย เป็นผู้นำส่งพลญี่ เป็นผู้นำส่งพลญี่ พลญี่นำส่งต่อ(ตามหลักฐาน
วารสาร อ.ส.ท. ฉบับที่ ๑ ปีที่ ๓๐ ประจำเดือนสิงหาคม ๒๕๓๒ หน้า ๒๕ (ฉบับแนะนำลำพูน)
ได้กล่าวถึงเรื่องราวของอำเภอ

สาขันธ์ ไพรชาญจิตร เขียนถึงเรื่องการขุดค้นเมืองโบราณที่ลิไว้ใน "หนังสือโบราณคดีศึกษา" ของกรม
ศิลปากร ซึ่งได้นำลงในวารสาร อ.ส.ท. ฉบับที่ ๑ ปีที่ ๓๐ เดือนสิงหาคม ๒๕๓๒ กล่าวว่า

เมืองโบราณที่ลิ จังหวัดลำพูน แม้ว่าจะตั้งอยู่บนเนินเขาแต่ก็มีหลักฐานการอยู่อาศัยชัดเจน และมีลักษณะคู คัน
ดิน ในระบบป้องกันศึกและการต่อสู้ข้าศึก คือมีป้อมปราการผลการสำรวจและอาศัยสภาพความสูงต่ำต่างระดับของ
เนินเขาและหุบถาวร เป็นชัยภูมิ คันดินกำแพงเมืองอยู่ด้านใน ด้านทิศใต้ มีป้อม เหนือคันดินกำแพงเมืองก่อสร้างด้วย
อิฐ และก้อนหิน ภายในเมืองมีโบราณสถาน ๒ แห่ง คือ เจดีย์และซากอาคารรูปสี่เหลี่ยม โบราณวัตถุที่พบในการขุด
ค้นส่วนใหญ่เป็นเศษภาชนะดินเผาไม่เคลือบ เศษเครื่องลั่นนาจากแหล่งเตาเวียงกาหลง เครื่องสังคโลกศรีสัตนาคนหุต
และเครื่องถ้วยจีนสมัย ราชวงศ์หมิง"

ผลการขุดค้นชี้ให้เห็นว่าเมืองโบราณที่อำเภอลิแห่งนี้ คือ เมืองลิ หรือ น้ำลิบ หรือ ลิสบทิน ที่ปรากฏใน
เอกสารพงสาวดาร สมัยอยุธยา และมีความสำคัญในด้านยุทธศาสตร์ ตลอดรัชกาลพระเจ้าติโลกราชแห่งล้านนา (พ.ศ.
๑๕๘๕ - ๒๐๓๐) และพระบรมไตรโลกนาถ แห่งพระนครศรีอยุธยา (พ.ศ. ๑๕๕๑ - ๒๐๓๑)

ประวัติของอำเภอลิ หรือเมืองลิ ในส่วนที่จะกล่าวต่อไปนี้เป็นเรื่องราวที่ปรากฏในประวัติศาสตร์ซึ่งมี
หลักฐานชัดเจน เป็นอีกส่วนหนึ่งต่างหาก จาก "ตำนานเมืองลิ" ที่ได้กล่าว เมืองลิหรืออำเภอลิ อยู่ทางตอนใต้ของตัว
เมืองลำพูน เดิมเป็นเมืองเก่ามีซากของตัวเมืองร้างและซากของสิ่งก่อสร้างหลงเหลือปรากฏให้เห็นอยู่ ซึ่งอยู่ห่างจาก
ที่ตั้งว่าการอำเภอลิ ปัจจุบันนี้ไปทางทิศใต้ระยะทางประมาณ ๒ กิโลเมตร มีตำนานเล่าขานสืบต่อกันมาว่า เมืองลินี้
พระนางจามะริราชธิดาของเจ้าเมืององค์ใดองค์หนึ่ง ของแคว้นหลวงพระบาง ครั้งอาณาจักรน่านเจ้า ได้พาไพร่พล
อพยพหนีภัยศึกมาตั้งเมืองลิขึ้น ราวก่อนพุทธศักราช ๑๘๐๐ ดังปรากฏเรื่องราวในตำนานเมืองลิ ภายหลังที่เมืองลิร้าง
ไปแล้วนั้นยังมี ผู้คนอาศัยอยู่กระจัดกระจายห่างกันเป็นแห่งๆ สุดแท้แต่ว่าที่ใดจะเป็นทำเลเหมาะสมที่จะตั้งบ้านเรือน
อยู่อาศัยและเป็นที่ประกอบการทำมาหากินพอถึงสมัยพระเจ้าสามฝั่งแกน เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ องค์ที่ ๘ แห่ง
ราชวงศ์เม็งราย ได้อาราธนาพระมหารัตนรังษี แห่งสำนักวัดสวนดอกเชียงใหม่ มาบูรณะวัดเจดีย์ ๕ ดวง ต่อมาในสมัย
พระเมืองแก้ว ผู้ครองนครเชียงใหม่องค์ที่ ๑๑ แห่งราชวงศ์เม็งราย ได้สร้างและบูรณะบ้านเมืองที่ล่มร้างไป รวมถึงเมือง
ลิด้วย ทำให้เมืองลิรุ่งเรืองขึ้นอีกครั้งหนึ่ง แต่เมือง หมดลิ้นราชวงศ์เม็งราย อาณาจักรล้านนาตออยู่ในการปกครองของ
พม่ายาวนานถึง ๒๐๐ ปี เรื่องราวของเมืองลิก็ไม่มีมาก หลักฐานและเรื่องราวเมืองนัก ที่สามารถกล่าวถึงใน
ประวัติศาสตร์มากตอน ซึ่งเกี่ยวกับการศึกษาระหว่าง ไทย -พม่า ในสมัยอยุธยา ธนบุรี และรัตนโกสินทร์
ในสมัยกรุงศรีอยุธยา ต่อสมัยกรุงธนบุรี และตอนต้นสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ คนไทยกับ พม่ามีการสู้รบติดพันต่อเนื่อง
มาเป็นระยะเวลานานและหลายครั้ง ในบางครั้งนอกจากพม่าจะยกทัพมาตีเมืองหลวงของไทย แล้ว กองทัพพม่าส่วน
หนึ่งจะโจมตีหัวเมืองสำคัญของไทย โดยเฉพาะทางภาคเหนือจะมีเมืองเชียงใหม่ และลำปาง เมื่อพม่ายกทัพขึ้นไปตี
เมืองเชียงใหม่ และเมืองลำปางเมื่อใดผู้คนพลเมืองของไทยที่อยู่ตามแนวเส้นทางเดินทัพของพม่าหรือที่อยู่ใกล้เคียง
เมืองที่พม่ายกทัพไปโจมตีก็จะได้รับความเดือดร้อนจากการสู้รบและการทำร้ายฆ่าฟันในการศึกแต่ละครั้ง ดังนั้น ผู้คน
ส่วนหนึ่งจึงได้พากันอพยพหนีภัยไปในทิศทางต่างๆ เพื่อให้พ้นภัยและหาที่ตั้งหลักแหล่งอยู่อาศัยเป็นการเอา

ชีวิตรอด ผู้อพยพหลบหนีส่วนหนึ่งจากลำปาง และเชียงใหม่ได้อพยพมาทางเมืองลี้ และก็ได้มาตั้งบ้านเรือนชั่วคราวอยู่อาศัยหลบภัยอยู่เป็นแห่งๆ แต่ละแห่งจะมีกลุ่มคนจำนวนมากบ้างน้อยบ้าง การที่ตั้งบ้านเรือนอยู่อาศัยเป็นการชั่วคราวนั้น ก็เนื่องจากไม่แน่ใจในสถานการณ์ของสงครามซึ่งไม่อาจทราบได้ว่าภัยจากการสู้รบในที่ต่างๆ จะทำให้ได้รับความเดือดร้อนและต้องพากันหลบหนีต่อไปทางไหนอีกเมื่อใด เมื่อพื้นที่เมืองลี้เป็นที่ที่มีผู้อพยพหลบภัยมาอยู่อาศัยและต่อมาเกิดความสงบสุข ไม่มีภัยร้ายเกิดขึ้นอีก ผู้คนพลเมืองก็รวมตัวกันสร้างที่อยู่อาศัย ตลอดจนกำหนดพื้นที่ทำมาหากินเป็นการถาวรขึ้น ความเจริญและการขยายตัวทั้งจำนวนพลเมือง และที่อยู่อาศัยก็ค่อยๆ เพิ่มขึ้น การเรียกชื่อเมืองลี้ตั้งแต่ครั้งพระแม่จามะริมาตั้งเมืองขึ้นตามตำนาน หรือจะเรียกชื่อเมืองลี้ภายหลัง เมื่อผู้คนได้อพยพหลบภัยหนีภัยมาอยู่ในบริเวณนี้ ชื่อ "เมืองลี้" ก็มีปรากฏในเรื่องราวบันทึกเป็นหลักฐานในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก รัชกาลที่ ๑ กรุงรัตนโกสินทร์ ได้มีชื่อเมือง "ลี้" ในแผนที่หรือเส้นทางเดินทัพของกองทัพไทย ที่ต้องผ่านขึ้นไปตีกองทัพพม่าที่เมืองเชียงใหม่ ในสงครามไทย - พม่า ครั้งที่ ๓ พ.ศ. ๒๓๓๐ พม่าได้ยกทัพมามีจำนวนพล ประมาณ ๔๐,๐๐๐ คน และมาล้อมเมืองเชียงใหม่ไว้ทั้งสี่ด้าน เป็นแผนการทำสงครามระยะยาว ครั้งนั้นพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกได้โปรดให้สมเด็จพระอนุชาธิราช กรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาท เสด็จขึ้นไปบัญชาการศึก ดังข้อความในหลักฐานในหนังสือ "ประวัติศาสตร์กรุงรัตนโกสินทร์ เล่ม ๑ ฉบับพิมพ์ปี ๒๕๒๕ งานสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี" หน้า ๗๔ ความว่า "สมเด็จพระบวรราชเจ้า เสด็จไปในครั้งนั้นไปประจวบที่เมืองเถิน ไม่สามารถจะเสด็จต่อไปได้จึงมีรับสั่งกับทูตของพระยาภาวดีให้กลับไปแจ้งว่า จะทรงแต่งกองทัพไปช่วยเหลือให้ได้ พระยาภาวดีไม่ต้องวิตก แล้วทรงจัดทัพออกเป็น ๒ ทัพ ให้ทำศึกแข่งขันกันระหว่างกองทัพวังหลวงและกองทัพวังหน้าดังเช่นครั้งก่อน ให้เจ้าฟ้ากรมหลวงเทพหริรักษ์ กับพระยามราชกุมารทัพหลวงยก ไปทาง เมืองลี้ ให้กรมขุนสุนทรภูเบศร์ กับพระองค์เจ้าลำดวน พระองค์เจ้าอินทปัตย์ กรมกองทัพวังหน้ายกไปทางเมืองลำปาง .." บันทึกหลักฐานดังกล่าว แสดงว่าชื่อ "เมืองลี้" มีมาก่อนสมัยกรุงรัตนโกสินทร์แล้วแน่นอน เมืองลี้สมัยตอนต้นกรุงรัตนโกสินทร์ จะเป็นเมืองหนึ่งที่ขึ้นต่อเมืองลำพูน หรือหริภุญชัย เจ้าผู้ครองเมืองลำพูนได้ตั้งผู้ปกครองเมืองลี้ เรียกว่า "พระยาลี้" พร้อมทั้งได้กำหนดบทบัญญัติเป็นลักษณะตัวบทกฎหมายให้เป็นเครื่องในการปกครองด้วย ดังตัวอย่างจารึกอักษรพื้นเมืองในสมุดข่อยฉบับหนึ่ง ความว่า "ทัพระ มังคะละสุกะสาสะตินุสา ในพระวระราชกถาอะตระปัญญา ปัญญาสัมภาระกัตตาธิการ ในพระวระองค์อัครมหาพิตรา พระวระองค์เจ้าเราเป็นเจ้าเหนือหัว พระองค์เป็นเจ้า ชัยยะลังกาพิส สโสภาคคุณ พระวระองค์เป็นอิสระในรัฐนครในรัฐนครหริภุญชัยสุชาติ ได้มีพระราชโองาพาทาชาญมาตั้งไว้กับ เมืองลี้ ... ตั้งแต่ศักราช ๑๒๒๗ ตัวปีดับเป่า เดือน ๑๐ แรมค่านึ่ง วันอาทิตย์นี้ไปภายหน้า หื้อได้มีคำพร้อมกันด้วยกัน หื้อเป็นลำนาคำเดียว อย่าหื้อถูกมึงถาก มักราชการเมืองเกิดมีมาก็หื้อได้เล็งหากัน ทั้งขุนทั้งนายทั้งผู้เฒ่าผู้หนุ่ม มักผู้ใดเป็นนายก็หื้อได้ช่วยกันว่าหากันคิด หื้อแล้วด้วยราชการ ตัวเป็นนายแล้วบได้คิดกับบ้านกับเมืองนั้น ก็หื้อรับราชการเหมือนไพร่ออกด้วยการนั้นและ อันนี้ เช่งเป็นขุนเป็นนายทั้งมวล หื้อได้พร้อมมูลกันต่อลััพพะว่าการทั้งมวล อันควรเป็นของสมบัติที่ดี มักปรากฏเกิดมีในปากแคว้นในแขวงเมืองลี้ที่ไกลที่ใกล้ มีสัมสาदनองาเผิงผาชามันดินไฟพริกยา คำหัวไร่หัวนา คำที่ลััพพะอันใดก็ดีหื้อได้มีคำพร้อมกันด้วยกันทั้งขุนทั้งนาย ทั้งผู้เฒ่าผู้หนุ่ม หื้อปันกันรู้สู้กันฟัง อย่าหื้อถูกมึงถาก อย่าลักกินก่อนซ่อนกินลุน..."

อีกฉบับหนึ่งจากจารึกอักษรพื้นเมืองในสมุดข่อย ความว่า

"จุลศักราชได้ ๑๒๔๐ ตัวปียี่ เดือน ๖ แรม ๖ ค่ำ วันศุกร์ มีองค์เป็นเจ้าหอหน้าเป็นเค้าเจ้าราชวงศาธิราชลือไชย
เจ้าบุรีรัตน์ เจ้าราชบุตร เจ้าไชยสงครามอุดมะกุลวงศา ท้าวพระยาเสนามาตย์ ๑๒ ขุน พร้อมเหนือสนามขุดน เข้าไป
พร้อมกันกลางโรงองค์เป็นเจ้าดาราดิเรกรัตนไพโรจน์ อรโคตรกิตติโสภณวิมลคุณ ตนเป็นเจ้าเมืองละพูน พร้อมกันตั้ง
ดวงมาตรอาชญามาตั้งไว้กับขุนนาयरกรมการเมืองลี้ ทั่งมวล..."...ข้อหนึ่ง ว่าด้วยการในเมืองลี้ บ่หื้อมีหลายปึกหลาย
แคว่น หื้อแล้วกับพระยาลี้ กับขุนไพร่ผู้ใดขัดหรือ พระยาลี้ เข้ามาไหว้สา จักหื้อมีผิดอาชญาตามกฎหมาย..."

"พระยาลี้" มีตัวตนแน่นอนตามหลักฐานจารึกอักษรพื้นเมืองในสุดซอยจะมีตั้งแต่เมื่อใดสันนิษฐานว่า "พระยา
ลือองค์แรก" เริ่มเมื่อกรุงรัตนโกสินทร์ (พ.ศ. ๒๓๒๕) และอาจก่อนนี้ก็ได้ และพระยาลี้คงจะมีสืบต่อกันหลายองค์ แต่
เรียกเหมือนกันว่า พระยาลี้ และสิ้นสุดองค์สุดท้ายที่ พระยาเชื่อนแก้ว เมื่อสมัยการปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน สมัย
สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ซึ่งจัดระบบการปกครองส่วนภูมิภาคเป็นมณฑลเทศาภิบาล จังหวัด
อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน และเริ่มมีผู้ปกครองในตำแหน่ง "นายอำเภอ" แทนเจ้าเมือง ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๔๐ (เมื่อ พ.ศ.
๒๔๒๑ หรือศักราช ๑๒๔๐ ยังมีผู้ปกครองเป็นพระยาอยู่ ตามหลักฐานจารึกอักษรพื้นเมืองสมุคซอย) ในสมัยรัชกาลที่
๕ ได้มีการปฏิรูประบบบริหารราชการแผ่นดิน ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๓๓๕ เป็นต้นมา โดยยกเลิกจตุสดมภ์แล้วจัดตั้งกระทรวง
ทบวงกรมตามแนวใหม่ และจัดระบบการปกครองหัวเมืองใหม่ ด้วยการยกเลิกระบบกินเมือง และจัดส่งข้าราชการจาก
ส่วนกลางไปประจำทำหน้าที่ตามหัวเมืองแทนเจ้าเมืองเก่า กำหนดเขตการปกครองเป็นมณฑลเทศาภิบาล เมือง อำเภอ
ตำบล หมู่บ้าน ในชั้นต้นเมืองลี้ได้ชื่อเรียกว่า "แขวงเมืองลี้" ต่อมาได้เปลี่ยนเป็น "อำเภอลี้" โดยอยู่ในเขตการปกครอง
ของเมืองลำพูน หรือจังหวัดลำพูน

อำเภอลี้ ปัจจุบัน การปกครองแบ่งออกเป็น ๘ ตำบล คือ ตำบลลี้ ตำบลศรีวิชัย ตำบลแม่ตืน ตำบลป่าไผ่ ตำบลดงคำ
ตำบลนาทราย ตำบลแม่ลาน ตำบลก้อ และอาณาเขต ติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อเขตอำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน

ทิศใต้ ติดต่อเขตอำเภอเถิน อำเภอแม่พริก จังหวัดลำปาง และอำเภอสามเงา จังหวัดตาก

ทิศตะวันออก ติดต่อเขตอำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน และอำเภอสบปราบ จังหวัดลำปางทิศ

ตะวันตก ติดต่อเขตอำเภอดอยเต่า และแม่น้ำปิง เขตจังหวัดเชียงใหม่

สภาพทางภูมิศาสตร์ พื้นที่อำเภอลี้กว้างขวางเกือบครึ่งหนึ่งของพื้นที่จังหวัดลำพูน สภาพพื้นที่โดยทั่วไปเป็นที่
สูง ส่วนมากเป็นภูเขาต้นน้ำลำธารมากมาย ลำธารหรือลำห้วยเกือบทั้งหมดจะไหลรวมกันเป็นแม่น้ำลี้ อีกส่วนหนึ่งจะ
ไหลลงสู่แม่น้ำปิง แม่น้ำลี้จึงเป็นแม่น้ำสายสำคัญไหลผ่าน ๓ อำเภอ คือ อำเภอทุ่งหัวช้าง อำเภอลี้ และอำเภอบ้านโฮ่ง
จังหวัดลำพูน ดังนั้นแม่น้ำลี้จึงเปรียบเหมือนเส้นโลหิตเส้นใหญ่ที่หล่อเลี้ยงชีวิตของพื้นที่ ๓ อำเภอดังกล่าว สภาพ
ภูมิอากาศ โดยทั่วไปอากาศจะเย็นสบายในฤดูหนาวอากาศจะหนาวเย็น

ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว

อำเภอลี่

“ น้ำตกเย็นใส น้ำใจคนดี
มีเหมืองถ่านหิน เป็นถิ่นนักบุญ ”

ข้อมูลทั่วไป

อักษรไทย	อำเภอลี่
อักษรโรมัน	Amphoe Li
จังหวัด	ลำพูน
รหัสทางภูมิศาสตร์	5104
รหัสไปรษณีย์	51110

ข้อมูลสถิติ

พื้นที่	1,702.12 ตร.กม.
ประชากร	67,714 คน (พ.ศ. 2551)
ความหนาแน่น	39.78 คน/ตร.กม.

ที่ว่าการอำเภอ

ที่ตั้ง ที่ว่าการอำเภอลี้ เลขที่ 29 หมู่ที่ 4 ถนนลำพูน-ลี้ ตำบลลี้ อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน 51110

พิกัด 17°48' 18°N 98°57' 0" E / 17.80333°N 98.95°E

หมายเลขโทรศัพท์ 0 5397 9773

หมายเลขโทรสาร 0 5397 9773

อำเภอลี้ เป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดลำพูน มีเนื้อที่เกือบครึ่งหนึ่งของจังหวัด เป็นเมืองที่มีประวัติศาสตร์ยาวนาน และยังมีโบราณสถานหลายแห่งน่าเที่ยวชมอีกด้วย

เนื้อหา

1_ที่ตั้งและอาณาเขต

2_ภูมิศาสตร์

3_ประวัติ

4_การปกครองส่วนภูมิภาค

5_การปกครองส่วนท้องถิ่น

6_ประชากร

7_แหล่งท่องเที่ยว

8_ร้านอาหารในอำเภอลี้

9_ศาสนสถาน

10_อ้างอิง

11_แหล่งข้อมูลอื่น

ที่ตั้งและอาณาเขตอำเภอลี้ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของจังหวัด มีอาณาเขตติดต่อกับเขตการปกครองข้างเคียงดังต่อไปนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอสอด (จังหวัดเชียงใหม่) อำเภอบ้านโฮ่ง และอำเภอทุ่งหัวช้าง

ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอทุ่งหัวช้าง และอำเภอเถิน (จังหวัดลำปาง)

ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอเถิน อำเภอแม่พริก (จังหวัดลำปาง) และอำเภอสามเงา (จังหวัดตาก)

ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอสามเงา (จังหวัดตาก) และอำเภอดอยเต่า (จังหวัดเชียงใหม่)

ภูมิศาสตร์

อำเภอมีพื้นที่กว้างขวางเกือบครึ่งหนึ่งของจังหวัดลำพูน มีเนื้อที่ทั้งหมด 1,702.12 ตารางกิโลเมตร สภาพพื้นที่โดยทั่วไปเป็นที่สูง ส่วนมากเป็นภูเขาต้นน้ำลำธารหรือลำห้วย แม่น้ำหรือลำห้วยเกือบทุกสายไหลมารวมกันเป็น **แม่น้ำลี้** แล้วไหลลงสู่ **แม่น้ำปิง** ที่บ้านวังสะแกง เขต **อำเภอเวียงหนองล่อง** แม่น้ำลี้เป็นแม่น้ำสายสำคัญที่ไหลผ่านจากทางทิศใต้ขึ้นไปทางทิศเหนือโดยผ่าน 4 อำเภอของจังหวัดลำพูน ได้แก่ อำเภอ **ลี้** **อำเภอทุ่งหัวช้าง** **อำเภอบ้านโฮ่ง** และอำเภอ **เวียงหนองล่อง** แม่น้ำลี้จึงเปรียบเสมือนเส้นโลหิตสายใหญ่ที่หล่อเลี้ยงชีวิตทั้ง 4 อำเภอสำหรับสภาพอากาศโดยทั่วไปมี 3 ฤดู ได้แก่ ฤดูร้อน ฤดูฝน และฤดูหนาวส่วนใหญ่อากาศเย็นสบาย ในฤดูหนาวอากาศจะหนาวเย็น

ประวัติ

อำเภอเป็นเมืองที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาเก่าแก่ โดยได้ก่อตั้งเมืองมาตั้งแต่สมัย **กรุงสุโขทัย** ก่อนปี **พ.ศ. 1800** มีพระนางจามะรี เป็นราชธิดาของเจ้าเมือง **หลวงพระบาง** เป็นหัวหน้าในการอพยพผู้คนหลบหนีภัยข้าศึกและโรคระบาดจากเมืองหลวงพระบางลงมายังทางทิศใต้สู่แคว้นล้านนา ได้สร้างเมือง ณ บริเวณวัดพระธาตุดวงเดียว เนื่องจากมีลักษณะภูมิประเทศเหมาะสม มีสายน้ำ 3 สายมาบรรจบกัน ปัจจุบันเรียกว่า "แม่ลี้" "แม่เต๊ะ" และ "แม่ปาย" จึงตั้งชื่อเมืองว่า **เมืองลี้** เมืองลี้เจริญรุ่งเรืองตลอดมา จวบจนทางกรุงสุโขทัยได้ยกทัพมาตี โดยกวาดต้อนผู้คนและทรัพย์สินไปยังกรุงสุโขทัย เมืองลี้จึงกลายเป็นเมืองร้างต่อมามีผู้คนอพยพมาจากเมือง **เชียงใหม่** **ลำพูน** **เถิน** และ **ตาก** เข้ามาตั้งหลักแหล่งอยู่อาศัยจนถึงกลางสมัย **กรุงรัตนโกสินทร์** เจ้าเมืองลำพูนหรือนครหริภุญไชยได้แต่งตั้งเจ้าเมืองมาปกครองและตั้งเป็นเมืองลี้ขึ้นอีกครั้งหนึ่ง และในปี **พ.ศ. 2454** ได้เปลี่ยนแปลงฐานะเป็น **อำเภอเมืองลี้** จนกระทั่งในปี **พ.ศ. 2460** จึงเปลี่ยนชื่อเป็น **อำเภอ** โดยตั้งแต่ได้รับการยกฐานะเป็นอำเภอจนถึงปัจจุบันรวมเป็นเวลาเกือบร้อยปีแล้ว บริเวณที่สร้างเมืองลี้ในอดีตปัจจุบันยังคงปรากฏหลักฐานซากกำแพงเมืองให้เห็นบริเวณวัดพระธาตุดวงเดียว วัดพระธาตุห้าดวง วัดพระธาตุแท่นคำ วัดลี้หลวง วัดโป่งกาง (ปัจจุบันวัดนี้เป็นวัดร้าง) ซึ่งวัดดังกล่าวตั้งอยู่บริเวณ 2 ข้างทางถนนลำพูน-ลี้ ในเขตพื้นที่หมู่ที่ 4 หมู่ที่ 6 และหมู่ที่ 15 ตำบลลี้

การปกครองส่วนภูมิภาค

อำเภอแบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น 8 **ตำบล** 99 **หมู่บ้าน** ได้แก่

ลี้	(Li)	17 หมู่บ้าน
แม่เติน	(Mae Tuen)	17 หมู่บ้าน
นาทราย	(Na Sai)	21 หมู่บ้าน
ดงคำ	(Dong Dam)	6 หมู่บ้าน
ก้อ	(Ko)	4 หมู่บ้าน
แม่ลาน	(Mae Lan)	7 หมู่บ้าน
ป่าไผ่	(Pa Phai)	14 หมู่บ้าน
ศรีวิชัย	(Si Wichai)	13 หมู่บ้าน

การปกครองส่วนท้องถิ่น

ท้องที่อำเภอที่ประกอบด้วย**องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น** 10 แห่ง ได้แก่

เทศบาลตำบลแม่ตื่น ครอบคลุมพื้นที่ตำบลแม่ตื่น (เฉพาะหมู่ที่ 3, 11-12)

เทศบาลตำบลวังดิน ครอบคลุมพื้นที่ตำบลวัง (เฉพาะหมู่ที่ 4, 6, 14-15)

เทศบาลตำบลดงคำ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลดงคำทั้งตำบล

เทศบาลตำบลลี่ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลลี่ (เฉพาะนอกเขตเทศบาลตำบลวังดิน)

เทศบาลตำบลศรีวิชัย ครอบคลุมพื้นที่ตำบลศรีวิชัยทั้งตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ตื่น ครอบคลุมพื้นที่ตำบลแม่ตื่น (เฉพาะนอกเขตเทศบาลตำบลแม่ตื่น)

องค์การบริหารส่วนตำบลนาทราย ครอบคลุมพื้นที่ตำบลนาทรายทั้งตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบลก่อ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลก่อทั้งตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ลาน ครอบคลุมพื้นที่ตำบลแม่ลานทั้งตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบลป่าไผ่ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลป่าไผ่ทั้งตำบล

ประชากร

ข้อมูลครัวเรือนและประชากร จำนวนหลังคาเรือนทั้งสิ้น 13,090 ครัวเรือน จำนวนประชากรทั้งสิ้น 49,193 คน

แยกเป็นประชากรชาย 24,750 คน

แยกเป็นประชากรหญิง 24,443 คน

อุทยานแห่งชาติแม่ปิง

ตั้งอยู่ที่: อำเภอที่ จ. ลำพูน

ช่วงเวลาแนะนำ: เที่ยวได้ตลอดปี

เดิมนั้นเป็นป่าสงวนแห่งชาติป่าแม่หาด-แม่ก่อ ได้ประกาศจัดตั้งเป็นอุทยานแห่งชาติ เมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม พ.ศ. 2524 มีพื้นที่ 1,003 ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่อำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่ อำเภอที่ จังหวัดลำพูน และอำเภอสามเงา จังหวัดตาก ที่ทำการอุทยานแห่งชาติแม่ปิงตั้งอยู่ในท้องที่ตำบลแม่ลาน อำเภอที่ จังหวัดลำพูน

ภายในเขตอุทยานแห่งชาติแม่ปิง มีพื้นที่บางส่วนเป็นลำน้ำปิงซึ่งยาวประมาณ 140 กิโลเมตร และสองฝั่งแม่น้ำเป็นเกาะแก่ง หน้าผา หินงอก หินย้อย

การเดินทางท่องเที่ยวลำน้ำปิงสามารถเริ่มจากอ่างเก็บน้ำดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้เรือหางยาว แล้วมาต่อแพที่แก่งสร้อย ล่องมาจนถึงเขื่อนภูมิพล อำเภอสามเงา จังหวัดตาก ในทางกลับกันอาจจะเช่าเรือหรือแพจากเขื่อนภูมิพลล่องขึ้นไปก็ได้

อุทยานแห่งชาติแม่ปิง มีสถานที่กางเต็นท์และเรือนแพไว้บริการ นักท่องเที่ยวสามารถสอบถามรายละเอียดได้ที่อุทยานแห่งชาติแม่ปิง ตู้ ปณ.18 อำเภอที่ จังหวัดลำพูน 51110 หรือส่วนอุทยานแห่งชาติ สำนักงานอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ กรมป่าไม้ ถนนพหลโยธิน โทร. 0 2561-4292 ต่อ 724-725 โทรสาร 0 2579-1154

การเดินทาง

สามารถเดินทางไปตามหลวงหมายเลข 106 (สายลำพูน-ลี่) บริเวณกิโลเมตรที่ 47 แล้วเข้าทางหลวงหมายเลข 1087 (สายลี่ - ก้อ) บริเวณกิโลเมตรที่ 20 ? 21 ก็ถึงที่ทำการอุทยานแห่งชาติแม่วัง

สถานที่ที่น่าสนใจภายใน อุทยานแห่งชาติแม่วัง

● **ถ้ำยางวี** เป็นถ้ำหินปูนขนาดใหญ่อยู่ในอุทยานฯ มีหินงอกหินย้อยสวยงาม เป็นที่อยู่อาศัยของค้างคาว แม่น และเลียงผา การเดินทางเข้าไปชมต้องใช้ไฟฉายหรือคนถือไฟนำทางเข้าไป ไม่ไกลจากบริเวณถ้ำยางวีจะมีป่าที่มีลักษณะเป็นป่าเต็งรังผสมสนสองใบเรียกว่า "ป่าพระบาทยางวี" มีธรรมชาติและทิวทัศน์ที่สวยงาม เหมาะสำหรับการท่องเที่ยวแบบเดินป่าพักค้างแรม

● **ทุ่งกิ๊ก** อยู่ห่างจากที่ทำการประมาณ 15 กิโลเมตร มีลักษณะเป็นทุ่งหญ้าธรรมชาติกว้างใหญ่ อยู่ทางทิศตะวันออกของอุทยานฯ และที่ราบเนินเขาปกคลุมด้วยทุ่งหญ้าสลับป่าเต็งรัง มีทิวทัศน์ธรรมชาติที่สวยงาม เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าจำพวกเก้ง กวาง กระต่าย นก และไก่อป่านชนิดต่างๆ กิจกรรมดูนกเป็นที่น่าสนใจมาก นักท่องเที่ยวสามารถมาตั้งแคมป์พักแรมบริเวณทุ่งกิ๊กได้ ในช่วงประมาณเดือนมีนาคมถึงพฤษภาคมกล้วยไม้ป่ากว่า 20 ชนิด จะบานสะพรั่งสวยงามมาก

● **น้ำตกก้อหลวง** อยู่ห่างจากที่ทำการประมาณ 22 กิโลเมตร และเดินเท้าอีก 500 เมตร เป็นน้ำตกหินปูนที่เกิดจากลำน้ำในห้วยแม่ก้อ ไหลผ่านหินดินดานเทาและหินทรายของหน้าผาที่มีความสูงต่างระดับลดหลั่นกันลงมาทั้งหมด 7 ชั้น เนื่องจากบริเวณดังกล่าวเป็นหินปูน จึงทำให้บริเวณน้ำตกมีหินงอกหินย้อยสวยงามตามธรรมชาติ และยังมีแอ่งน้ำขนาดใหญ่สีเขียวใส มีปลาอาศัยอยู่มากมาย

● **แก่งก้อ** อยู่ในเขตบ้านก้อจัดสรร หมู่ 4 ตำบลก้อ ห่างจากที่ทำการอุทยานฯ ประมาณ 23 กิโลเมตร เป็นที่ตั้งของหน่วยพิทักษ์ป่า (หน่วยที่ 2) แก่งก้อเป็นเว้าขนาดใหญ่เกิดจากลำห้วยแม่ก้อไหลมาบรรจบแม่น้ำปิง นักท่องเที่ยวสามารถมาพักผ่อน นั่งเรือชมทิวทัศน์สองฝั่งแม่น้ำปิงซึ่งมีเขาหินปูนถูกกัดเซาะ เกิดหินงอกหินย้อยอย่างงดงามตามเส้นทางยังมีสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจอีก เช่น น้ำตกอุ้มปาด โรงเรียนเรือนแพ ถ้ำช้างร้อง วัดพระธาตุแก่งสร้อย ซึ่งตำนานเล่าว่าเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรเมืองสร้อยอายุกว่า 800 ปี มีเจ้าเมืองปกครองสืบต่อกันมาหลายยุคสมัยและมีพญาอุดมเป็นผู้ปกครองเมืองคนสุดท้าย จากนั้นเมืองสร้อยก็จมอยู่ในท้องน้ำ ยังคงมีซากกำแพงเก่าให้เห็นอยู่ ส่วนเจดีย์ขรุขระตามกาลสมัย เส้นทางนี้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางต่อเพื่อชมบริเวณหน้าเขื่อนภูมิพลได้อีกด้วย

วัดพระธาตุดวงเดียว

พระนางจามรืหนีภัยสงครามจากหลวงพระบาง มาสร้างเมืองลี่ โดยช้างมงคลได้ทำกิริยา 5 ประการ แล้วล้มลงขาดใจตาย พระนางฯ จึงสั่งให้เผาซากช้างแล้วก่อเจดีย์ครอบไว้ แล้วสร้างเมืองลี่ ณ สถานที่แห่งนี้คือ วัดพระธาตุดวงเดียว ปัจจุบันยังคงมีร่องรอยของคันคูเวียงให้เห็นอยู่บ้างตามริมถนนพหลโยธิน

วัดพระธาตุแท่นคำ

วัดพระธาตุแท่นคำเป็นวัดเก่าแก่ของเมืองลี้สร้างในสมัยพระนางจามรี สร้างพร้อมกับวัดพระธาตุดวงเดียว และวัดพระธาตุห้าดวง ในปี 2535 ได้สร้างเจดีย์ขึ้น 1 องค์ ปัจจุบันยังคงเหลือซากวัดโป่งกาง หรือโป่งกาง ที่ยังไม่ได้บูรณะ

วัดลี้หลวง

ตั้งอยู่หมู่ที่ 6 ตำบลลี้ เป็นวัดที่สร้างมานานสมัยสงครามระหว่างอาณาจักรล้านนากับอยุธยา ผู้คนได้อพยพหนีภัยมาอยู่เมืองลี้ และได้สร้างวัดขึ้น ปัจจุบันวัดลี้หลวงเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปทองสัมฤทธิ์เก่าแก่ 3 องค์ เป็นพระพุทธรูปที่มีพุทธลักษณะงดงามที่สุดองค์หนึ่งของจังหวัดลำพูน

วัดบ้านปาง

ตั้งอยู่บนเนินเขาบ้านปาง หมู่ที่ 1 ตำบลศรีวิชัย ห่างจากตัวอำเภอ 38 กิโลเมตร ตามเส้นทางสายลี้-บ้านโฮ้ง-เชียงใหม่ กิโลเมตรที่ 89 เป็นวัดซึ่ง **ครูบาศรีวิชัย** บวชเรียนเป็นวัดแรก ภายในบริเวณวัดนอกจากจะมีความร่มรื่นด้วยต้นไม้ใหญ่มาก มีโบสถ์วิหารสวยงาม และยังมีพิพิธภัณฑ์อัฐบริขารครูบาศรีวิชัย ซึ่งเก็บของใช้ส่วนตัวของท่านไว้อย่างครบถ้วน ได้แก่ สบง จีวร หมอน กระโถน และแจกัน เป็นต้น

วัดพระธาตุห้าดวง (เวียงเจดีย์ห้าหลัง)

ตั้งอยู่ที่ตำบลลี้ สามารถเดินทางไปตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 106 ห่างจากที่ว่าการอำเภอประมาณ 2 กิโลเมตร สันนิษฐานว่าเป็นบริเวณเวียงเก่าลี้ เพราะมีซากกำแพงและคูเมืองตั้งเป็นแถว วัดนี้เป็นที่ตั้งของหมู่เจดีย์ 5 องค์ ตามตำนานกล่าวว่า **พระนางจามเทวี** กษัตริย์ครองเมืองหริภุญไชยได้ย่นข่าวจากราษฎรเมืองลี้ว่ามีดวงแก้ว 5 ดวงปรากฏให้เห็นอยู่บ่อยครั้ง จึงได้เสด็จมาทอดพระเนตรด้วยพระองค์เอง เวลากลางคืนจึงได้ทอดพระเนตรเห็นแสงสว่างจากดวงแก้วทั้ง 5 ดวง ลอยอยู่บนกองดิน 5 กอง จึงได้สอบถามความเป็นมาก็ทราบว่า คือพระเมโธธาตุ (น้ำโคลมมือ) ขององค์ **สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า** ที่เคยล้างพระหัตถ์ และน้ำก็ไหลผ่านปลายนิ้วทั้ง 5 ลงพื้นดิน พระนางจึงเกิดศรัทธาสร้างพระธาตุเจดีย์ครอบกองดินทั้ง 5 กองไว้ และในวันที่ **20 เมษายน** ของทุกปีจะมีประเพณีสงกรานต์พระธาตุห้าดวง

วัดพระบาทห้วยต้ม และ หมู่บ้านกะเหรี่ยงห้วยต้ม

วัดพระบาทห้วยต้มเป็นวัดที่ใหญ่ที่สุดของอำเภอ เป็นวัดประจำหมู่บ้านชาวเขาพระบาทห้วยต้ม ตั้งอยู่หมู่ที่ 8 ตำบลนาทราย ห่างจากตัวอำเภอประมาณ 10 กิโลเมตร แยกจากทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 106 บริเวณกิโลเมตรที่ 46-47 เข้าไปประมาณ 5 กิโลเมตร บริเวณทางเข้ามีอนุสาวรีย์ **พระครูบาชัชวงศา** ตั้งอยู่วัดพระบาทห้วยต้มมีอาณาบริเวณกว้างขวาง ภายในมีสิ่งก่อสร้างทำจากศิลาแลงที่ขุดได้จากบ่อศิลาแลงด้านหลังของวัด และมีองค์พระธาตุที่ได้รับการตกแต่งอย่างงดงาม โดยครูบาชัชวงศา พระอาจารย์ชื่อดังของทางภาคเหนือเป็นผู้บูรณะก่อสร้างและจากศรัทธาของบรรดาชาวกะเหรี่ยงที่อยู่รอบบริเวณวัด ชาวกะเหรี่ยงเหล่านี้นอกจากจะทำไร่ทำสวนแล้ว ยังมีอาชีพเป็นช่างฝีมือ ทอผ้า ทำสร้อยคอ และเครื่องเงินเป็นอุตสาหกรรมครัวเรือน และทุกปีประมาณเดือนธันวาคม ชาวกะเหรี่ยงจะจัดงานชุมนุมชาวกะเหรี่ยงและสืบสานวัฒนธรรม มีกิจกรรมน่าสนใจ อาทิ การแสดงทางวัฒนธรรมชาวดอย การแข่งขันกีฬาพื้นบ้าน และออกร้านจำหน่ายสินค้าฝีมือชาวกะเหรี่ยงบริเวณบ้านพระบาทห้วยต้ม

ถ้ำป่าไผ่ เป็นถ้ำขนาดใหญ่ มีรอยพระพุทธรูปปาง ตั้งอยู่หมู่ที่ 1 ตำบลป่าไผ่
ผาตั้ง เป็นภูเขาหินอ่อน ตั้งอยู่หมู่ที่ 1 ตำบลแม่ลาน

ท่องเที่ยวดินแดนนักบุญ...ที่โครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม อำเภอเถลิง ลำพูน

ประวัติความเป็นมาของชุมชนพระบาทห้วยต้ม

อำเภอเถลิง เป็นอำเภอที่มีชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง อาศัยอยู่มากที่สุด และหมู่บ้านที่มีชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงอาศัยอยู่มากคือ บ้านพระบาทห้วยต้ม ซึ่งมีจำนวน 10 หมู่ บ้าน คราวเรือน 2,075 คราวเรือน ประชากร 9,995 คน ตั้งอยู่ในตำบลนาทราย อำเภอเถลิง จังหวัดลำพูนห่างจากตัวอำเภอเถลิง ประมาณ 10 กิโลเมตร เป็นชุมชนที่มีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์และพุทธศาสนาตั้งแต่สมัยพุทธกาล โดยมีครูบาชัยยะวงศาพัฒนา นักบุญแห่งล้านนาได้เป็นผู้ริเริ่มก่อตั้งหมู่บ้านก่อนที่ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงจะมาอยู่หมู่บ้านห้วยต้ม หลวงปู่เคยไปโปรดเมตตาสงเคราะห์เป็น ครั้งคราว สาเหตุที่โยกย้ายกันมาเนื่องจากการไปมาติดต่อลำบาก การอพยพมาอยู่ในระยะแรกมีความลำบากมาก เพราะพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นหินศิลาแลง และแห้งแล้ง อีกประการหนึ่ง ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงเหล่านี้ส่วนใหญ่เคยสู้รบกัน กินเนื้อสัตว์มาก่อน ผู้ที่จะมาอยู่ หลวงปู่ท่านให้ตั้ง สัตว์ว่าต้องเลิกสู้รบ เลิกกินเนื้อสัตว์ทุกคน เพราะสถานที่แห่งนี้ตามตำนานในอดีต พระพุทธเจ้าเคยเสด็จมาโปรด พระพุทธองค์ไม่ทรงเสวยเนื้อสัตว์ และทรงโปรดประทับรอยพระพุทธรูปไว้ด้วยจึงถือเป็นประเพณีปฏิบัติตั้งแต่นั้นสืบมา ชาวป่าแก่อายุบ้านห้วยต้มจึงถือศีลกินเจ ไม่บริโภคเนื้อสัตว์กันทั้งหมู่บ้าน ผู้ที่ไม่เชื่อฟังมักอยู่อย่างที่ไม่เป็นสุขมีเรื่องทุกข์ร้อนใจและเจ็บป่วยอยู่เสมอ ดังนั้นสถานที่บางแห่งเช่น บริเวณวัดและเขตปริณิณทลขององค์พระธาตุ และเมื่อถึงวันธรรมสวนะ ในตอนเช้าชาวเขาเผ่าป่าแก่อายุจะแต่งตัวด้วยชุดประจำเผ่าอันสวยงามและพาครอบครัวไปทำบุญตักบาตร นอกจากจะตักบาตรด้วยข้าวและอาหารเจแล้วในชุมชนบ้านห้วยต้ม ตอนกลางคืนก็จะไปเวียนเทียนและสวดมนต์ไหว้พระพุทธรูปปางห้วยต้ม และพระมหาธาตุเจดีย์ศรีเวียงชัยเป็นประจำทุกวันพระ นับเป็นประเพณีอันดีงาม สร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวและแสวงบุญเป็นประจำ

ประวัติความเป็นมาการทำบุญทอดกฐินชุมชนพระบาทห้วยต้ม

ประเพณีการทำบุญทอดกฐินชุมชนพระบาทห้วยต้มเป็นงานประเพณีที่ยิ่งใหญ่ของชุมชนพระบาทห้วยต้ม จัดขึ้นหลังจากออกพรรษาของทุกปีจะมีการห่มผ้าพระมหาธาตุเจดีย์ศรีเวียงชัยและทำบุญ “दानกีน ดานใช้” โดยจะมีการทำต้นไทรทาน (ครวทาน) ขนาดใหญ่ ที่สวยงามตามประเพณีของชนเผ่าป่าแก่อายุ ซึ่งจะจัดทำต้นไทรทานประจำของครวาทัง 5 องค์ และนอกจากนั้นก็จะเป็ต้นไทรทานสำหรับห้อยแขวนเครื่องไทรทานที่ชาวบ้านร่วมกัน

นำมาทำบุญ ในวันแตงดาและต้นเงิน ซึ่งเน้นให้เห็นถึงการใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านในการจัดทำ สูงใหญ่ แปลกตาและสวยงาม ในตอนเช้าจะมีพิธีทำบุญตักบาตร แจกโรงทานตลอดวัน เสร็จพิธีชาวบ้านจะแต่งชุดประจำเผ่าอันสวยงาม เข้าร่วมขบวนแห่โดยมีประชาชนพุทธศาสนิกชนจากทุกสารทิศ เข้าร่วมขบวนแห่ทุ่ง ชง ผ้าห่มองค์พระมหาธาตุและต้นไทยทาน จากวัดพระพุทธรบาทห้วยต้ม ไปตามถนนรอบหมู่บ้าน และมาสิ้นสุดที่บริเวณองค์พระมหาธาตุเจดีย์ศรีเวียงชัย ทำทักษิณานุประทานรอบองค์พระมหาธาตุเจดีย์ 3 รอบและทำพิธีสวดมนต์ยาว นำผ้าห่มองค์พระมหาธาตุเจดีย์ โดยผู้เข้าร่วมพิธีจะเขียนชื่อตัวเองและครอบครัวติดผ้าห่มองค์พระมหาธาตุ ก่อนจะนำไปห่มรอบองค์พระมหาธาตุเจดีย์ศรีเวียงชัย นับเป็นประเพณีที่แสดงถึงความสามัคคีและพลังกองทัพนธรรมที่ยิ่งใหญ่ ของชาวป่าเกอญอ ในชุมชนบ้านห้วยต้ม และพุทธศาสนิกชนที่เลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา ดังนั้น ประเพณีการทำบุญทอดกฐิน ชุมชนพระบาทห้วยต้ม เกิดขึ้นโดยหลวงปู่ครูบาชัยวงศาพัฒนา เล็งเห็นว่า การอพยพมาของกะเหรี่ยงที่มาอยู่ที่นี่จะต้องมีพุทธศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ และต้องถือศีลปฏิบัติธรรมละเว้นจากเนื้อสัตว์เพราะชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงแต่เดิมนับถือผี และรับประทานเนื้อสัตว์ หลวงปู่จึงได้คิดและวางวัฒนธรรมการทำบุญให้ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง ซึ่งมีรูปแบบทั่วไปที่ยึดถือปฏิบัติมาของคนไทย “ดังคำสอนของหลวงปู่ที่ได้ กล่าวถึง อานิสงส์การร่วมทำบุญทอดกฐินว่า การถวายปัจจัยในวาระนี้จะได้ผลสำเร็จและให้ผลนานเช่นเดียวกับการปลูกมะม่วง มะม่วงต้นเดียวแตกกิ่งก้านสาขาออกมากมายแต่ละกิ่งมีผลเป็นจำนวนมาก ส่วนการถวายปัจจัยในโอกาสธรรมดาเหมือนกับการปลูกข้าวได้ผลภายใน 5 เดือน ต้นหนึ่งมีประมาณ 5 กิ่ง หรือ 5 ห่อ ห่อหนึ่งมีเมล็ดอย่างน้อย 30 เม็ด เมื่อเก็บเกี่ยวแล้วต้นข้าวก็ตายไป” ฉะนั้นการปลูกมะม่วงจึงให้ผลมากกว่าและยาวนานกว่า เช่นเดียวกับการถวายปัจจัยในงานกฐิน เพราะจะได้รับอานิสงส์กฐินด้วยมีอานิสงส์สูงเพราะมีเวลาจำกัดเพียงเดือนเดียวประเพณีการทำบุญทอดกฐินของชุมชนพระบาทห้วยต้มจะมีความแตกต่างจากที่อื่น คือ มีต้นไทยทานที่สูงตั้ง 5 -10 เมตร และจะต้องมีตั้งแต่ 5 ต้นขึ้นไปแต่ละต้น หมายถึง ตัวแทนของครูบา 5 องค์ ซึ่งเป็นที่เคารพนับถือของชาวกะเหรี่ยง ปัจจุบันครูบาทั้ง 5 องค์ได้มรณภาพแล้ว โดยการทำบุญทอดกฐินเป็นการอุทิศบุญกุศลให้กับ ครู 5 องค์ ได้แก่ ครูบาชัยลังกา ครูบาพรหมจักร ครูบาศรีวิชัย ครูบาขาวปี ครูบาวางศ์ประเพณีการทำบุญทอดกฐินของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงชุมชนพระบาทห้วยต้มจะมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่ยึดถึงปฏิบัติมานาน ลักษณะเด่นของการทอดกฐิน นอกจากจะร่วมถวายปัจจัยแด่พระสงฆ์แล้ว และเพื่อสร้างถาวรวัตถุต่างๆแล้ว จะเห็นความสามัคคีของกะเหรี่ยงในหมู่บ้านที่มีอยู่ 2,033 ครัวเรือน ประชากร 10,772 คน และการแต่งกายชุดประจำเผ่าที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวของกะเหรี่ยง ในขบวนแห่จะมีจุดเด่นที่ไม่เหมือนที่อื่น คือ ขบวนแห่จะประกอบไปด้วย รูปเหมือนครูบาทั้ง 5 องค์ พระบรมฉายาลักษณ์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รูปปั้น 12 นักกษัตริย์ ต้นเงิน ต้นไทยทาน และ ขบวนตุง โดยจะทำการแห่ตั้งแต่วัดพระพุทธรบาทห้วยต้ม ไปรอบพระมหาธาตุเจดีย์ศรีเวียงชัย และรอบหมู่บ้าน ในการนี้จะมีการรำกลองสมโภช กฐิน โดยคณะนักเรียนโรงเรียนบ้านห้วยต้มชัยวงศาอุปถัมภ์) อย่างอลังการ

ข้อมูลโดย นส.วรรณรัตน์ น้อยแสง นักพัฒนาสังคม ประจำศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม

